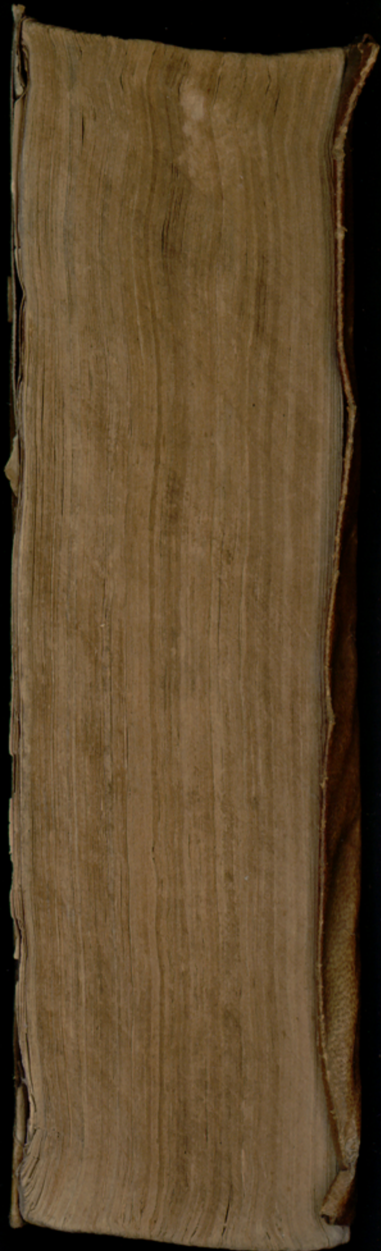
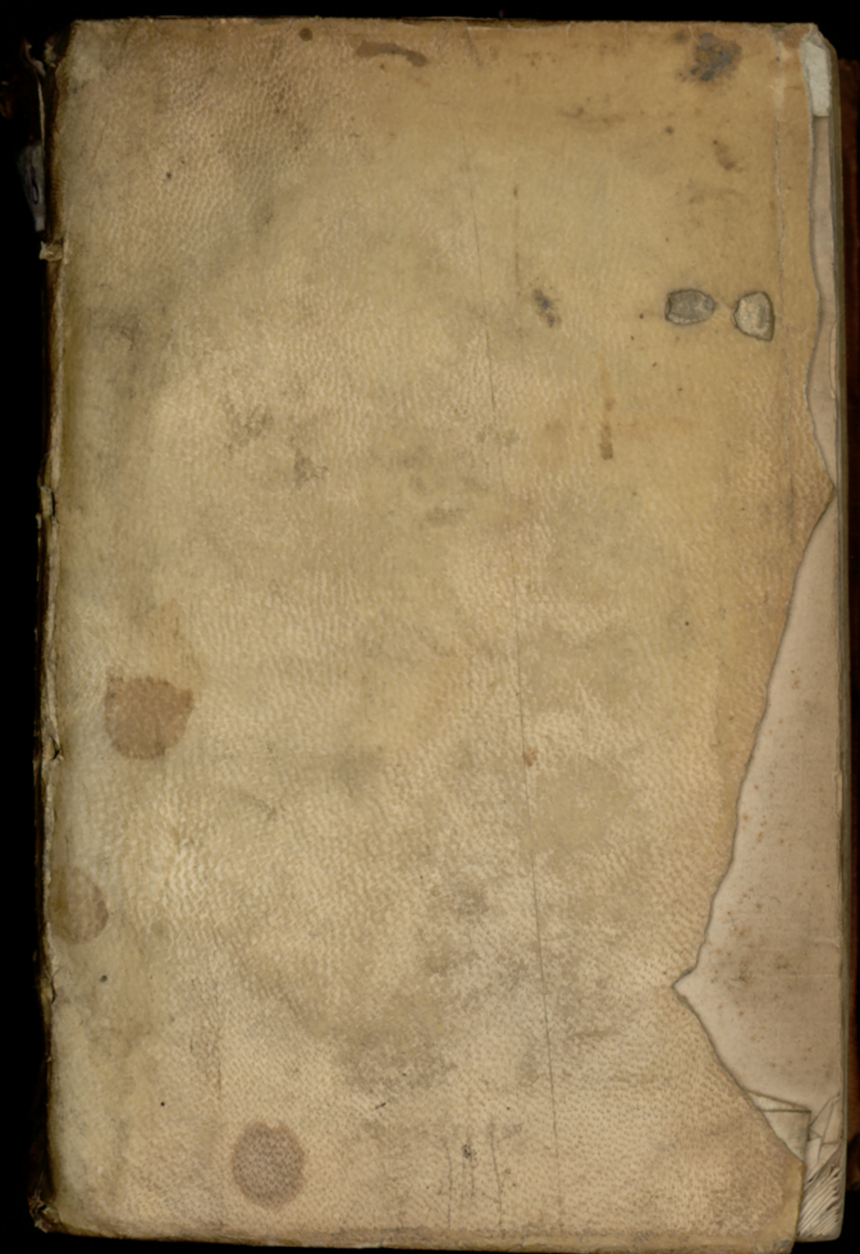

D. Ambrosii

MEDIOLANENSIS EPI-
SCOPI IN CANTICVM CAN-
ticorum commentaria, studio Ioannis
Costerij Prioris canonicorum Mar-
tinensium Louanij, ex omni-
bus eiusdem Ambro-
sij operibus
confecta.

LOVANII.
Apud Hæredes Seruatij Sasseni.
Anno M. D. LVIII.

Cum gratia & Priuilegio.

REGIO PRIVILEGIO CAUTUM EST.

Ne quis præter viduam Seruatii Sasseni, intra proximos annos quatuor. D. Ambrosij Mediolanensis Episcopi in Cantica canticorum commentaria, studio Ioannis Costerij confecta imprimat, aut imprimi procuret, neq; alibi excusa distrahat. Præuaricatori huiusmodi librorũ confiscatio, & grauis mulcta pecuniaria in pœnam constituta. Iuxta literas Bruxellis datas xviij. Iunij. Anno M. D. LVIII.

Sig. P. de Lens.

REVERENDIS-
SIMO IN CHRISTO PATRI,
PRINCIPIQVE ILLVSTRISSIMO,

D. Roberto à Bergis, Episcopo Leodiensis
Ecclesiæ, Duci Bullon. Comiti Los-
sensi, &c. Salutem & pacem
à Christo Iesu.

Vum perpaucis ab hinc
annis illustrissime Prin-
ceps, restituẽdo emacu-
landoq; Ambrosio, Me-
diolanẽsium antistiti operam nauarẽ,
sæpenumero inter legendum animad-
uerti sanctissimum doctissimumq; vi-
rum eo libro Salomonis, cui Cãticum
canticorum nomen dedit, mirum in
modum fuisse delectatum: ideoq; vbi-
cunq; ipsi eius libri explicandi vel in-
terpretãdi qualiscunq; offerretur occa-
sio: eam perlibenter, & obuijs, quod
aiunt, vlnis, accepisse. Quæ res me
sanè permouit, vt ego scriptis eius om-

nibus diligenter summoq; labore perlectis, integrum quoddam in eadem Cantica commentariorum corpus ex diuersis partibus membrisq; conficerem: qua felicitate, quóue fructu, aliorum esto iudicium. Id quod etiã olim à quopiam Ambrosiani ingenij studioso tentatum esse video, cuius ego studium piumq; conatum non laudare non possum: verùm quomodo omnia sint illic hiulca, distorta, manca, confusa, & veluti scopæ dissolutæ nullam in se firmitatem, nullumq; ordinem habeant, sintq; tanquam sine anima corpus, operæpretium remq; omnibus diuinarum literarum cultoribus neutiquam ingratam me facturum existimaui, si pro nostri mediocritate ingenij, huic operi rudi & impolito politiem aliquam adhiberem: atq; inprimis illud summo studio procurarẽ,

vnicum vt esset vbiq; orationis filũ, vnica series, vnicus ordo: ne quod fœdum est aspectu, & plenum fastidij, vlla ex parte mẽbra à suo capite diuulsa & dilacerata videãtur. Id porrò quum ingenti labore magnisq; sudoribus efficere contenderem, omnia mihi fere commutanda fuere: multa adimẽda, plura addenda: vt si quis nunc alterũ cum altero conferat, nouam huiusce operis faciem, nouam formam, nouumq; cultum esse videbit. Sed de his satis. Difficile vero dictu, q̃ in hoc campo, vbi excurrendi spatium erat, Ambrosius ingenij sui habenas laxauerit, quantisque sermonis delitijs sponsi spõsęq; spirituales castasq; delicias decantauerit: certe ita, vt de ipso quoque haud falsò dici possit, quod olim D. Hieronymus de Origine scripsit: Cum in cæteris libris omnes vi-

 cerit

cerit, in Cantica canticorum ipse se vi-
cit. Profundos enim illos & arcanos
diuinæ Sapientiæ sensus fœlicissime
penetrat, quibus enarrandis & expli-
candis, venustissima & tanquã floru-
lenta ac venerea oratione vtitur, quæ
huic epithalamio perpulchrè apteq;
conueniat. Cæterùm quod dixi hæc
cantica in delicijs fuisse Ambrosio, id
permultis alijs cũ recẽtioribus, tũ an-
tiquioribus scriptoribus accidisse vi-
deo: qui magnis ingenij viribus, nec
minori pompa sermonis, magnum il-
lud cælestis connubij mysterium cele-
brarunt. In quo quidem spiritus Dei
veluti quodam præludio subindicare
illud tẽpus voluit, quo Christus olim
adamatã sibi Sponsam coniungeret:
tempus nimirum quietis & pacis,
tempus misericordiæ & gratiæ: in quo
erunt omnia læta, festiua, iocunda: in
quo

quo diuinorum canticorum inaudita
personabit dulcedo: nimirum quum
secundum Esaiæ vaticinium, sponsus
cum sponsa sedebit in pulchritudine
pacis, & requie opulenta. Atq; ideo
humanos omnes affectus procul hinc
esse oportet: quum nihil eorum hic
tractetur: quæ ad fœdæ & petulcæ car-
nis illecebras spectēt: neq; enim Spon-
sus ecclesiæ Christus, vnicus pudicitiæ
cultor & castitatis exactor amat expi-
ctam & elaboratam elegātiam formę,
nō amat eas quæ cutem medicamini-
bus perungunt, genas rubore depin-
gunt, oculos fuligine collinūt, & laci-
niosis pomparum & delitiarū ineptijs
faciem occupantes, oculos & suspiria
adolescentum post se trahunt: sed
cælestia sunt hic cuncta, quæ vides, di-
uina quæ audis, & quæ sui sublimitate
humanum omne transcendunt. Ea

verò diuina sacramēta quum incom-
parabilia sint, & in hoc Canticorum
libro tectius & obscurius conscriban-
tur, non est cuiusuis huius interpre-
tandi prouinciam vindicare: sed illorũ
duntaxat, quibus datum est nosse my-
steria regni Dei: & qui cum Moyse
veteris vitæ reiectis exuuijs, tanquam
soluto calceamento, ad visionem hanc
magnam contuendam admittuntur.
Siquidem olim apud Hebræos, seue-
rioribus legibus cautum fuit, nisi quis
apud eos ætatem sacerdotalis ministe-
rij, id est, tricesimum annum impleue-
rit, hæc Cantica, quemadmodũ etiam
nec principia libri Geneseos, nec Eze-
chielis prophetę initium ac finem, quę
multis obscuritatibus inuoluta sunt,
legere permittatur: vt ad perfectã sci-
entiam, & mysticos intellectus vt Hie-
ronymus ait, plenum humanæ naturę
tempus

tempus accedat. Sunt enim ea perfe-
ctioribus conſcripta: ijs nimirum, qui
non lacte in Chriſto alũtur, ſed ſolido
cibo: & qui pro poſſibilitate ſumendi
exercitatos habent ſenſus, ad diſcretio-
nem boni & mali. Tria quippe ſunt
volumina quæ Salomon poſteritati
conſcripta reliquit: Prouerbia, Eccle-
ſiaſten, & Cantica canticorum. Et qui-
dem in Prouerbijs teneram rudemq;
ætatem, & tanquam nouos in Chriſto
tyrones breuioribus ſentẽtijs format:
In Eccleſiaſte adultæ iam & robuſti-
ori mundanarum rerum vanitatẽ in-
ſtabilitatemq; proponit: Cæterùm in
Canticis abſolutum virum & calcato
ſeculo perfectum ſponſi cõiungit am-
plexibus. Quare D. Ambroſium, ſum-
mum & incomparabilem virum huic
operi non indignum ineptumq; inter-
pretem admotum eſſe cenſeo, quem
præter

præter eximiam eruditionem & insi-
gnem eloquentiam ad summum san-
ctioris vitæ fastigium conscendisse no-
uimus: & qui quũ esset omnibus vir-
tutum numeris probè excultus, vni-
cus tamen virginalis & augustæ pu-
dicitiæ tum amator, tum præco fuit,
atq; ideo idoneus prorsus, qui hoc my-
sticum epithalamium, hæc intemerata
studia castitatis, hos diuinos amores,
& cælestes ac sanctissimas nuptias pu-
ro castoq; pectore enarraret. Illud ve-
rò sciendum cumprimis, illum hic se-
quutum fuisse editionem Septuaginta
interpretum, quæ à nostra vulgata
trãslatione plurimum differt. Proinde
hunc nostrum laborem, quem in hoc
opere exantlauimus, T. D. visum est
dedicare ornatissime Præsul, nõ ob id
solũ, vt nostrorũ qualiũcũq; studiorũ,
quæ pro ingenij tui singulari candore

impro-

improbare non ſoles, rationem tibi reddam: ſed quod maximè opportunum cenſeam, has Chriſti Spōſæq; eccleſiæ ſuæ nuptias tibi cumprimis offerre, qui non ita pridem optimi Dei voluntate, ſummoq; omniū bonorum applauſu, & inaudita lętitia, nouus fœlixq; Antiſtes, tanquam nouus Spōſus Eccleſiæ cui præfectus es, amplexibus eſt coniūctus. Quā amare, vt Spōſus, cōfouere, vt Paſtor: defendere vt princeps, ſemper poſſis, illum votis communibus cōprecamur, qui ſe Eccleſiæ ſuæ ὑπερασπιστὴν & perpetuū defenſorem futurum eſſe promiſit Chriſtus, T. D. nobis omnibus diu conſeruet incolumen ornatiſsime & illuſtriſsime Præſul. Louanij, è monaſterio noſtro Martiniano.

Tuo obſequio addictiſsimus ſeruus
Ioannes Coſterius.

IN DIVI AMBROSII SVPER CANTICA

Commentarium, D. Ioannis Costerij opera concinnatum, Iacobi Latomi Iunioris carmen.

Mos hic doctorū, & ratio solet esse virorū,
Publica vt ingenio semper et arte iuuēt.
Ambrosij vitiarat iners monumenta vetustas,
Nec satis ad curam solus Erasmus erat:
Plurima restabant studio emendanda sagaci,
Restabant varijs plurima trunca locis.
Non ea damna ferens nuper Costerius vltra
Sustulit egregia sedulitate malum:
Quæ loca lectorem vitio remorante tenebant,
Fecit inoffenso lumine posse legi.
Nec satis hoc visum, merito benefacta recenti
Vir cumulanda pius censuit esse sibi.
Cantica ab Ambrosio prius illustrata fuisse
Quis norat? præsens id tibi monstrat opus,
Docta quod eiusdem Costeri cura peregit,
Dum facit in seriem sparsa coire nouam.
Si legat Ambrosius, studium miretur & artem,
Authoremq; libri se neget esse sui.

Erratula quæ in hoc opere excudendo irrepſerunt ſic corrigito.

Fo.6.ver.7.ceſſauit. fo.8.ver.20. condita. fo.19.ver.9. Præmiſit. fo 36.ver.22.ſuſpendendis fo.40.ver.1. cupreſsi.fo.50.ver.4.vua. fo.68.ver.14.illecebra. fo.73.ver. 13.præmijs.fo.125.ver.2.pungant. fo.128.ver.6.perſidos. fo 164.ver.12.non poterit.

D. Ambrosij Mediolanensis Episcopi in Cantica Canticorum Commentaria, Studio Ioannis Costerij ex eiusdem Ambrosij operibus confecta.

Sculetur me ab osculis oris sui.] Procul hinc esto carnalium procorum insana libido, facessat hic petulantium lenonũ fœda lasciuia: non enim hic dedecorosæ voluptatis cantantur abominanda fomenta, aut spurcorum amorum nefanda opprobria, sed intemerata celebrãtur mysteria castitatis: nuptię sunt hic non terreni coniugii, sed matrimonii spiritualis, quibus Christo Ecclesia, Caro Spiritui nubit, castoq; fœdere copulatur.

Circuncidamus ergo cor nostrum: nihil vile, nihil corporeum quæramus. Vile autem omne terrenũ. Nihil ergo terrenũ, nihil carnale, nihil seculare, nihil leue atq; mutabile in his eloquijs constituamus cælestibus: Eloquia enim Domini, eloquia casta vt in his cælestiũ mysteriorum immaculata & pudica synceritas spiritali interpretatione resplẽdeat. Non adulterina quadã opinione

Ex tractatu in psal. 118.

Psal. 18.

misceamus terrena diuinis, & illud inuiola
bile sacramentum propheticæ visionis, aut
perennis oraculi, naturæ nostræ æstimatio-
ne violemus. Siue enim de osculis, siue de
tactibus dicatur, totum decet quicquid de-
fertur religioni: vt nullum obsequiũ quod
2. Reg. 3. proficiat ad cultum & obseruantiam Christi
erubescamus: sicut in illa saltatione Dauid
ante Arcam. Non enim illa deliciarum co-
mes fuit atque luxuriæ saltatio: sed quia
vnusquisq; corpus suum attollat impigrũ,
nec humi pigra iacere mēbra, vel tardis sinat
Li. 2. de Virginitate. torpere vestigijs. Igitur totus iste delici-
arum locus ludum sonat, plausum excitat,
amorem prouocat. Et sanè in his coniugijs
temporalibus nubenti prius plauditur,
quàm imperatur: ne ante dura offendant
imperia, quàm blandicijs amor fotus ino-
lescat. Bucula plausus cuiusdam sonitum
discit amare, ceruicis ne iugum recuset.
Denique prius adsuescitur verbo lasciuiæ,
quàm verberi disciplinæ. Ast vbi colla sub-
diderit iugo, & habena constringit, & sti-
mulus vrget, & compares trahunt, & iuga-
lis inuitat. Sic etiam Sponsa nostra debuit
prius amore pio ludere, aurea thori cæle-
stis fulcra mirari, in ipso vestibulo nuptia-
rum & postes frondium sertis cernere co-

ronatos, & chori ſtrepentis interius haurire delicias: ne ſe prius dominico iugo timefacta ſubduceret, quàm vocata inclinaret. Oportet enim vt gradus quoſdam profectuum & ordinem nouerimus: quid prius, quid conſequens eſſe debeat. Nam ſcire quid facias, & ordinem neſcire faciendi, non eſt perfectę cognitionis. Offendũt enim plerunque præpoſtera.

OSculetur me ab oſculis oris ſui.] Vis hæc ad Chriſtum aptare? Nihil gratius. Vis ad animam tuam? Nihil iocundius. Ex tractatu in pſal. 118. ſer. 1.

Conſtitue ergo virginem deſponſatam multo tempore, & iuſto feruentem amore, quæ multa præclara opera dilecti probabilium teſtium adſertione cognouerit deſiderijs ſuſpenſis dilatam frequenter, iam non ferentem moras, quæ omnia feciſſet, vt ſponſum videret, aliquando potitam ſuis votis, ad improuiſum ſponſi aduentum gaudio turbatam, non quærere primordia ſalutationis, nõ verborum vices, ſed ſtatim quod deſideraſſet, exigere. Ita ergo & ſancta Eccleſia, quæ in primordijs mundi deſponſata in paradiſo, præfigurata in diluuio, adnunciata per Legem, vocata per Prophetas, quum diu redemptionẽ hominum, Euan-

gelij decorem, dilecti expectasset aduentum,
impatiens moræ in oscula ruit, dicens: Os-
culetur me ab osculis oris sui. Et vt mora-
lius dicamus: intellige mihi carnē illam, quæ
Esa. 3. iuxta 70. Ἐν τῇ πορείᾳ τῶν ποδῶν ἅμα σύρουσαι τοὺς χιτῶνας.
madefacta fuerat in Adam Serpentis vene-
no, quæ criminum marcebat fœtore, quæ
procedebat in filiabus Sion alta ceruice, &
nutibus oculorum, & itinere pedum trahēs
tunicas, & pedibus suis ludens, crinium cin-
cinnis & compositis vultibus atq; redimi-
culis, & omni adfectato decore plus dedecēs,
eandem tamen plurimis edoctam oraculis,
quod venturus esset, qui Serpētis illecebris
Esa. 40. Psalm. 64.
exclusis, sancti Spiritus infunderet gratiam,
vt omnis caro videret salutare Dei, omnis
caro ad Deum veniret, inarsisse desiderio:
sed metuentem ne vt impatiens, vt lasciua,
vt luxuriosa, vt quærula, sicut ante fuerat
displiceret, quamuis longiore quàm ferre
iam poterat, morantis Dominici aduentus
expectatione quateretur, nō immurmuran-
tem tamen, nec transgredientem, sed leuan-
1. Tim. 2.
tem in omni loco puras manus sine ira &
disceptatione, in habitu ornato cum vere-
cundia & sobrietatate ornantem se, non in
tortis crinibus, aut auro, aut margaritis, aut
veste preciosa, sed his quæ castitatis & bonæ
conuersationis decerent gratiam, orare di-
centem:

centē: Osculetur me ab osculis oris sui. Iam volebat adhærere Christo caro, iam festinabat innubere, vt esset vnus spiritus, & vna fieret caro Christi, quæ ante fuerat meretricis. Et planè non mediocris meriti est, de qua potest dicere Sapientia: Ex quo intraui non cessauit osculari pedes meos: Vt aliud nisi sapientiam loqui nesciat, vt aliud nisi iustitiam diligere nesciat, vt aliud nisi castitatem libare nesciat, vt aliud nisi pudicitiā osculari nesciat. Osculum enim mutui amoris indiciū est: osculum pignus est charitatis.

OSculetur me ab osculis oris sui.] Ex lib. de Isaac.
Considera hic vel Ecclesiam iam diu promisso sibi per Prophetas Dominico aduentu per tempora multa suspensam, vel animam quæ eleuans se a corpore, abdicatis luxuria atque delicijs voluptatibusq; carnalibus exuta quoq; sollicitudine secularium vanitatum, iamdudū infusionem sibi diuinæ præsentiæ & gratiam verbi salutaris exoptet, commacerari eā quod sero veniat & adfligi: ideoq; quasi vulnerata charitatis, quum moras eius ferre non posset, conuersam ad Patrem, rogare vt mittat sibi Deus Verbum, & causam qua sit ita impatiens declarare dicentem: Osculetur me ab osculis

τετρωμένη ἀγάπης. Ita Septua.

lis oris sui. Non vnum osculum quærit, sed plura: vt desiderium suum posſit explere. Quæ enim diligit, non est vnius osculi parcitate contenta, sed plurima exigit, plura
Lu.7. vendicat, & ita se dilecto amplius commendare consueuit. Denique illa in Euangelio sic probata est, quia nõ cestauit, inquit Dominus, osculari pedes meos: & ideo sunt ei remiſſa peccata multa, quia dilexit multum. Ergo & hæc anima oscula verbi multa desiderat, vt illuminetur diuinæ cognitionis lumine. Hoc est enim osculum, lumen scilicet cognitionis sacræ. Osculatur nos enim Dei verbum, quando cor nostrum & ipsum principale hominis, spiritus diuinæ cognitionis illuminat, quo anima donata nuptiali pignore charitatis, læta atque ouans dicit:
Psal.118. Os meum aperui & attraxi spiritum. Osculum enim est, quo inuicem amantes sibi adhærent, & veluti gratiæ interioris suauitate potiuntur. Osculum est charitatis ac pietatis pignus. Osculãtur se & colũbæ, sed qd ad humani osculi venustatem, quo insigne amicitiæ humanitatisq; præfulget, in quo plenæ charitatis fidelis affectus exprimitur? Vnde & Dominus velut prodigij genus in proditore cõdẽnãs ait: Iuda osculo filiũ hominis tradis? Per osculũ hoc ergo adhæret

anima Dei verbo, per quod sibi spiritus trãs- funditur osculantis: sicut etiam qui se os- culantur, non sunt labiorum prælibatione contenti, sed spiritum suum sibi inuicem videntur infundere. Osculetur me ergo, ait, ab osculis oris sui.

QVia meliora vbera tua super vinum.] hoc est, meliores sensus, meliora Sacramenta tua super vinum: super illud vinum, quod & si suauitatem habet, lætitiam habet, gra- tiam habet, tamen in illo lætitia secularis, in te autem iocunditas spiritalis est. Iam tunc ergo Salomon inducebat nuptias vel Chri- sti & Ecclesiæ: vel carnis & animæ. Et tãquã despiciens omnes iocunditates & delectati- ones suas, cælestibus cupiens inhærere mã- datis, ait: Quoniam optima præcepta testa- mentorum tuorum, super omnem appe- tentiam carnis, ac seculi voluptatem. Memi- nerat enim se in Eua ante sic lapsam, dum voluptatem corporis mandatis cælestibus præfert. Ostendens itaque non solam speciẽ verbi, & vultũ quẽdã, sed omnia inte- riora eius se diligere, adiũgit ad gratiã oscu- lorũ, qa bona vbera tua super vinũ, & odor vnguẽtorũ tuorũ super omnia aromata. Il- la osculũ poposcit, De⁹ verbũ se ei totus ĩfu- dit: & nudauit ei vbera sua, hoc est, dogmata

Ex tractatu in psal. 118.

Ex lib. de Patriarchis.

ſua, & interioris ſapientiæ diſciplinas & vn-
guentorum ſuorum dulci odore fragrauit.
Quibus capta dicit vberiorem eſſe iocun-
ditatem diuinæ cognitionis, quàm lætitiam
omnis corporeæ voluptatis.

Ex tractatu in pſal. 118. ſer. 1.

VNguentum exinanitum nomen tuum.]
Hoc eſt, totus immundis impurita-
tibus diuerſorum facinorum fœtebat hic
mundus, nunc ſpirat vbique ſuauitas pudi-
citiæ, vnguentum fidei, flos integritatis.
Adſpirat etiam in verbo odor gratiæ, & re-
miſsio peccatorum, quæ in totum diffuſa
eſt mundum, omnia tanquam exinanito
repleuit vnguento: quia per vniuerſos
grauis eſt deterſa illuuies vitiorum.

Libro 3. de Virginitate.

Vnguentum exinanitum nomen tuum.]
Caro Chriſti non vidit corruptionem,
nec odore aliquo mortis emarcuit: ſed
æterni illius floris & ſemper virētis odore
condita ſurrexit. Quomodo enim poterat
vel in carne marceſcere, cuius nomē vnguē-
tum exinanitum eſt? Exinaniuit ſe, vt ſpi-
raret tibi. Semper hoc vnguentum erat, ſed
erat apud Patrem, erat in Patre. Olebat
tantum Angelis & Archangelis, tanquam
intra vas cœli: aperuit os Pater dicens: Ecce
poſui te in teſtamentum generis mei, in
lucem Gentium, vt ſis in ſalutem vſque ad
extre-

Eſa. 45.

extremum terræ. Deſcendit Filius, repleta
ſunt omnia nouo odore Verbi. Eructauit Pſal. 44.
cor Patris verbum bonum, fragrauit Filius,
Spiritus ſanctus exhalauit, atq; per omniũ
ſe corda diffudit. Diffuſa eſt enim charitas
Dei in cordibus noſtris per Spiritum ſan-
ctum. Ipſe Dei filius in corpore tanquam in
vaſe odorem primò cohibebat ſuũ, operiẽs
tempus quando effunderet, ſicut ait: Domi- Eſa. 50.
nus dat mihi linguam eruditionis, vt ſciam
quando oporteat me dicere ſermonẽ. Venit
hora, aperuit os, exiuit vnguentum, quando
virtus exibat de eo. Hoc vnguentum exina-
nitum eſt ſuper Iudæos, & collectum eſt à
Gentibus. Exinanitum in Iudæa, & redoluit
in omnibus terris. Hoc vnguento vncta eſt
Maria, & virgo concepit, virgo peperit bo-
num odorem, Dei filium. Hoc vnguentum
effuſum eſt ſuper aquas, & aquas ſanctifi-
cauit. Hoc vnguento vncti ſunt tres pueri,
& humorem his flamma rorauit. Hoc vn-
guento Daniel vnctus eſt, & leonum ora
molliuit, feritatemq; permulſit. Fluit hoc
vnguentum quotidie, & nunquam deficit.
Accipe vas tuũ Virgo & accede, vt poſsis
hoc vnguento repleri: accipe vnguentum
æſtimatum trecentis denariis, ſed gratis da-
tum, non venditum, vt omnes gratis habe-
rent

rent. Gratis vngere Virgo: noli contristari sicut Iudas, quia hoc vnguentum effunditur, sed consepeli te in Christum. Claude sanè vas tuum, ne vnguentum effluat. Claude integritatis claue, loquēdi verecundia, abstinentia gloriandi. Hoc quæ habet vnguentum, Christum recipit.

Libro de institutione Virginis.

VNguentum exinanitum nomen tuum.] Descendat vnguētum istud in animæ præcordia, viscerumq; secreta, quo non deliciarū odores Maria, sed diuinæ gratiæ spiramēta redolebat. Hæc pluuia restinxit appetētiam Euæ, hoc vnguentum fœtorem hæreditarij erroris abstersit, hoc vnguentum Maria soror Lazari in pedes Christi effudit, & tota domus pio repleta odore fragrauit. Nec vlla se pauperem putet, nulla se arbitretur inopem, nulla metuat ne præciosum hoc vnguentum emere non possit, aut fontem

Esa. 55.

putet istum esse venalem. Qui sititis, inquit ite ad aquā, & quicūq; nō habetis argentum, ite & bibite sine argento. Et supra ait, Gratis venundati estis, & sine argento redi-

2. Cor. 8.

memini. Ideo pauper factus est Dominus, quū diues esset, vt eū omnes emant, & egenos præcipuè sua paupertate locupletet, Parate igitur vasa Domini, vt excipiatis hunc fontem aquæ viuæ, fontem virginitatis,

in-

integritatis vnguentum, odorem fidei,& suauis misericordiæ gratia florulentum.

VNguentum exinanitum nomen tuum.] Huius virtute sermonis nihil potest esse præstantius, Nam sicut inclusum in vase aliquo vnguentum cohibet odorē suū, qui odor quàm diu vasis illius angustijs coercetur,& si ad plures non potest peruenire, tamen vim suam seruat: quum verò de vase illo quo claudebatur, vnguentum fuerit effusum, longè latéque diffusum ducitur: ita & Christi nomen ante eius aduentū in Israelitico populo quasi in vase aliquo Iudæorum mētibus claudebatur. Notus enim in Iudæa Deus, in Israel magnum nomen eius: Hoc vtique nomen, quod vasa Iudæorū angustijs suis coercitū continebāt. Magnū quidē & tūc nomen, cum infirmorū & paucorum hæreret angustijs, sed magnitudinē sui nondum per corda Gētium & in fines totius orbis effuderat. Postquā verò per omnē mundum suo illuxit aduentu, per omnem vtique creaturam diuinum illud suū nomen extendit, non repletum accessione aliqua, plenitudo enim nescit augmentū, sed replēs vacua, vt esset admirabile nomen eius in vniuersa terra. Huius igitur effusio nominis abūdātē quandam exuberantiā gratiarū, bonorumque

Lib. de Spiritu sancto.

Psal. 45.

cæle-

cælestium significat largitatem. Ex abundanti enim superfluit, quicquid effunditur.

PRopterea adolescentulæ dilexerunt te.] Quæ sunt istæ adolescentulæ, nisi animæ singulorum, qui deposuerunt istius corporis senectutem, renouatæ per Spiritum sanctum? Et quidem bona prudentia, sed dulcis misericordia: illam enim pauci adsequuntur, hæc ad omnes peruenit. Propter hanc ergo indulgentiam tuam diligunt te animæ Spiritu renouatæ, quam ij qui veteris & rugosi hominis grauantur exuuijs amare non possunt.

Ex epistola 11. ad Irenæum.

ATtrahe nos post te, Curremus in odorem vnguentorum tuorum.] Osculata iam anima sancta verbum Dei, modum non capit, nec expletur, dicens: Suauis es Domine, & in iocunditate tua doce me iustificationes tuas. Osculata, inquã, Dei verbum concupiscit super omnem decorem, diligit super omnem lætitiam, delectatur super omnia aromata, cupit frequẽter videre, sæpe intendere, cupit attrahi vt sequi possit. Vnguentum, inquit, exinanitum nomen tuum. Propterea diligimus te adolescentulæ, propterea certamus, sed comprehendere non possumus. Attrahe igitur nos vt possimus currere, vt odore vnguentorũ tuorum

accipia-

accipiamus virtutem sequendi. Festinat ad verbum, & rogat vt attrahatur, ne fortè derelinquatur: quia currit Dei verbum, & non est alligatum. Denique exultat tanquam gigas ad currendam viam. Et quia egressus eius a summo cœlo, & occursus eius vsque ad summũ eius, videns se imparē tantæ velocitati, dicit: Attrahe nos. Habemus enim cupiditatem sequendi, quam vnguentorũ tuorum adspirat gratia. Sed quia cursus tuos æquare non possumus, attrahe nos, vt auxilio tuo fultæ vestigiis tuis possimus insistere. Si enim tu attraxeris, curremus & nos, & spiritalis velocitatis flabra capiemus. Deponitur enim sarcina, quibus manus tua fulcro est, & oleum tuum infunditur, quo curatus est ille qui a latronibus vulneratus est. Ac ne impudens tibi videatur, quod ait: Attrahe nos, audi dicentem: Venite ad me omnes qui laboratis & onerati estis, & ego reficiam vos. Vides quàm libenter nos attrahit, ne remaneamus sequentes. Sed qui vult attrahi, currat vt comprehendat: & currat, posteriora obliuiscens, & ea quæ sunt priora appetēs. Sic enim poterit Christum comprehendere. Vnde & Apostolus ait: Sic currite vt comprehendatis. Vult & ista ad brauium peruenire, quæ desiderat comprehendere Prudenter

Ex lib. de Isaac Patriarcha.

Psal. 18.

Luc. 19.

Matth. 11.

Philip. 3.

1. Cor. 9.

denter ergo rogat, vt attrahatur, quia non omnes ſequi poſſunt, Denique dicenti Petro,
Ioan.13. quo vadis? reſpondit verbum Dei: Non poteſ me ſequi modo, ſequeris autem poſtea. Claues ei commiſerat regni cælorum, & in ſequendo ſe imparem iudicauit. Hanc tamen animam non abſtulit, quia non præſumebat, ſed rogabat. Denique ait:

INtroduxit me rex in cubiculum ſuũ.] Beata anima, quæ Verbi ingreditur penetralia. Namque ea inſurgẽs de corpore, ab omnibus fit remotior, atque intra ſemetipſam diuinum illud ſi quo modo adſequi poſsit, ſcutatur & quærit. Quod quum potuerit comprehendere, ea quæ ſunt intelligibilia ſupergreſſa, in illo confirmatur atque eo paſcitur. Talis
2.Cor.12. erat Paulus, qui ſciebat ſe raptum in paradiſum: ſed ſiue extra corpus raptum, ſiue in corpore, neſciebat.

Ex tractatu in pſal.118. ſer.1.

INtroduxit me rex in cubiculum ſuum.] Simplex eſt oſculum, ſed negocioſum cubiculi ſecretum. Hoc enim loco myſtica cognoſcere ſe velle plenius teſtatur, vt ingrediatur penetralia myſteriorum cæleſtium, vt aperiantur ſibi theſauri ſapientiæ & ſcientiæ ab-
Collo.2. ſconditi in Chriſto. Quod vt poſsit, fortaſſe illud quod ait ſcriptura, Oſculetur me ab oſculis oris ſui, ſignificat ſuperuenientis

entis Spiritus sancti gratiam: sicut ad Mariam angelus dixit: Spiritus sanctus superueniet in te, & virtus altissimi obumbrabit tibi: Quando autem introduxit eam rex in cubiculum suum, passionis tempus, lateris compunctio, sanguinis effusio, sepulturæ vnguentum, resurrectionis mysterium declarat: vt osculum quasi sponsa acceperit, in cubiculum autem Christi sit introducta Ecclesia, non quasi iam tantũmodo despõsata, sed etiam quasi nupta: nec solũ thalamum sit ingressa, sed etiam claues legitimæ copulæ sit consecuta. Proinde si cubiculum quærimus, ipse nos edoceat, qui ait: Tu autem cum oraueris intra cubiculum tuũ, & clauso ostio ora patrem tuum in abscondito. Cubiculum Ecclesiæ, corpus est Christi. Introduxit eam rex in omnia interiora mysteria, dedit ei claues vt aperiret sibi thesauros scientiæ. Sacramentorum clausas antea fores panderet, cognosceret quiescentis gratiam, defuncti somnum, virtutem resurgentis. In illo cubiculo iustitias Domini Iesu nupta reperit. Quæ sunt illæ iustitiæ? Vtique sacramenta baptismatis, sicut legimus, quia cum veninenti ad baptismum diceret Ioannes, Ego à te debeo baptizari, & tu venis ad me, respon-

Luc. 1.
Matth. 6.
Sacramẽta baptismi quæ.
Matt. 3.

respondit Iesus, Sine modo, sic enim decet nos implere omnem iustitiam. In illo cubiculo iustificationes didicit, consilium Dei cognouit, sicut scriptum est: Quia omnis populus audiens & publicani iustificauerũt Deũ, baptizati baptismo Ioãnis: Pharizæi autem & legisperiti cõsilium Dei spreuerũt in se non baptizati ab eo. Quod ergo illi spreuerunt, nos elegimus & sequimur: quo nihil potest esse sublimius. Hoc est enim diuinum, in quo fit remissio peccatorũ. Hæc a Domino quærit discere, quæ homines docere non poterant, nisi Deus ante docuisset. Quæ posteaquam a Christo apostoli didicerunt, Ecclesia dicit: Introduxit me rex in cubiculum suum: hoc est, in illud secretum suum, in quo sunt omnes thesauri scientiæ & cognitionis suæ. Ideoq; tibi dicitur: Quũ oras intra in cubiculum tuum, quod significat mentis animæq; secretum. In hoc cubiculum iustitiarum Sponsa se poposcit induci, quũ post odorẽ vnguenti excurrerit, quod semper fluit & nunquam deficit. Introduxit me ergo, inquit, rex in cubiculum suum. Græcus in promptuarium suum & in cellarium suũ habet: vbi bona libamina, vbi boni odores, suauia mella, vbi fructus diuersi, vbi epulæ variæ sunt, vbi plurimis epulis

Luc. 7.

Matt. 5.

τὸ ταμεῖον αὐτοῦ

epulis prandium tuum condiatur. Denique in illud diuini illius introducta secretum, statim infert:

EXultemus & lætemur in te: diligamus vbera tua super vinum.] Non in diuitijs & auri argentiq; thesauris, non in possessionum fructibus, non in potestatibus, non in conuiuijs, sed in solo Deo exultat, dicẽs ad eum: Diligamus vbera tua super vinum. Sic tamen bibebat, vt non absorberetur à vino, sed gratia eius lætitiam cordis hauriret, non corporis ebrietate titubaret. Quæ verò sunt vbera Sponsi, nisi Ecclesiæ suauia, lactea & pinguia Sacramenta? Hæc sunt illi iocundiora ac gratiora, quàm mũdi omnes exquisitæ deliciæ, quàm epularum varia ac splẽdida fercula, gratiora deniq; quàm vinum quod inebriat homines, & apostatare facit sapientes. Itaque post istam exultationem ac lætitiam, aperuit oculos suos, & vidit viam rectam, reliquit vias tortuosas, dicens:

Lactea Ecclesiæ sacramenta.

Eccle. 19.

AEquitas dilexit te.] hoc est, non flexuosa itinera te sequuntur, sed solus ad te potest iustititiæ trames peruenire. Qui enim diligit iustitiam, non se auertit à Christo. Quomodo enim arbitrum iusti remuneratoremq; meritorum innocẽs metuat

conſcientia! Eadem tamen anima cognoſcens corporis ſocietate ſe eſſe fuſcatam, dicit ad alias animas, vel ad illas cæleſtes & appoſitas ſacro miniſterio poteſtates.

Ex tractatu in pſal.118. ſer.2.

FVſca ſum,& decora filiæ Hieruſalem.]

Conſtitue Dominum Ieſum recumbentem in conuiuio, reclinantem ſe Ioannem ſupra pectus eius, mirantes alios quòd ſeruus ſupra Dominum reclinaret, quòd caro illa peccatrix ſupra templum verbi recumberet, quòd anima illa carnis vinculis innexa, aulam diuinæ plenitudinis ſcrutaretur, hæc ergo mirantibus aliis reſpondit anima Ioannis, Fuſca ſum, & decora filiæ Hieruſalem. Fuſca per culpam, decora per gratiam. Dicit & caro, fuſca ſum & decora: fuſca puluere ſeculari, quem certando collegit: decora oculo ſpirituali, quo mundi huius puluerem ſqualoremque deterſit. Fuſca per vitium, ſed decora iam per lauacrũ, quo abluit omne delictum. Fuſca ſum, quia peccaui: decora, quia iam me diligit Chriſtus. Quam relegauerat in Eua, recipit ex Virgine, ſuſcipit ex Maria. Dicit enim Synagoga, cuius myſteria hoc loco pleriſque videntur exprimi. Quæ quum reiici ſe videret, propter totius plebis impietatem,

Aula diuinę plenitudinis Chriſti pectus.

tem, solabatur se tamen, quia ipsum Christum de populo suo, Petrum, Iacobum, Ioannem, Christo adhærentes videbat, et quia habebat eloquia sibi credita. Et ideo dicebat: Fusca sum, & decora filiæ Hierusalem. Fusca per incredulitatem, decora per legem. Fusca, per lapsum: decora, quia dilexit me Sol, & prior facta sũ cõgregatio Dei.

Nigra sum, & decora.] Permisit nigram, vt augeret decorum. Non dixit, Nigra sum decora, vt quod nigrum est decorũ æstimaretur. Nigra sum superiore peccato, sed decora confessione peccati, & correctionis studio atque amore virtutis. Nigra, per culpam: decora per gratiã: nigra per conditionẽ, decora per redẽptionem. Aut certè nigra exercitij sui puluere. Nigra ergo dũ præliatur, decora, dũ victoriæ suæ insignibus coronatur.

Sicut tabernacula Cedar, sicut pelles Salomonis.] Tentoria de exuuijs mortuorum animalium fiunt. Igitur quæ hoc dicebat, mortua erat peccato, viuebat Deo. Et nos ergo moriamur peccato, vt viuamus Deo. Repleti spiritus iocunditate & suauitate lætitiæ, erimus exuuiæ spiritales, carentes infirmitate corporea, & integro mentis sinu infusam nobis diuinorum mysteriorum gratiam reseruãtes, Tabernacula autem

Cedar, pellesve Salomonis corpus hoc dici licet ex pluribus locis, tamen etiam inde intellige, quòd Adam & Eua vbi imaginem deposuere cæleſtis, quam ante portabant, imaginem terreni hominis induentes, tunicas dicti ſunt veſtiti eſſe pelliceas. Corporales enim eos fecerat de ſpiritualibus culpa commiſſa. Nec illud abſurdũ ad intelligendum, quod ita ſe Sponſa dicit factam, ſicut pelles ſolis aduſtas caloribus: eò quod in aſperitate licet tribulationum poſita, mortificauerit tamen corpus ſuum, ne illam aſperitatem ſentire poſſet. Sicut enim ardorem ſolis nõ ſentit pellis tabernaculi, eò quod pellis ſit animalis mortui: ita hæc mortua peccato ardorem peccati ſentire non poterat.

Gen. 4.

NOlite aſpicere me, quia obfuſcata ſum, quia non eſt intuitus me Sol.] Ideo, inquit, fuſca ſum, quia ſol me reliquit iuſtitiæ, qui ante illuminare conſueuerat: amiſi colorem vultus mei, obtuſa eſt facta acies oculorum meorum, quibus ante ſolem videbam. In tenebris ambulo, quæ diẽ Chriſti neſcio Nolite tamẽ deſpicere me, quoniam qui reliquit, poteſt rurſum aſpicere, iterum miſereri. Solet enim congregare diſperſos, deſertos requirere, colligere deſtitutos. Omnes tribus Iſrael conuenite, aſpicite me decoram

coram ante delicta. Nolite me aſpicere quoniam obfuſcata ſum, hoc eſt, in hoc ſolum aſpiciatis, quia obfuſcata ſum. Non eſt intuitus me Sol, & ideo obfuſcata ſum. Sed lucet Sol ſuper iuſtos & iniuſtos, Super iuſtos pro gratia, ſuper iniuſtos pro miſericordia: illis mercedem meritorum tribuens, iſtis peccata dimittens. Et gentibus non lucebat ante, nunc lucet: nunc illis oritur, qui oriebatur mihi. Qui illis remiſit, remittet & mihi. Nolite arbitrari, quoniam obfuſcata ſum, quod penitus reliquerit me Sol, & iam non intueatur, nõ requirat ægram: diſsimulauit à me, quia non ſeruaui mandata eius: reconciliabitur, quum viderit meorum pœnitẽtiam delictorum. Non vidit me Sol, quia non recepi aduenientem: nõ aperui feneſtras vt vitæ lumen intraret. Quum aperuero, illuminabit oculos meos, qui venit vt totũ mundum illuminaret, & videant etiam non vidẽtes. Vel dicit Eccleſia de Gẽtibus: Nolite aſpicere me quoniã fuſca ſum, quia nõ reſpexit me Sol: eò quod velut pruinis hyemalibus geluq; conſtrictam gentilis erroris congregationem Gentium ſol iuſtitiæ diu indignam æſtimauerit, quam ſerena vultus ſui luce luſtraret. Nonne tibi videbatur hyberni rigor temporis, quando notus erat in In pſal. 118. ſer. 12.

Iudæa tantummodo Deus? Nunc autē plenitudo lucis fulget æstiuæ, quādo omnia & in omnibus Christus. Nonne terra Domini,& plenitudo eius, verè orbis terrarum in Ecclesia? Quia non Iudæus tātum aut Græcus, non Barbarus aut Scytha, non seruus aut liber, sed omnes in Christo vnum sumus: Sol omnibus fulget. Ergo fuscamur, quando non videmur à Christo, sed quando videmur, albescimus.

lib. de Isaac. Acto. 13.

FIlij matris meæ pugnauerunt aduersum me.] Possunt Apostoli esse filij matris eius, qui verè impugnauerunt Synagogam, dicentes: Vobis oportebat primum loqui verbum Dei: sed quoniam repellitis illud, & indignos vos iudicatis æternæ vitæ, ecce conuertimur ad Gentes. Vel, Filij matris meæ pugnauerunt aduersum me: hoc est, impugnauerunt me corporis pasſiones, carnis illecebræ me diuexarunt.

Ex tractatu in psal. 118. ser. 1. Esa. 5.

POsuerunt me custodem in vineis: vineam meam non custodiui.] Putant aliqui hoc de illis dici, qui Synagogam ad legis præcepta cōstringunt, vt legem custodiat, vineam suā tueatur, quā custodire nō potuit. Denique custodiebat, vt faceret vuas, fecit autē spinas. Quæ sit igitur vinea, veni Dauid testificare nobis, dicens: Vineam de Aegypto transtulisti,

τὰς ἀκανθας Sept.

listi, eiecisti Gentes, & plantasti eam. Possunt verò & Prophetæ intelligi, qui monendo denunciandoque vt vineam suam custodiret Synagoga, nihil profecerunt. Fecit enim spinas improbitatis, quæ virtutis vberes fructus deferre debuerat: & ideo cõfitetur, quia populum suum custodire non potuit.

Vineam meam non custodiui.] Nemo auferat animæ vestræ suauẽ ac fructiferam vineã, & vilia holera serat. Vinea enim quædam fructus virginalis est: cõiugia velut holerum plantaria sunt, in quibus freqẽs zelus est, & ideo sicut holera herbarum cito cadunt atque marcescunt, nisi finẽ imponat senectus, aut ad perfectionẽ cõtinentia vehat. Non veniat ergo in vos Achab, q̃ cõcupiscat vineã vestrã delere & extinguere: nec veniat in vos Iezabel, vanum illud ac seculare profluuium, hoc enim vocabulo significatur vana & vacua redundãtia: sed veniat Nabuthe, qui venit à patre, sicut indicat nominis ipsius interpretatio, qui vineam sanguine defendat suo, & pro ea mortem offerat. Hic est vitis, qui redundantibus gratiæ suæ fructibus repleuit vniuersum orbem terrarum, Hic in vestris pectoribus alta maneat defixus radice: vt & fructus vester exuberet, & liquor gratiæ spiritualis

Lib. ad Virgines. Alludit ad vineam Naboth. Locus est 3. Reg. cap. 21.

corporei vaporis incendia temperentur. Iam verò ad Sponſum conuerſa.

In pſal. 118. ſer. 2.

ADnuncia, inquit, mihi, quem dilexit anima mea, vbi paſcas, vbi cubes in meridie.] Quur quem dilexit anima mea, dicis, & non quem diligit? Quur dimiſiſti quem tenebas? Dilexiſti patrum fide, amiſiſti incredulitate: tenebas charitatis vinculis, amiſiſti longo fune perfidiæ. Ideo neſcis, vbi paſcat, vbi maneat: nã ſi ſcires, non quæreres. Dicis enim. Vbi paſcis? vbi manes in meridie? Meridiem noſti eſſe Eccleſiam, quæ teneat Chriſtum, & tu eũ in noctibus quæris? Dic, inquit, mihi Chriſte, reſponde vel propter id quia antea charus fuiſti atque dilectus mihi. Etſi ego tantæ prærogatiuam charitatis amiſi, tu tamen quaſi pius reſponde mihi: Vbi paſcis? vbi manes? Reliquiſti me, abiiſti ad Gentes, receſsiſti longè à me, & illis propior factus es, à quibus lõgè eras. Sed factus es propè, quia ſanguini tuo crediderunt. A me receſsiſti, quia ego crucem non ſuſcepi, vt mundi redemptionẽ, ſed vt noxii damnationem. Qui autem receperunt ſicut ſalutis auctorem, in meridie ſunt: illis luces, illis refulges, illis calet gratia tua ſicut meridies. Mihi matutinus eras, quũ adhuc crederem: ſed non credebam plenè,

quia non ſum inuenta in meridie ſicut Io- Gen. 43.
ſeph,qui cum fratribus ſuis cænabat in me-
ridie. Illis meridies factus es, qui paſcuntur
in diuitijs tuis & in te ſperant: ideo ſicut di-
xit Dauid, deduces eorum iuſtitiam ſicut Pſal. 36.
lumen, & iudicium eorum ſicut meridiem.
Quæris ergo tanquã aliena, quæ proxima
eras: tanquam pauper, quæ diues fuiſti. Vis
ſequi, quæ præcedebas: atque vtinam vel ſe-
quaris quos præcedere debuiſti.

Lib. ad Virgines.

VBi paſcis? vbi manes?] Vbi manet
Chriſtus, niſi vbi iuſtitiæ meridies
fulget? Ideoque ſacræ ſcripturæ doce-
mur teſtimonio, In ſole poſuit tabernaculũ Pſal. 18.
ſuum. Vnde & alibi Propheta dicit: In lu- Ibidem. 35.
mine tuo videbimus lumen. Et ſanè meridie
Ioſeph cum fratribus ſuis in conuiuio con-
ſtitutus, futurorum temporum myſteria re-
uelabat. Et Abrahæ quando Deus apparuit
ad ilicẽ Mambræ, meridies erat. Sed & ipſe
Paulus circumfulſiſſe ſibi lumen meridie
aſſeruit, quando à perſecutione ad gratiam
eſt conuerſus. Queritur ergo Synagoga lib. de Iſaac.
quòd derelicta ſit, quòd ſit deſtituta, & pau-
per ex diuite facta. Abundabat enim munere
gratiarum: ſed egere cœpit, vt diuinæ præ-
ſentiæ copia ſibi eſt denegata. Et ideo quaſi
mercenaria haberi poſtulat, quæ ante ſibi
præci-

pretiosioris copulæ gratiam vindicabat. Mercenariæ vtiq; vox est ista dicentis.

NE forte fiam circũamicta super greges sodalium tuorum.] Quæ proselitos ex Gentibus ante suspiciebas, nunc ipsa in nationibus vis pro proselitis suscipi, & tanquam aduena congregari. Respondit igitur Verbum animæ desideranti.

Ex tractatu In psal. 118. Ser. 10.

NIsi cognoscas te decora inter mulieres.] Nosce teipsum homo, tuæ animæ dicitur. Cognosce te anima quia nõ de terra, non de limo es, quia insufflauit te Deus, & fecit in animam viuentem. Opus es magnificum Dei inspiratione generatum. Attende tibi, vt lex dicit, id est, animæ tuæ. Secularia jte & mundana non teneant, terrestria non morentur: ad illum tota intentione festina ex cuius inspiratione consistis. Grande, inquit, homo, & pretiosum, vir misericors: virũ fidelẽ opus est inuenire. Disce homo, vbi grãdis & pretiosus sis. Vilẽ te terra demonstrat, sed gloriosum virtus facit. Fides rarũ, imago pretiosum. Vbi nãq; quicq̃ tã pretiosũ q̃ imago est Dei? Quę tibi primo fidẽ debet infundere, vt in corde tuo refulgeat quædã authoris effigies: ne qui mentem tuam interrogat, non agnoscat authorẽ. An quicquam tam pretiosum quàm humilitas? Vt natu-

Prouer. 11.

ram corporis animæq; perspiciens, altero te subijcias, altero recognoscas? Prona in vitiũ carnis illecebra misericordiam suadet, quia quod alteri cõtuleris, tibi soluis: & quicquid profueris tibi proficit.

Nisi cognoscas te decora inter mulieres.] Quæ quereris, quod relicta sis, nisi te cognoscas, nisi pœniteat te lapsus tui, nisi intentionem deuotionis approbes, nisi fides tua & sinceritas augeatur, querela nihil proderit. Ac sic nisi cognoscas te, quia decora es, nisi pulchritudinẽ naturæ tuæ serues, et corporis te illecebræ nõ demergãt, nec impedimẽta detineãt, nihil tibi creaturæ melioris nobilitas suffragabitur. Cognosce igitur te, & naturę tuę decorẽ, & exi quasi exuta vinculis pedem, & nudo exerta vestigio, vt carnalia integumenta nõ sentias: vestigia mentis tuæ corporalia vincula non implicent, vt pes tuus speciosus appareat. Vide hexac. lib. 6. ca. 7. & 8. & pag. 87. Li. de Isaac.

Nisi cognoscas te decora inter mulieres.] Quid est se cognoscere, nisi vt sciat vnusquisque hominem ad imaginem & similitudinem Dei factum, rationis capacem, qui terrã suã excolere tãquã bonus agricola debeat, aratro quodã et falce sapiẽtię: vt vel dura findãtur, vel luxuriãtia recidãtur, q inferiorẽ sui animi ĩperio debeat gubernare portionẽ? Tractatu in psal. 118. ser. 2.

Vnde

Deutero.15. Iuxta 70. Vnde etiam in lege scriptum est: Attende tibi, ne fiat verbum absconditum in corde tuo: Tibi, inquit, attende. Non vtique dicit, pecuniæ tuæ, non possessionibus tuis, non viribus corporis, sed animo tuo ac menti tuæ, vnde omnia consilia, facta cogitationesque emanant. Tibi ergo attende: ibi nimirum, vbi potiorem te esse nosti. Nosce teipsum. Quod Apollini Pythio adsignāt gentiles viri, quasi ipse author fuerit huius sententiæ, quum de nostro vsurpatum ad sua transferant, & longe anterior Moyses fuerit, qui scripsit librum Deuteronomij, quàm philosophi qui ista finxerunt. Attende, ait, tibi soli. Aliud enim nos sumus, alia sunt nostra, alia quæ circa nos sunt. Nos sumus, hoc est, anima & mens: nostra sunt corporis membra & sensus eius: circa nos pecunia est, serui sunt, & vitæ istius apparatus. Tibi ergo attende, & teipsum scito: hoc est, non quales lacertos habeas, non quantam corporis fortitudinem, non quantas possessiones, quantam potentiam, sed qualē animam ac mentem, vnde omnia consilia proficiscuntur, ad quam operum tuorum fructus refertur. Vnde itaque & Salomon diuinum oraculum sequutus hic scripsit: Nisi scias te decora inter mulieres; hoc est: nisi

nisi cognoscas tuam dignitatem, nisi cognoscas te mortalem etiam & rationalem, & cito peccata tua fatearis, cito dicas iniquitates tuas vt iustificeris: nisi cõuertaris & prior delicta tua accuses, venit dies mortis, & iam nullum est conuersionis remediũ. Nisi ergo inquit, cognoscas te decora inter mulieres.

EXi tu in calcaneis gregum, & pasce hœdos tuos in tabernaculis pastorum.] Per greges regnum intelligimus: eò quod potestatis regiæ sit gregibus præsidere. Præsidet autem vnusquisque sibi quadam potestate regali, si coerceat in se corporis luxus, & seruituti redigat carnem suam. Ideoq; dictum est, Regnum Dei intra vos est. Vnde & pulchrè ait ad animam: Exi, id est, exi seruitio, exi è carnis imperio atque dominatu, & exi non in carne, sed in spiritu, exi ad regimen potestatis. Ideóq; addidit: Pasce hœdos tuos, rege quæ in sinistra sunt tua: nam si non regantur, facile labuntur. Coerce petulãtiam & lasciuiam tui corporis, & luxuriam irrationabilem, edoma leues motus, pasce eos non in corporeis tabernaculis, sed in tabernaculis pastorum, qui regere gregem norũt. Sunt enim amabilia tabernacula Israel, sicut nemora obumbrantia super flumen, in quibus anima tanquam in procinctu bellico sita

Luc.17.
Num.24.

ſita, bonam exercet militiã, incurſus exploꝛat hoſtiles. Exi ergo nudo pede, & paſce hœdos tuos in tabernaculis paſtorum. Qui ſine peccato eſt, agnos paſcit, oues paſcit: quæ autem peccato obnoxia eſt, paſcit hœdos, qui à ſiniſtris ſunt. Non enim poteſt eſſe in dextera paſtoris boni. Sequatur

Mar. 8. magis dicentem Petro: Veni retro me Satana. Sequendo Petrus in dextera me-

Ioan. 21. ruit collocari. Ideoque ei dicitur: Paſce agniculos meos. Sed quò exeat audi. Ad taber-

Ioan. 21. nacula, inquit, paſtorum: hoc eſt, ad Gentes, ad diſperſionem. Ideoque dixit. Percutiam paſtorem, & diſpergentur oues gregis: vt repleatur totus orbis terrarum grege Chriſti: ſignificans tunc ſaluam fore Synagogam, quum ſe huic diſperſioni & ipſa ſociauerit, quæ repleuit hunc mundum. Tabernacula enim paſtorũ, regna ſunt terræ.

Tractatu in pſal. 118. ſer. 2. EQuæ meæ in curribus Pharao aſsimilaui te proxima mea.] In hac ſentẽtia dum velocium equorum curſui ſimilitudo Eccleſiæ comparari videtur, æſtimatur diues eius gratia. Non ergo vnam equam diuitis regis intelligas, ſed abſolutè pro equitatu, vt ſæpe dicimus: qualis ouis illius eſt pro grege ouium. Pharao enim vt potentiſsimus

mus rex & prædiues habebat equos poten-
tes. Vnde & Scriptura dicit: Currus Pha-
rao, quasi potissimum genus ad bellorum
vsum & subsidium præliandi. Denique
his curribus Pharao fugientes Hebræos
facile comprehendit. Sicut ergo equi vin-
cti concorditer trahunt currum, & pa-
tienter suscipiunt iugum, & portant cum
gratia, & iugi illius susceptione mansue-
scunt, sic congregatio Nationum gentilibus
indomita moribus, se ante iactabat: vbi
verò suscepit iugum dicentis, Tollite Matt.11.
iugum meum super vos, quia leue,
& onus meum, quia suaue est, & cœpit
Sponsa Christi concordia & mansuetudine
populorum esse sublimis, & toto circum-
ferri orbe, tanquam currus equis ve-
locibus super mundum rapta ascendit
ad Sponsum. Habet enim equos suos
Christus, de quibus dicit Propheta: Im- Exod.15.
misisti in mare equos tuos, turban-
tes aquas multas: eò quòd Gentium
populos, qui mouentur vt aquæ mul-
tæ, & excitantur vt fluctus aqua-
rum, euangelizando commouerunt Apo-
stoli, vt assurgentes à terrenis idolo-
rum cerimoniis, in Christum cre-
derent. Et supra ait: Ascendisti Abacuc.3.
in equos

in equos tuos,equitatus tuus sanitas. O bo-
norum equorum duodeca iugum mirabile,
quibus frena pacis, habenæ sunt charitatis,
constricti inter se concordiæ vinculis & iu-
go fidei subiecti, quatuor rotis Euangelij
mysterium totius orbis finibus inuehen-
tes, bonum aurigam portantes, Dei ver-
bum, cuius flagello fugatæ sunt illecebræ
seculares, exterminatus mundi istius prin-
ceps, iustorum est cursus impletus. O ratio-
nabilium equorum grande certamen, o mi-
Ezec,1. randum mysterium. Rota intra rotam cur-
rebat, & non impediebatur: nouum testa-
mentum in veteri testamento intra illud
currebat, per quod adnunciabatur. In qua-
tuor partes rotæ ibant, & non reuerteban-
tur retrorsum, quia spiritus vitæ erat in his
qui currebat. In quatuor partes totius mun-
di, & sine offensione currebat, quia bonam
equorũ vitam quadrabat. Currebant igitur
equi, quia nõ dormiebat qui ascẽderat equos.
Animarum igitur nostrarum auriga Iesus,
qui nos quoque ascendere vult equos no-
stros, hoc est corpora nostra, & vigilare sem-
per, ne dicatur nobis: Dormitauerunt, qui
ascenderunt equos. Transiendum est hoc
mare impigrè. Vix transitur à vigilanti-
bus. Si quis autem domitauerit transire
non

non poterit, sed demergitur vt AEgyptius, cuius & anima & corpus interijt. Equum & ascensorem proiecit in mare, qui nõ seque- bantur Legem, sed persequebantur.

EQuæ meæ in curribus Pharaonis assimilaui te.] Virtutis labor quærit victoriam, vt possit equæ illi, quę Salomonis est com- parari: velox ad currendum, habilis ad par- tum: quoniam fœcunditas animæ deside- tur & quæritur. Hæc ergo equa præciosa, & currus Pharao veloces, & huic equæ similis æstimatur anima, hoc est, propheticæ & apo- stolicæ virtuti: quod in eorum adnumere- tur grege, qui fœcunditate prædicationis suę, totius orbis terrarũ spatia repleuerũt: & quamuis in corpore constituti, nulla tamen cursus spiritualis sensere dispendia. Ideoq; laudatur, quod cælesti sibi illuminante præ- cepto iam speciosa, iã pulchra sit, quæ vultu præferat castitatis decorem, & redimicula ceruicis attollat, in qua sunt patientiæ & humilitatis insignia. Atq; idcirco Sponsam suam collaudans, dicebat: Li. de Isaac cap. 3.

QVàm speciosæ factæ sunt genæ tuæ, sicut turturis: ceruix tua sicut redimicula.]

Vultus liberior est, vbi est castitatis con- scientia: & portare Christi iugũ est suaue, si ornamẽta putes ceruicis tuæ esse non onera. Tractatu in psal. 118. ser. 2.

Attolle ergo oculos semper ad Dominum tuum, & quære Deum, vt inuenias. Erige ceruicem, redimicula non vincula geris. Muta quoque animalia redimiculis gaudent, & phalerari sibi magis quàm nudari videntur. Genæ sicut turturis præferant insignia verecundiæ, redimicula ceruicis libertatis attollant fiduciam: leue enim est iugum Christi, & ideo ceruix eo non premitur, sed leuatur. Sequitur.

SImilitudines auri faciemus tibi cum distinctionibus argenti, quoadusque rex erit in declinatione sua.] Ex his qui ex Lege sunt, & prophetis, mediocriter antè crediderant gloriam Domini Iesu, sed hæreditas eius diffusa per populos, quò frequentius examinata, hoc amplius est probata: Crebræ enim persecutiones Ecclesiæ, iustorum nobis titulos, martyrij victorias ædiderunt. Ita sicut aurum bonum, Ecclesia cum vritur, detrimenta non sentit: magis fulgor eius augetur, donec Christus veniat in regnum suum, & reclinet caput suum in Ecclesiæ fide. Qui quum venisset ad oues perditas domus Israel, non habebat vbi caput suum reclinaret, nunc autem redolet fides, Ideoque dicit Ecclesia:

Nardus

NArdus mea dedit odorem ſuum.] Olim, inquit, non exhalabat Synagoga de ſe niſi tetrum odorem: incenſum & thymiama quod offerebat, abominatio erat apud Deum, victimas & holocauſtomata faſtidiebat anima eius: nunc verò Eccleſiæ fides, Eccleſiæ caſta integritas, tanquam nardus ſuauiſsimum & amœniſsimum odorem expirat.

COlligatio guttæ, conſobrinus meus, inter media vbera mea requieſcet.]

Corpus enim ſuſcipiens Dominus Ieſus, charitatis ſe vinculis illigauit, & tanquam faſciculum ſe nobis dedit, quem inter vbera noſtra contineamus: cuius lætemur aſpectu, fruamur amplexu, ſaturemur guſtu, roboremur contactu.

BOtrio Cypri conſobrinus meus mihi, in vineis Engaddi.] Si locum quærimus, regionis cuiuſdam quæ in Iudæa eſt, locus ſic dicitur, in qua opobalſamum gignitur: ſi interpretationem, tentatio latinè ſignificatur. Illis verò in vineis lignum eſt, quod ſi quis compungat, vnguentum emittit. Hic fructus eſt ligni. Si non incidatur lignum, non ita fragrat &

redolet, quum autem compunctum fuerit artificis manu, tunc lachrymam distillat. Sic & Christus in illo tentationis ligno crucifixus illachrymabat populũ, vt peccata nostra dilueret, & de visceribus misericordiæ
Luc.23. suæ fundebat vnguentum, dicens: Pater dimitte illis, quia nesciunt quid faciunt. Tunc ergo in ligno compunctus lancea, exiuit de eo sanguis & aqua, omni vnguento suauior, accepta Dei hostia, per totum mũdum odorem sanctificationis effundens, & quasi balsamum ex arbore, sic virtus exibat è corpo-
Ibidem 8. re. Vnde ipse ait: Sentio virtutem de me exisse. Inde opobalsamũ expressius dicitur, eò quod compunctione ligni balsamum per cauernã punctionis erũpat. Compunctus ergo Iesus odorẽ remissionis peccatorũ & redẽptionis effudit. Nam & cõstrictus erat, quũ verbũ esset homo factus: & pauper factus est, quũ diues esset, vt nos illius inopia ditaremur. Potens erat, & despiciẽdũ se præbuit, ita vt Herodes sperneret eum, & illuderet ei. Terram mouebat, & hærebat in ligno: cælum obducebat tenebris, mundum crucifigebat, & crucifixus erat. Inclinabat caput, & exibat verbum: exinanitus erat, & replebat omnia. Descendit Deus, ascendit homo. Verbum caro factum est, vt caro sibi

verbi

verbi soliū in Dei dextera vindicaret. Vulnus inflictū erat, & fluebat vnguentum: scarabeus audiebatur, & Deus agnoscebatur. Respondit ergo Sponsus.

ECce bona es proxima mea, ecce es bona: oculi tui columbæ.] Quoniam cognouerat Ecclesia mysteriū, & pro totius mundi redemptione crucifixum Dominū prædicabat, meretur audire: Ecce es bona. Quæ me bonum dicis, & ipsa es bona: quæ vidisti gloriæ meæ decorem, & ipsa speciosa es & decora. Quid est autem Christum dicere, bona es, vel decora es, nisi illud Euāgelicum: Constans esto filia, dimissa sunt tibi peccata multa? Luc.7. Quod verò Sponsam suam oculos columbæ habere dicit, ideo dictū existimo, quòd huic aui gratissima sit pudicitia, & adulteriū nesciat, & coniugij fidem summo & inuiolabili studio colat. Ingens ergo & sublime præconium Sponsæ datur, quum oculos illius columbarum similes esse prædicat: commēdat enim illius excellentē castitatem, integritatem, simplicitatē: vt in illius vultu nihil resideat spurcum, nihil lasciuum, libidinosum, fraudulentum: sed tota eius facies virginali pudore, omniq; morum honestate ac simplicitate refulgeat. Vel ideo oculi eius columbis comparantur, quòd acumine illu-

minati & diuini ingenij, oracula prophetarum & diuinas scripturas non iam secundum historicum sensum, sed secundum spiritum intelligat: spiritalibus spiritalia comparare sciens. Sponsa igitur hoc modo commendata, vicissim Sponsum collaudat.

ECce es formosus consobrinus meus & pulcher: Acclinatio nostra opaca, trabes domorum nostrarum Cedri, lacunaria nostra Cupressi.] Laudat Sponsi decorem Ecclesia, quem plus vnusquisque laudat tacito affectu, & fidus mysteriorum interpres tacendo plus prædicat. Nam qui arcana diuulgat, imminuit Christi decorem. Ideo nemo mittat margaritas suas porcis, ne conculcari faciat ornamenta pretiosa. Non ergo in tabernaculo loquacis & garruli, quia multiloquio peccatum admittitur, sed in viri serij, qui sit parcus alloquij, nec sermonis intemperans, & verborum sobrietate temulentiam loquacitatis euitans, caput suum Christus reclinat. Et merito opacam significat acclinationem, quia in Ecclesia constitutos virtus obumbrat altissimi. Hac vmbra Dauid protegi postulabat, ne eum per diem Sol vreret, vel Luna

Tractatu In psal. 118. ser. 4.

per

per noctem. Hanc vmbram ſpiritalis miniſtrat gratia, torrida ſeculi huius & mundi æſtiua fugientibus. Opaca igitur acclinatio Chriſti, Eccleſiæ ſunt, quibus Dei Patris æterna illa requies adſpirat. In hac ergo requieſcamus vmbra, peccatorum noſtrorum æſtibus fatigati. Si quos aduſsit libido, hos Domini crux refrigeret, in qua ſe reclinauit, vt noſtra delicta ſuſciperet. Si quos culpa laſſauit, hos Ieſus gremio ſuſcipiat ſuo & molli foueat amplexu. Vnde audeo dicere, quod caro Chriſti, acclinatio ſit Eccleſiæ.

TRabes domorum noſtrarum Cedri.] Cedri ſpecie, maiorum qui iuſti fuerunt, gloria deſignatur. Iuſtus enim vt palma florebit, & ſicut Cedrus quæ in Libano eſt multiplicabitur. Sicut enim Cedrus non putreſcit, ita nec maiorum gloria vlla vetuſtate corrumpitur. Denique Cedrus ſupendendis eſt tectorum apta culminibus: eò quod huiuſmodi materies & procera ſit ſpacijs, nec parietibus oneroſa. Lacunaribus quoque comendiſque faſtigijs habilis eſt Cupreſſus. Vnde & Eccleſia in Canticis dicit: Trabes domorum noſtrarum Cedrinæ, lacu- Pſal. 91.

naria nostra cupressini: in his esse declarãs decora sui ornamenta fastigij, qui quasi trabes verticem Ecclesiæ sua virtute sustineãt, & fastigium eius exornent.

LAcunaria nostra cupressi.] Genus hoc arboris nunquam amittit viriditatem suam, hyeme iuxta atque æstate comam pascit, nec diuerso colore mutatur: solam hanc arborem ventus nunquam suo honore despoliat, sola nunquam veteri suo exuitur amictu, aut nouo flore vestitur. Sic apostolica quoque gratia nescit defectum, sed venustate sui floret. Anima ergo corrumpi nescit, quæ florentibus membris vigens, semper iustitiæ cæterarumque virtutum culmina patienti magnanimitate sustentat. Et ideo non defluit, neque deficit, quia nihil in ea rimosum est atque remissum, nihil mobile, nihil lubricum, nihil quod vitio sermonis ex ea possit effundi, Sequitur Ecclesia, vel fidelis anima: animam ideò dico quia nihil tam est homo quàm anima.

Caput secundum.

Ex apologia Dauid. Esa. 11.

EGo flos campi, & lilium conuallium.] Quis est iste flos boni odoris, nisi ille de quo in Esaia scriptum est, Exiet virga de radice Iesse, & flos ex radice eius ascẽdet? Radix vtique familia Iudæorum est, virga

virga Maria, flos Mariæ, Christus. Qui quando nostra resplendet in terra, & in agro animæ redolet, vel in Ecclesia sua vernat, nec frigus possumus timere, nec pluuiam.

EGo flos campi.] In totam terram fides populi credentis exiuit, & in loco spatioso posuit pedes suos Christus, & ideo pulchrè ait florem se esse campi. Flos erat etiam Paulus, qui dicebat: Bonus odor Christi sumus Deo. Et verè flos, qui poterat noua & vetera de sui cordis proferre thesauro. Ex tractatu in psal. 118. 2. Cor. 2.

EGo flos campi, & lilium conuallium.] Pleriq; comparationẽ hanc secundum naturam floris & vsum putant propositi germinis aptiorem, eò quod lilia nullius annui vsus cultum requirant, nec sicut erga prouentum fructuum cæterorum, ita etiam erga generationem istius floris sollicitis in orbem redeat labor actus agricolis. Quibuslibet enim siccitatibus agri omne illud quod alitur in florem, quadam virtute genitali ex sese atq; in se succi semper manentis animatur: ita vt cum foliorum puberum caulem videas aruisse, floris tamen natura viuescat: absconditur enim viriditas, non amittitur. Ast vbi vernis fuerit prouocata blandicijs, indumentum germinis, comam floris, lilijque resumit ornatus. Non in asperitatibus montium In Lucam, tomo. 7.

montium incultisque syluarum lilia, sed in hortorum amœnitate generantur. Sunt enim horti quidam diuersarum virtutum pomiferi: iuxta quod scriptum est, Hortus conclusus, & reliqua: eò quod vbi integritas, vbi castitas, vbi religio, vbi fida silentia secretorum, ibi claritas angelorum est, ibi confessorum violæ, lilia virginum, rosæ martyrum sunt. Bene lilium Christus est, quia vbi martyrum sanguis ibi Christus, qui est flos sublimis, immaculatus, innoxius: in quo non spinarum offendit asperitas, sed gratia circumfusa clarescat. Sunt enim spinæ rosarum, quia sunt tormenta martyrum. Non habet spinas inoffensa diuinitas, quæ tormenta non sensit. Bene, inquam, lilium Christus. Quid enim candidius lilio? quid odoratius? Et Christo quid candidius esse potest? quid suaue olentius? Cōsiderate, ait, lilia agri, quātus sit candor in folijs? quēadmodū stipata ipsa folia ab imo ad summū videātur assurgere, vt scyphi exprimāt formā: vt auri quędā species intus effulgeat, quæ tamen vallo in circuitu floris obsepta nulli pateat iniuriæ. Est verò & lilium conuallium, id est, humilium animarum & mitium. Esto ergo mitis, humilis atque mansueta, vt in te sicut lilium germinet

Cant. 4.

Lib. de institutione virginis.

Chri-

Christus, Christi lilia enim sunt specialiter sacræ Virgines, quarum est splendida & immaculata virginitas. Vide ergo in quo loco solet Dominus conuersari: imò nõ in vno, sed pluribus. Ego, inquit, flos cãpi, quia patentem simplicitatem puræ mẽtis frequentat, & lilium conuallium, flos enim humilitatis est Christus, nõ luxuriæ, nõ voluptatũ atq; lasciuiæ, sed flos simplicitatis, flos humilitatis. Deniq; quàm pulchrum est illud & gratiæ plenũ, vt se florẽ cãpi seu agri esse dicat? Imo non solum ipse est flos cãpi vel agri, sed est quoq; ipse ager. Ager quẽ benedixit pater ĩ omni benedictione spirituali, de rore cęli & pinguedine terrę, abũdãtiã frumẽti & vini in se habẽs. Quę enim species pleni agri? Quis odor? Quæ suauitas? Quid tibi describã, purpurascẽtes violas, cãdida lilia, rutilãtes rosas, depicta rura, nũc aureis, nũc varijs, nunc luteis floribus, in qbus nescias, vtrũ species amplius florũ, an vis odora delectet? Deniq; fertilis ager semper parturiẽs nouos se fundit in partus, & induit se amictum viriditatis, gratiam fœcunditatis assumit, diuersisque comptus germinibus proprios suscipit ornatus. Quã hæc omnia venustè ac propriè Christo possũt aptari. Idcirco dominus dicebat: Et species agri mecũ est. Cũ ipso quippe

ſo quippe eſt Chriſtus, quẽ ipſe ante ſecula genuit. Dicit ergo: Ego flos cãpi. Flos odorẽ ſuum & ſucciſus reſeruat, & contritus accumulat, & auulſus amittit. Ita & Domini ſpiritus in illo patibulo crucis nec contriſtatus emarcuit, nec auulſus emanauit, & illa lanceæ punctione ſucciſus, ſpecioſior ſacro fuſi cruoris colore vernauit: mori ipſe neſcius, & mortuis æternæ vitæ munus exhalãs.

Lib. de Spiritu ſancto.

Pulchrè etiam lilium dicitur Eccleſia. Sicut enim lilium fulget, ita etiam ſplendẽt opera Sanctorum. Pulcherrimè etiam dictum eſt lilium conuallium, quia in humilibus magis elucet gratia. Sed hoc lilium in medio ſpinarũ, hoc eſt, inter Iudæos & hæreticos eſt, atq; inter ſollicitudines huius ſeculi, quæ mentem hominis animumq; compungunt. Nihil nunc eſt, quod ſine ſpinis, ſine laboribus ac moleſtijs decerpere potes. Surrexerat antè floribus immixta teneris ſine ſpinis roſa, pulcherrimus flos ſine vlla fraude vernabat: poſtea ſpina ſepſit gratiam floris, tanquam humanæ ſpeculum præferẽs vitæ, quæ ſuauitatem perfunctionis ſuæ, finitimis curarum ſtimulis ſæpe compungat. Vallata eſt enim elegantia vitæ noſtræ, & quibuſdam ſollicitudinibus obſepta: vt triſtitia adiuncta ſit gratiæ. Vnde quum vnuſquiſq;

Tractatu in pſal. 118. ſer. 5.

quisq; aut suauitate rationis, aut prosperioris cursus successibus gratulatur, meminisse culpæ eum conuenit, per quam nobis in paradisi amœnitate florentibus, spinæ mentis, animiq; sentes iure cõdemnationis adscripti sunt. Irrutiles igitur o homo licet, aut splendore nobilitatis, aut fastigio potestatis, aut fulgore virtutis, semper tibi spina proxima est. Sẽper inferiora tua respice: super spinas germinas, nec prolixa gratia manet: breui vnusquisq; decurso ætatis flore marcescit. Possumus etiam aliter accipere: quia sicut lilium inter spinas eminet, ita super omnes conuentus Ecclesia Dei refulget. Nonne etiam inter asperitates laborum contritionesq; animorum boni flos odoris assurgit? Contrito enim corde Deus placatur. Refert etiam considerare, quod hoc lilium splẽdore circumfusum sit, intus autem quod habet, rubeum sit, & boni ipsum odoris: eò quod caro Christi velut morali diuinitatis claritudine circumsepta, cælestis habuerit protectionem gratiæ. Meritóq; & ipsum quod est rubrũ, benè olet: quia caro Christi sine peccato est, quam perfidi contrectantes manus suas inquinauerunt, sancti venerantes pietatis odore fragrarunt. Accepit hunc odorem Dominus Iesus fragrantis Ecclesiæ suæ, & ait:

ait: Ecce proxima mea: & Ecclesia dicit ad Christum:

TAnquam malum in lignis syluæ, ita consobrinus meus in medio filiorum.]

Pulcherrima collatio. Quid enim pulchrius aptiusque dici queat, quàm vt sponsum arbori mali comparet? Habet enim eius arboris fructus odoram gratiam, vt cæterorum pomorum gratiam vincat. Et Christus adfixus ligno sicut malum pendens in arbore, bonum odorem mundanæ fundebat redemptionis, qua peccati grauis detersit fœtorem, & vnguentum
Psal. 33. potus vitalis effudit. Denique excellit Christus & sapore, & odore, & specie. Gustate, inquit propheta, & videte, quoniam suauis est Dominus. Et tantus est illius odor longè latéque diffusus, vt de eo pa-
Gen. 27. ter verè dixerit: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Domi-
Psal. 44. nus. De specie & decore quid dicendum? Speciosus ait Dauid, præ filijs hominum, diffusa est gratia in labijs tuis: tantaque & tam admiranda est ipsius pulchritudo, vt angeli in ipsum sine intermissione conspicere concupiscant. Dicit ergo: Tanquam malum in lignis syluæ, ita consobrinus meus in medio filiorum: eò

quod

quod super Prophetas & Apostolos inti-
ma corda hominum verborum suauitate
mulcebat. Sed non solum odor, verùm
etiam cibus in malo est. Ergo cibus sua-
uis est Christus. Cibus planè mentes an-
gelorum & hominum pascens: cibus qui
esurientes implet bonis, & diuites dimittit Luc.3.
inanes.

IN vmbra eius concupiui & sedi.] In psal.118. ser.5.
Legem enim acceperat: hanc seque-
batur, huic adhærebat. In lege itaque requi-
escens, in vmbra Christi requiescebat. Bo-
na vmbra, quæ nos ab iniquitatis sole de-
fendit. Cui autem dubium, quod lex Dei
vmbra sit Christi? Dicit enim Apostolus
legem vmbram fuisse futurorum, & om-
nem veterem cultum exemplar & vm-
bram esse cælestium. Quid est enim lex
diei festi, Neomeniæ, Sabbatorum, nisi vm-
bra futurorum? Quis secundum legem Mo-
ysi annus, sex illis diebus constans, de qui-
bus ait: Sex annis seruiet Hebræus, & se- Exod.21.
ptimo anno liberabitur: vt inueniantur sex
anni, quibus aliquis operatur terram, se-
ptimo autem anno remittit illam prosely-
tis, & pauperibus, & bestijs terræ? Qui
septimus annus, quo conceduntur omnia
debita Hebræis? In hac vmbra requiescebat
Patrum

Patrum fides, Prophetarum sancta deuotio. Dicit ergo congregatio religiosa, vel sancta anima: In vmbra eius concupiui & sedi. Vmbra est Iubileus annus. Quis enim eius mystica videt, vt facie ad faciem cognoscat, quæ anno quinquagesimo complenda, lege præscripta sunt? Constitue igitur mihi aliquos ex circumcisione credentes, in lege doctos, obseruantiæ sollicitæ viros, & nunc Euangelij agnitione illuminatos, spiritali gratia saginatos: Dicit in his Ecclesia: In vmbra eius concupiui & sedi:

ET fructus eius dulcis gutturi meo.]

Quis fructus eius dulcis, nisi prædicatio Dominicæ passionis, vt ipsæ ait: Ecce hæreditas Domini, filij merces, fructus ventris? Quis enim dulcior fructus potest esse faucibus nostris, quàm remissio peccatorum? Deniq; habet Christus spiritale manna, hoc est, pluuiam spiritalis sapientiæ, quæ ingeniosis & quærentibus de cælo infunditur, & inrorat mentes piorum, & fauces eorum obdulcat. Qui igitur intellexerit infusionem diuinæ sapientiæ, delectatur, nec alium cibum requirit: nec in solo pane viuit homo, sed in omni verbo Dei. Qui curiosior est, quærit quid sit istud, quod melle dulcius est: respondet ei minister Dei,

Psal. 126.

Epistola. 62. ad Irenæū.

Luc. 4.

Dei. Hic est panis, quē dedit tibi Deus mā-
ducare. Quis sit iste panis, audi: Sermo, in-
quit, quem ordinauit Deus. Hæc ergo or-
dinatio Dei, hæc alimonia alit animam sa-
pientis, & inluminat atq; obdulcat, resplēdēs
veritatis corusco, & mulcens tanquam fauo
quodam, suauitate diuersarum virtutum,
& sermone sapientiæ. Persenserat huius
sermonis suauem & salutarem gustum qui
dicebat: Quàm dulcia faucibus meis eloquia Psal. 118.
tua, super mel & fauum ori meo.

INtroducite me in domum vini.]

Postquam gustasset & comedisset dul-
cem fructum arboris mali, nunc quoq; optat
introduci in domum vini, & in cellam vi-
nariam, vt bibat vinum non quod sit fo-
mentum libidinis aut ebrietatis materia, sed
quod Lamuel ijs dare præcepit, qui amaro Prouer. 31.
sunt animo, vt obliuiscantur egestatis suæ,
& doloris sui non amplius recordentur.
Optat se, dico, introduci in domum vini, id
est, vbi Sapientia miscuit in cratere vinum
suum, & omnem paruulum & insipientem
vt ad conuiuium suum veniat, inuitat di-
cens: Venite, edite panes meos, & bibite vi- Prouer. 9.
num quod miscui vobis. Vinum quippe est
gratia Spiritus sancti, quæ vbi infunditur,
nouam & salutarem lætitiam homini ad-
D fert:

Luc.5. fert: vinum denique est euangelicus sermo qui in vtres veteres mitti non potest: illi Prouer.4. enim iuxta Salomonem edunt cibos impietatis, & iniquitatis vino inebriantur: ex vi- Deute.32. neis enim Sodomorum vinum eorum: vua eorum, vua fellis & botrus amarissimus: furor draconum, vinum eorum, & furor eorum aspidum insanabilis.

Verùm Sponsa nostra spiritualium appetens deliciarum, & sitim suam longè meliori potu restinguere cupiens, Introducite me, inquit, in domum vini. Iam enim fastidiebat insipidam aquam Synagogæ, quam derelicto fonte aquæ viuæ ex dissipatis cisternis sibi hauserat, & tota inhiabat ad euangelicum vinum, quod ij qui Patris mensæ accumbunt, hilariter & liberaliter bibunt. Denique adiungit:

ORdinate in me charitatem.]

Quum omnibus in rebus, tum Hexæmerōn lib.3.cap.12. in Ecclesia ordinem atque æqualitatem seruare decet: vt nemo se diues aut honoratus extollat, nemo pauper deijciat, ignobilisque desperet. Omnibus sit in Ecclesia par atque vna libertas, omnibus impertiatur iustitia communis & gratia.

Optat denique Ecclesia, vt charitas in

se or-

ſe ordinetur : vt vnicuique ac rebus omnibus eum affectum impertiat, quem debet. Præpoſterus eſt enim frequenter ac ſtultus hominum amor, vt ea diligant quæ ſunt odienda: ea odiat quæ ſunt amanda. Quis non præponit ſæpenumero ea quæ ſunt terrena cæleſtibus, quæ ſunt carnalia ſpiritualibus? Orat ergo Sponſa adoleſcentulas, vt amoris & charitatis ordinem in ſe conſtituant: ne per imprudentiam ſobrietatis ac moderationis metas excedat, Sequitur.

COnfirmate me in vnguentis, ſtipate me malis, quia vulnerata charitatis ego ſum.] τετρωμένη ἀγάπης.

Vulnerata eſt Eccleſia, ſed vulnere charitatis. Vulnus enim eſt, quod Chriſtus excepit, ſed vnguentum eſt quod effudit. Hoc vulnere vulneratur Eccleſia, quum Saluatoris ſui prædicat mortem, ſed hoc vulnus eſt charitatis. Nudemus ergo membra noſtra bono vulneri, nudemus ſagittæ electæ. Sagitta hæc Chriſtus eſt, qui per prophetam dicit: Poſuit me ſicut ſagittam electam. Eſa. 49. Bonum ergo vulnerari hac ſagitta. Nō omnes poſſunt dicere, quia vulnerati ſunt dilectione. Dicebant apoſtoli, quum pro Chriſto lapidarentur, & Chriſtum prædicarent: dicebat Paulus, quum ter

virgis cæderetur, & die ac nocte Christum adorandum Gentibus prædicaret. Dicunt hoc martyres, qui vulnerantur pro Christo: & quia vulnerari pro eius meruerunt nomine, plus diligunt. Sunt itaque iacula charitatis, quibus vulnerat sese quærentes. Denique & alligati vinculis ipsum sequuntur: quia quos vulnerat, ligat. Ergo sunt etiam vincula charitatis, quibus ligatus est Paulus, qui ait: Paulus vinctus Iesu Christi. Vulnera autem charitatis esse docet Iob, quo nemo amplius Christum dilexit, qui diligebat etiam in ipsis sui corporis cruciatibus. Vnde dicebat: Sagittæ autem Domini in meo corpore sunt, quarum furor ebibit sanguinem meum: quũ cæpero loqui cõpungũt me. Sũt ergo charitatis vulnera, & bona vulnera. Deniq; meliora vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Habet & diabolus sua vulnera, quæ sui amatoribus infligit: sed vulnera carnalis amoris, vulnera inuidiæ, vulnera ambitionis, quæ perdunt hominem, non sanant: extinguunt, non viuificant. Sed Ecclesia Christi diuini vulnus amoris accepit: atq; ideo præfidenter adiecit.

In exhortatione ad virgines.

Iob.6.

Prou.27.

LEua eius sub caput meum, & dextera illius amplexabitur me.]

Hæc loquitur Sponsa de Christo, anima de

de Verbo Dei: Christus autem idem est Verbum Dei atque Sapientia. Manus magna est Sapientiæ, magna dextera, totam complectitur animam. Tota enim munita est, quæ desponsata est verbo Dei. Plenitudo est sapientiæ, timere Deum. Quæ ergo Deum timet anima, pleno se munit ipsa præsidio. Mittit Sapientia læuam suam sub collum eius, dexteram autem in complexum eius. Vtrumque quidem brachium eius ad vtilia extenditur. Habent propria sua singulæ manus sapientiæ. In dextera longitudo vitæ est, in sinistra autem diuitiæ & gloria. Bonis vtique manus vtraque dotata est dotibus, In eo tamen habent varietatem sui muneris, quòd & præsentia & futura tempora comprehendunt: vt leua præsentium remuneratrix, dextera futurorum sit. Possumus hoc etiam de prophetia sancti patriarchæ Israel cognoscere. Nam quum dexteram suam posuisset super caput Ephrem, sinistram autem super caput Manasse, & conuertere eas Ioseph ætatum consideratione voluisset, vt dexteram patris super caput Manasse senioris filij collocaret, noluit, & dixit: Scio fili, & hic erit in populum, & hic exaltabitur, sed frater eius iunior maior illo erit. In quo maior? In eo

Ex tractatu in psal. 118. ser. 14.

Prouer. 3.

Gen. 48.

vtique, quia benedictione prælatus est, dicentibus posteris, Hoc est Effrem, faciat vos Deus sicut Effrem & Manassen: vel quia semen eius, multitudo gentium, quæ in hoc seculo labores elegit, credens in Dominum Iesum, vt cõsolationem habeat futurorum. Manassæ autem semen, est populus obliuionis, qui proprium oblitus autorem, exaltatus in hoc seculo, daturus est in reliquum pœnas graues, quia Deum suum & Dominum denegauit. Hoc ideo diximus, vt probaremus ea esse potiora, quæ futura. Denique læua Sapientiæ sub capite Sponsæ est, dextera autem superior, quæ totam complectitur Sponsam. Itaque illa quasi fulcrum est quietis præsentis, quo anima requiescit innixa. Habet vbi caput suum reclinet, quia in læua Sapientiæ, diuitiæ sunt & gloria. Ad tempus hæ demulcent, & ex
Luc. 9. parte solatio sunt. Et ideo filius hominis nõ
2. Cor. 8. habebat vbi caput suũ reclinaret, quia quum diues esset, pauper factus est, nec gloriam
Ioan. 7 istius seculi requirebat, quia venerat, non vt portioni, sed vt vniuerso generi humano subiaceret dicens: Mihi irascimini, qui totum hominem saluum feci in Sabbato? Hoc est totum: non vt facultatum collatione ditaret, non vt honorum insignibus,

non vt gloriæ singularis cumularet augmento. Hæc enim non habent beatitudinis & gratiæ plenitudinem, sed totum, hoc est, quod longitudine vitæ complecteretur æternæ. Neque enim communis vitæ similis vita in dextera est Sapientiæ, sed longitudo vitæ est, vt qui accipit vitam à Sapientia, non exiguitatem vitæ, sed perpetuitatem & æternitatis longitudinem adipiscatur. Itaque Sponsa malorum granatorum, hoc est, diuersorum & innumerabilium fructuum, & præcipuè fidei odoribus grata, sapientiæ & gloriæ vitæque æternæ subnixa diuitijs, quæ sunt circa sinistram & dexteram Sponsi, & animas sanctas laudabilium congregationum, plausibus excitat Christum, dicens.

ADiuraui vos filiæ Hierusalem in virtutibus & fortitudinibus agri, si suscitaueritis & resuscitaueritis dilectionem, vsquequo voluerit.

Ἐὰν ἐγείρητε καὶ ἐξεγείρητε τὴν ἀγάπην.

Ager iste non est iste terrenus, aut horridus syluis, aut fragosus torrentibus, aut palustris pigrioribus aquis, aut ieiunus frumentis, aut inutilis vitibus, aut infœcunda glarea saxosus, aut hiulcus & aridus siccitate, aut sanguine madidus, aut

ſentibus incultus & ſpinis, ſed ille ager de quo Dominus ait

Psal.49. ET ſpecies agri mecum eſt.] In hoc agro vna illa reperitur, quæ expreſſa ſanguinem fudit & mundum diluit. In hoc agro eſt ficus illa, ſub qua ſancti requieſcent, ſpiritualis gratiæ ſuauitate recreati. In hoc agro eſt oliua illa fructifera, dominicæ fluens pacis vnguentum. In hoc agro florẽt mala granata, quæ plurimos fructus vno fidei munimine contegunt, & quodam fouẽt charitatis amplexu.

Lib. de interpellatione Dauid. Petit ergo Sponſus in odore agri quem olebat ſanctus Iacob, id eſt, illa fide, illa deuotione, excitari Sponſam ſuam à filiabus Hieruſalem, vt feſtinet ad Sponſum, & excitari eius in ſe charitatem, aut etiam ipſum excitari, quia charitas ſponſus eſt: Deus 1. Ioan.4. enim charitas eſt, ſicut dixit Ioannes. Sed ille non eſt paſſus ſe ab eis excitari, quia ad Sponſam properabat, egreſſus de thalamo exultauit vt gigas ad currendam viam.

Tractatu in pſal.118. ſer.5. Rom.13. Cæterùm quia ſapientia, honeſtas, claritas, ita perfecta ſunt ſi habeant charitatem, plenitudo enim legis eſt charitas, ſuſcitari & reſuſcitari vult charitatem. Suſcitari in veteri teſtamento, reſuſcitari in nouo. Charitas

ritas Deus est, vt legimus, charitas Christus est. Suscitatur vt leo, & tanquam catulus leonis, vt Iudæ ascendit ex germine: resuscitatur vt dormiens, vt recumbens, quia non humana, sed sua & patris maiestate suscitatus est à mortuis. Vnde ait Scriptura: Quis suscitabit illum? Non enim poterat illum aut angelus, aut potestas suscitare aliena, quum ipse alios suscitaret. Ergo quum hic dicit, si suscitaueritis & resuscitaueritis dilectionem, vsquequo voluerit, de his dicit, qui resurrectionem eius possunt congruè prædicare, vt audientibus ardorem fidei & deuotionis accendant. Vel suscitatur Christus in his, qui primum accedunt, resuscitatur in his, qui postquam accesserint, dormiunt. Dormit ergo Christus negligentibus, suscitatur in sanctis. Hanc itaque charitatem suscitat & resuscitat, donec vocem eius accipiat, & præsentiam accersiat: qui quæsitus non solum venit, sed etiam saliens venit. Sed iam Sponsus aderat, vt probaret illud, quia adhuc loquentibus vobis, dicit, adsũ. Adest quasi suscitatus à filiabus Iudę, & quasi resuscitatus à filiabus Hierusalẽ: audit Ecclesia sonũ vocis eius, & dicit.

Gen. 49.

Lib. de patriarchis.

Ex tracta. in psal. 118.

Esa. 58.

VOx consobrini mei. Ecce hic aduenit, saliens super montes, transiliens super colles.]

Mani-

In psal. 118. ser. 6. Manipularis est hic liber, multas habens personas nobiles, velut manipulos triũphales, multosq; actus significãs, quos intelligere magis quàm expressos tenere possumus. Nam quasi aduenientem Sponsum audierit, cum aliquibus pariter viantibus colloquẽtẽ, dicit sponsa: Vox consobrini mei. Dum loquitur cum filiabus Hierusalem, & rogat vt suscitent & resuscitent Spõsum, subito tanquam de longinquo missæ vocis sonũ sentiens, dicit: Vox consobrini mei, adnũcians quẽ nũciari sibi ante quærebat, quẽ cupiebat ab alijs suscitari, sua prece resuscitatũ à patre venire iã credens, lęta dicit: Vox consobrini mei. Bene addidit, consobrini mei, vt nõ alię, sed consobrina sola sibi eius vindicaret aduentum. Ecce iste, inquit, aduenit. Adhuc ego eum quęro, & ille iam venit: adhuc ego suffragia capto vt veniat, & ille iam proximus est. Ego suscitari mihi charitatem cupio, ego me vulneratam charitatis puto, & ad me plus ipse charitas festinat. Ego dixi, veni, ille salit, & transilit. Ego rogo eum venire cum gratia, ille gratiarum operatur augmenta. Et dum venit, gratiarum incrementa secum vehit: & veniendo acquirit, quia studet etiam ipse suæ placere dilectæ. Salit super excelsa, vt ascendat ad sponsam.

Sponsæ enim thalamus tribunal est Christi. Salit super Adam, transilit super Synagogam: salit super Gentes, transilit super Iudæos. Videamus salientem, Salit de cælo in virginem, de vtero in præsepe, de Iordane in crucem, de cruce in tumulum, in cælum de sepulchro. Proba mihi Dauid salientem, proba currentem. Tu enim Psal.18.
dixisti: Exultauit vt gigas ad currendam viam, à summo cælo egressio eius, & occursus eius vsque ad summum eius, nec est qui se abscondat à calore eius. Ergo & nunc salit, nunc currit de corde patris super Sanctos suos, de oriente super occidentem, de septentrione super meridiem. Ipse est qui ascendit super occasum, ipse super cælos cælorum ad orientem. Ipse ascendit super montes, ipse super colles. Vtinam ego miser dicam, dicat anima mea, ecce iste aduenit, & aduenit non super terrena, non super valles, sed aduenit saliens super montes. Deus enim 3.Reg.20.
Deus montium est, non vallium. Vbi ergo salit? Super montes salit. Si sis mons, salit super te, salit super Esaiam, salit super Hieremiam, salit super Petrum, Ioannem, Iacobum. Montes in circuitu eius. Si non potes mons esse, & non præ-

uales, esto vel collis, vt super te Christus ascendat, & si transilit, ita transiliat, vt te transitus eius vmbra custodiat. Diximus de Christo & Ecclesia, dicamus de anima & Verbo. Anima iusti, sponsa est verbi. Hæc si desideret, si cupiat, si oret asiduè, & oret sine vlla disceptatione, & tota intendat in verbum, subito vocem eius sibi videtur audire, quem non videt, & intimo sensu odorem diuinitatis eius agnoscit: quod patiuntur plerunque qui credunt. Replentur subito nares animæ spiritali gratia, & sentit sibi præsentiæ eius flatum aspirare, quem quærit & dicit: Ecce ipse est, quem requiro, ipse quem desidero. Nonne quum aliquid de scripturis cogitamus, & explanationem eius inuenire non possumus, dum dubitamus, dum quærimus, subito nobis quasi super montes, id est, altissima dogmata videtur ascendere: denique quasi super colles apparens nobis illuminat mẽtem, vt infundat sensibus, quod inuenire posse difficile videbatur? Ergo quasi ex absente fit præsens verbum in cordibus nostris. Et rursus quum aliquid nobis obscurum est, tanquam subducitur Verbum, & tanquam absentis aduentum desideramus, & iterum apparet & ostendit se nobis, tanquam præsens sit nobis in

bis, in his quæ requirimus cognoscendis. Salit ergo in vniuscuiusqꝫ corde frequenter, transilit, & exit, & reuertitur, si sequaris, si requiras, si tibi fidelium grata disceptatione doctorum verbum quod exierat atqꝫ transierat, postules resuscitari: sicut illa quæ quæsiuit & inuenit, & dixit: Frater meus transiuit, anima mea exiuit in verbo eius. Ergo & si super montes salit, sequere: & si super colles, sequere. Reperiuntur enim in montibus & in collibus venatores Domini, qui inuestigant eos, qui capiuntur ad vitam. Sic enim per Hieremiam dixit Dominus: Ecce mitto multos piscatores, & venatores, & venabuntur eos super omnem montem, & super omnem collem. Ibi ergo populus Dei quæratur, & inueniatur in Petri & Pauli doctrina, gratia, disciplina: vt non in conualle sit, vbi fletus: sed in montibus, à quibus Christus vnumquemque illuminat. Et quum Petrum legimus, Christus illuminat: & quum Paulum legimus, Christus illuminat. Curauit Paulus, Christus illuminauit: quia inuocato Domini Iesu nomine resurrexit, cuius sanatus est munere. Suscitauit mortuam Petrus, Christus illuminauit. Et ideo ait: Illuminans tu mirabiliter à mõtibus ęternis. Nos igitur qui montes

Hier. 16.

Psal. 75.

montes eſſe non poſſumus, ſtemus in montibus vel in collibus, vt quum miſerit piſcatores ſuos Dominus, & venatores vt venentur eos qui ſuper omnem montem ſunt, vel ſuper omnem collem, id eſt, in Legis & prophetarum præceptis, & noui & veteris teſtamenti cognitione omnem habentes conuerſationem, inueniant nos paratos, & velut bonas colligant ſpicas, opportuno miſsi meſſores tempore, quia ſi quis extra montem aut collem fuerit repertus, colligi velut bona ſpica non poterit ab his, qui vt comparationis faciamus alterius mentionem, triticum à paleis ſeparare mittuntur. Plurimarum igitur operationum ſolertes miniſtros habet Dominus. Igitur Sponſa poſtquam Sponſum tanta alacritate tantoq; ſtudio ſalire ſuper montes, tranſilire colles, vt ad ſe veniret conſpexit, lætiſsima dixit:

SImilis eſt conſobrinus meus capreę aut hinnulo ceruorum, ſuper montes Bethel.]

Meritò ſponſum capreolæ comparat, caprea enim in altis paſcitur. Denique & caprea Græcæ dorcas dicitur, à videndo:
ἀπὸ τοῦ dorcadῶν etenim viſus acutior eſt. Quid
δορκεῖν. hoc aptius Chriſto? qui patrem vidit, quem nemo vidit: aut ſi quis vidit in Chriſto,

ipſe

ipse Filius reuelauit. Meritò & sicut hin-
nulus ceruorum. Hinnulus, quasi ipse fi-
lius, cui paternæ inoleuerit ius naturæ:
vt eum occulta non lateant, serpentes fu-
giant, venena non lædant. Denique edu-
ctus de latibulis suis serpens, qui produ-
cebatur ex homine, dicebat: Quid venisti (Mat. 8.)
ante tempus torquere nos? Sciunt (Hexæmerō li. 3.)
cerui quæ sibi sunt noxia declinare, & so-
lo odore per quoddam naturæ mysterium,
quum sint rationis expertes, rationem ta-
men euadendi periculi vel tuendæ salutis
agnoscunt, noxiaque pariter ac profutu-
ra distinguunt, ita vt plerunque quum
armata venenis tela senserint, notas pete-
re herbas, atque his vulneri remedium
dicantur adhibere. Cibus ergo illis
medicina est, vt resilire videas sagittas è vul-
nere, & fugere venena, non serpere. Quid
pulchrius, si hæc Christo aptentur? (Lib. de interpellatione Dauid.)
Denique hoc loco ceruum illum proposi-
tum arbitror, de quo Salomon dixit: Cer-
uus amicitiæ & pullus gratiarum confabu-
letur tibi. Verus enim Dei filius in semet-
ipso naturam quam animantibus ipse do-
nauit, expressit, qui in hunc mundum tan-
quam ceruus aduenit, & cum his se mira (ἔλαφος φιλίας καὶ πῶλος σῶν χαρίτων ὁμιλείτω σοι. Prou. 5. iuxta 70.)
simpli-

ſimplicitate iungebat, à quibus ei parabantur inſidiæ. Fertur enim huiuſmodi ceruorum eſſe ſimplicitas, vt cum ſe exagitari viderint, his ſeſe equitibus adiungant, qui miniſterio fraudis appoſiti, fugæ ſpecie ac ſimulatione ſocietatis inductos, ad retia vſq; deducant. Ita ergo Dominus, tanquam ignarus periculi & improuidus, Iudæis ſibi dolum ſtruentibus admiſcebatur, & ſocietatem Iudæ proditoris ſibi adſciuit, cuius ſimulatione funeſta, vſque ad crucis laqueos & paſsionis retia peruenit. Vnde conuerſus ad eum dixit: Iuda, oſculo filium hominis
Luc.22. tradis? Et hoc quidem modo venit ad Synagogæ retia, volenſq; ſe induit: ſed non implicitus eſt, nec inſtrictus, qui omnes reſoluit. Hinnulus eſt igitur Chriſtus. Verùm hic hinnulus ſalit ſuper domum Bethel, id eſt Eccleſiam, quæ eſt domus panis, eò quod fidelium ipſe corda confirmet, atque hoc ſaltu ad Sponſæ ædes feſtinus aduenit. Ideoq; ait:

EN ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per retia.]

Venit ergo, & primò eſt poſt parietem,
Li. de Iſaac patriarcha. vt inimicitias animæ & corporis ſoluat,
Eph.2. ſublato pariete, qui impedimentum quotidie videbatur adferre. Deinde proſpicit

per

per fenestras. Quæ ſunt fenestræ? Audi dicentem: Fenestræ apertæ ſunt è cælo. Prophetas itaque ſignificat, per quos Dominus genus reſpexit humanum, priuſquam in terras ipſe deſcenderet. Et hodie ſi qua anima multum eum requirat, multum merebitur miſericordiæ: quoniam qui multum requirit, multum debetur ei. Si qua ergo anima ſtudioſius eum quærat, longè audit vocem eius. Et quamuis ab alijs requirat, præ ipſis à quibus quærit, audit vocem eius. Videt eum ſalientem ad ſe venire, id eſt, properantem atque currentem, & tranſilientem eos, qui infirmo corde virtutem eius capere non poſſunt. Deinde proſpicientem per ænigmata prophetarum, legendo eos, & tenendo eorum ſermones. Videt proſpicientem, ſed quaſi per feneſtras, non quaſi adhuc præſentem. Videt eminentem ſuper retia. Quid eſt hoc, niſi fortè quia illa retia nobis ſunt oppanſa, nõ illi? Nam quum nos homines ambulemus in medio laqueorum, per appetentiam eſcæ retibus ſimul & laqueis obnoxij ſumus. Ille verò in corpore poſitus retia non timebat, ſed eminebat ſuper retia, id eſt, ſuper tentamenta mundi & corporis paſsiones.

EN ipſe ſtat poſt parietem noſtrum, reſpiciens per feneſtras, proſpiciens per retia.]

Tractatu in pſal. 118. ſer. 6.

Viderat Eccleſia vel anima iuſti ſaliētem ſicut hinnulum ſuper montes, & repente proximum aſpiciens, poſt parietem domus ſuæ, proſpicientem per feneſtras, eminētem per retia, exultat & gaudet, quia etiam ipſa amatur à Sponſo. Qui tanquam & ipſe vulneratæ charitatis decore, dilectæ primò quum abeſſet, ad oſcula rogatus adfuerit: rogatur enim cum dicitur. Oſculetur me ab oſculis oris ſui. Deinde preces Sponſæ blandiciaſque non ſpreuerit, dilecta ſibi vbera prędicantis, atque in interiora domus eam benignus induxerit: deinde tanquam laſciuienti ludens amore, quia vellet pertentare ſenſus amantis, ſæpe egreſſus vt quæreretur à Sponſa, ſæpe regreſſus vt inuitaretur ad oſcula, adſtiterit poſt parietē, proſpexerit per feneſtras, eminens per retia, vt nō totus abeſſet, nec quaſi totus intraret, & ipſe ad ſe ſponſā vocaret, vt veniēdi ad ſe inuicem fierent gratiora commercia, amoremq; mutuis adolerent ſermonibus. Et tu ſi habeas fundatum parietem, nō illum medium, qui domus vnius ſeparet membra, ſed ædificatum ſuper fundamentum Apoſtolorum & Prophetarum, vt compaginata eius ſtru-

ſtructura creſcat in templũ, nec diſterminet eius interna, ſed muniat: ſi ergo habeas in te ædificationẽ Dei, & ad oriẽtẽ ſemper pateãt feneſtræ tuæ, venit Verbum, ſtat poſt parietem tuũ, Oculi enim Domini ſuper iuſtos, & Pſal.33. proſpicit per feneſtras tuas. Quæ ſunt feneſtræ iſtæ? Legimus feneſtras, de quibus dicit Hieremias, Intrauit mors per feneſtras: per quas intrauit auaritia, intrauit libido. Hier.9. Oculus tuus feneſtra eſt. Intrauit mors per oculum tuum, ſi videris mulierem ad concupiſcendum eam. Intrauit mors per oculum tuum, ſi videris poſſeſſionem viduæ, vel minoris, & concupieris inuadere, indefenſam putans ætatem eſſe, vel ſexum, (ſed nõ ſunt indefenſi, quos dominus vult eſſe defenſos) ſi videris decorem mulieris, aut theſauros minoris, & tuas excitaueris cupiditates, intrauit mors per feneſtras. Sicut ergo per hæc intrat mors, intrat & vita, ſi decorem puellæ aſpiciens ſacræ, venereris Dominum Ieſum, quod in teneros annos venerit ætas ſenectutis, vita immaculata, & ipſe filiam tuam offeras, vt pio conſacretur velamine. Si poſſeſſionem minoris non tanquam ſollicitus inuaſor adſpicias, ſed quaſi parens ſedulus religioſo tuearis affectu. Per has feneſtras proſpicit

Christus, vt vocet Sponsam, eminens super retia. Bene eminens, quia solus est quem retia non inuoluerint peccatorum. Omnes intra retia eramus, imò adhuc intra retia sumus, quia nemo sine peccato, nisi solus Iesus, quem non cognoscentem peccatum, pro nobis peccatum fecit Pater. Etenim tradidit eum laqueis, tradidit eum retibus, mittens eum, non in peccato, in quo erant omnes homines, sed in similitudine carnis peccati, vt de peccato damnaret peccatum in carne. Peccatum erat caro, secundum illud, quia hæreditario damnata erat maledicto. Peccatum erat ille, cebra & ministra peccati. Venit Dominus Iesus, & in càrne peccato obnoxia militiam virtutis exercuit. Facta sunt membra nostra iam non arma libidinis, sed arma virtutis. Namque vbi erant incentiua libidinis, ibi nunc sunt domicilia castitatis. Hic ergo venit ad laqueos, sed voluntarius: venit ad retia, sed securus. Plena erant omnia laqueis, referta retibus. Audi dicentem. In via hac qua ambulabam, absconderunt laqueum mihi. Et in libro Sapientiæ Syrach moneris, quòd in medio laqueorum ambulas. Quot vitia, tot retia, quot peccata, tot laquei. Hæreditarij iam te nexus tenebant.

2. Cor. 5.

Psal. 141.
Eccl 9.

Venit

Venit ad laqueos Iesus, vt Adam solueret, venit liberare quod perierat. Omnes retibus tenebamur: nullus alium eruere poterat, quum seipsum non posset eruere. Talis ergo necessarius fuit, quem vincula generationis humanæ delictis obnoxia non tenerent, non cæpisset auaritia, non ligasset dolus. Is solus erat Iesus, qui quum huius carnis se circundedisset vinculis, captus non erat, non erat alligatus, sed disrumpens ea atq; dissoluens, ad se magis vocauit Ecclesiam, prospiciens per laqueos, eminēs super retia, vt & ipsa disceret vinculis non teneri. Deniq; eò vsque non longè à vinculis fuit, vt prò nobis subiret & mortem: sed tamen non seruus mortis effectus, sed inter mortuos liber. Liber enim erat, qui soluendæ mortis potestatem habebat. Deniq; ipse te Ioan.2.
doceat, qui ait: Soluite hoc templum, & in triduo resuscitabo illud. Nunc verò audiamus quid Sponsus dicat.

EXurge veni proxima mea, formosa mea, columba mea.]

Hoc est, surge à mortuis, exurge à vinculis, quibus circundata tenebaris: exurge, quia ego resurrexi tibi: solue vincula iniquitatis, quia ego iam solui tibi: veni, quia iam retia soluta sunt. Virgo peperit, puer

natus ex virgine est, nihil debet muliebri hæreditati, quia quasi filius mulieris non tenetur. Cerne medium parietem maceriæ iam solutum, qui interiorum affectuũ concordiam diuidebat, & in diuersum excitabat dissensiones corporalium passionum. Veni ergo secura. Cupio videre faciem tuam, & audire vocem tuam. Veni, vt iam me per retia non videas, sed facie ad faciem vultibus amatoris dilecta potiaris. Ethicè ista decursa sint, Mystica autem illa si possumus, vel lineа intueamur extrema. Sedebat intra domum spõsa, deuota Domino, intra parietem Legis & Prophetarum, spiritalium lapidum ex ædificatione fundatum, qui vallabat atq; claudebat domum regiam, plenam iocunditatis atq; lætitiæ. Mirabatur thesauros regios, & intuebatur sollicitè, cupiẽs Sapiẽtiã quæ has sibi diuitias demonstraret adsciscere. In secreto erat, sed secreti ipsius interpretẽ requirebat. Venit Dominus Iesus, saliens super montes. Nobis sero videbatur venire, sed ille properabat. Saliebat deniq; & transiliebat, vt Iudæorum corporalia & saxosa dogmata transiliret. Adstitit post parietem domus, quæ erat in veteri testamento, prospiciens per Legis fenestram, & Prophetarum cauernas. Nondum erant domus illius

illius aperta vestibula, nondum claues Sapientiæ portarum claustra patefecerant, quibus Legis claudebantur interna. De superiore tamen, hoc est, spiritali porta prospectans, Ecclesiam vocat, vt per Legem & Prophetas Euangelij vertice sublimis assurgens, retia Iudaicæ interpretationis & nodos intrepido calcet vestigio, Ideoque proxima vocatur, vt adhęreat Christo, mundana non quærat: ideo formosa, vt speciosos euangelizantium pedes proferat: ideo columba, vt spiritalia petat, terrestria derelinquat. Audi denique quantis blandicijs sponsam inuitet:

ECce hyems præterijt, imber abijt, discessit sibi, flores visi sunt in terra.]

Ante aduentum Christi hyems erat: venit Christus, fecit æstatem. Tunc omnia erant florum indiga, nuda virtutum, passus est Christus, & omni cœperunt nouæ gratiæ fœcundari germinibus. Imber abijt luxuriæ profluentis, & nubila tetris ora flagitijs æstiua iam puræ conscientiæ serenitate laxantur. Imber impedit flores. At nunc flores videntur in terra. Boni flores, Apostoli, qui diuersorum scriptorum atque operum suorum fuderunt odorem. Quur verò secundum domini sentẽtiã, orandũ esse putemus, In Lucam, tomo. 5.

 ne fiat

ne fiat fuga nostra hyeme vel Sabbato? Nisi fortè is qui in montes fugit frigus & glaciē, procellas & grandinem delictorum timere nō debet, sed optare æstiuæ lucis serenitatē, ne lubrico corporis vestigia infirma labantur? Vnde & illa secura iam processu, iam firmis radicibus nixa, lætatur dicens: Hyems abijt, Hyeme enim arbores ventus suo honore despoliat, & asperitas frigoris teneras frondes in speciem mortis interficit. Vere autem resurgunt semina, & tanquam noua æstas naturæ viridantis adolescit. Quum enim Sol ex meridianis decedens partibus super terram redit, paulatim temperiē aeris huius reducit, & reuocat aurarum clementiam, quæ fouens omnia, repetendos cogit in partus, vt terra germinet, ac resoluta sulcis semina reuiuiscant, virescant arbores, ad perpetuitatem quoque conseruandi generis eorum, quæ vel in terris sunt, vel aquis gaudent, annuis fœtibus successio propagetur. Ita nimirum in Ecclesia, post infidelitatis ac impietatis hyemem, apparente Sole iustitiæ factum videmus. Vnde verbum dicebat. Exurge, veni proxima mea, formosa mea, columba mea, quia ecce iam hyems præterijt. Antequam verbum Dei reciperet, hyems erat inhonora, sine fructu: vbi verbum Dei recepit,

Hexæmerō lib. 4.

Lib. de institutione virginis.

recepit,& mundus ei crucifixus est, æstas est facta. Denique feruore sancti Spiritus euaporata, flos esse cœpit,& spirare odorem fidei, fragrantiam castitatis, suauitatem gratiæ. Ait ergo: Exurge, veni proxima mea, formosa mea, columba mea. Proxima, vtique fidei desiderio: formosa, decore virtutis, columba, gratia spirituali. Lib. de apologia Dauid

Pennæ enim columbæ deargentatæ æternam illam significant potestatem,& columbæ volatus sancti Spiritus præsentiam declarauit. Vocat igitur ad se eam Christus vt veniat, quoniam spiritualibus iam pretijs dotata veniebat. Quia ecce, inquit, hyems preterijt, imber abijt, discessit sibi, flores visi sunt in terra. Videte quemadmodum sancta inuitetur Ecclesia. Hyems, inquit, discessit sibi, ne hyemem nuda formidet: hyemē non temporis, sed infirmitatis, quæ agrum animæ fœcundum omni flore despoliat. Est enim hyems, non terreni solis, est hyems mentis, quando animo frigus inlabitur, quando vapor animi euanescit, quando soluitur vigor sensus, quando nimius humor exundat & mentem grauat, quando interior caligat aspectus. Et ideo ait Dominus: Videte ne fiat fuga vestra hyeme vel Sabbato. Bonum enim vt tunc dies iudicij vel mortis Psal. 67. Matth. 24.

tis aduenIat, quum viget animi blanda temperies, quum cæleſte myſterium ſerena luce reſplendet, quum cor noſtrum ardet in nobis. Sequitur.

TEmpus ſectionis aduenit.] Quoniam reciduntur in hominibus ocioſa & infrugifera vitiorum ſarmẽta, execantur peccata, & matura in horreis frumenta conduntur, & qui metit, mercedem accipit. Denique Luc.3. iuxta Baptiſtæ ſententiam, ſecuris ad radicem arboris poſita eſt, vt omnem arborem non ferentem fructum excindat.

FIcus protulit groſſos ſuos.]

Apta Synagogæ iſtius arboris comparatio eſt: quia ſicut ea arbor folijs redundans fluentibus, ſpem poſſeſſoris ſui In Lucam, tomo 7. caſſa ſperatorum prouentuum expectatione deſtituit, ita etiam in Synagoga, dum Doctores eius, operibus infœcundi, verbis tamen velut folijs redundantibus glorientur, inanis legis vmbra exuberat, ſpes autem falſi expectata prouentus populi vota credentis illudit. Eſt etiam in natura arboris, quo magis credas Synagogæ ſpeciem comparatione huius expreſſam. Etenim ſi diligenter inquiras diſcretam ab vſu arborum cæterarum,

conſue-

consuetudinem naturæ huius inuenies. Namque aliæ florem ferunt antequam fructum, pomaque ventura prænuncio sui flore designant: hæc sola ab initio germinat poma pro floribus. In aliis flos decutitur, & poma nascuntur: in hac poma decidunt, vt poma succedant. Ergo priora illa cassa fructuum, vice floris emergunt: ita præcoci quodam nascendi vsu, quæ ordinem naturæ nesciunt, beneficium naturæ seruare non possunt. Etenim quà se medio fundere cortice gemma consueuit, eo minutissima quæque huius generis poma prorumpunt. Itaque cæteris albentibus primo vere virgultis, sola ficus proprio flore nescit canescere: eò fortasse, quòd nullus istius maturior sit vsus in pomis. Namque succedentibus aliis, hæc quasi degenerantia respuuntur, & arenti infirma radice renouatis quibus sit succus vtilior, exuruntur. Manent tamen aliqua perrara, nec decidunt, quibus hic prouentus arriserit, vt de medio duarum virgarum clauiculo breui erumpente promergant, quo geminis tecta præsidiis, tanquam naturæ parentis gremio, succi fotu plenio-

plenioris inolescant: ea clementioris auræ prouocata temperie, & prolixioribus adultiora temporibus, vbi syluestrem animum succi prioris exuerint, specie cæteris & maturitatis gratia præferuntur. Specta nunc cultus & animos Iudæorum, qui quasi primi fructus malè feracis Synagogæ, grossi labentis similitudine corruerunt, vt mãsura supra æuum nostri generis poma succederent. Etenim primus Synagogæ populus, quasi radice operum infirmus arentium, vbertatem sapientiæ naturalis haurire non potuit, & ideo velut inutilis decidit fructus: vt quasi ex ijsdẽ clauiculis arboris fructuosę, de pinguedine religionis antiquę nouus Ecclesiæ populus emergeret. Ergo ille qui erat, esse desinit, vt inciperet esse qui nõ erat. Primi tamen ex Israel, quos naturæ validioris ramus extulerat, sub vmbra legis & crucis, in vtriusque sinu succo gemino colorati, grossi maturescentis exemplo, pulcherrimorum gratia fructuũ cæteris præstiterunt, quibus dicitur: Sedebitis super sedes duodecim, iudicantes duodecim tribus Israel.

Mat. 19.
Li. de Isaac patriarcha.

FIcus protulit grossos suos.]

Quę ante infructuosa iubebatur excindi, hæc fructus ferre iam cœpit. Sed quid dubitas, quia grossos dixit? Priores discutit, vt

posteriores

posteriores meliores adferat. Sicut Synagogæ fructus abijcitur, Ecclesiæ autem renouatur.

VIneæ florentes dederunt odorem.]

Benè per vineam Ecclesia designatur. Vt enim vitis maritatur arboribus, ita corpus animæ, anima quoque corpori coniugatur. Vt vinea dum ligatur, erigitur, & recisa non minuitur, sed augetur: ita plebs sancta dum ligatur exuitur: dũ humiliatur, attollitur: dum reciditur coronatur. Quin etiam vt tener surculus veteri abscisus ab arbore, in alterius fœtu radicis inseritur, ita populus hic sanctus surculi veteris cicatricibus enodatus, in illo crucis ligno tanquam gremio piæ parẽtis fotus inolescit, Spiritusq; sanctus sicut in altas dimissus terrarum scrobes, ita in hoc carcereũ corpus infusus, aquæ salutaris irriguo diluit quicquid est fœtidum, membrorumq; nostrorũ habitus in cælestem erigit disciplinam. Hanc vineam diligens agricola iugare, tondere consueuit, eruderatisq; terrenæ molis aggeribus, operta corporis nostri nunc sole torrere, nũc imbre perfundere, stirpare agrum solitus, ne sentibus gemma lædatur, ne luxuriet vmbra foliorum verborumq; infructuosa iactantia, virtutibus obumbrando maturitatem indolis

In Lucam, tomo. 9.

indolis naturalis impediat. Vineæ, inquit,
Hexæmeron lib. 3. florentes dederunt odorem suum. Quid gra-
tius florentis odore vitis? Siquidem de flo-
re earum succus expressus poculi genus
conficit, quod & voluptati sit & saluti.
Deinde quis non miretur, ex acini vinacio
vitem vsque in arboris summum cacumen
prorumpere, quam velut quodam amplexu
fouet, & quibusdam brachijs ligat, & circun-
dat lacertis, pampinis vestit, sertis vuarum
coronat? Quæ ad imitationem vitæ nostræ
primum viuam defigit radicem, deinde
quia natura flexibilis & caduca est, quasi
brachijs quibusdam, ita & clauiculis quic-
quid comprehenderit, stringit, hisque se
erigit & attollit. Huius est similis plebs
Ecclesiæ, quæ veluti quadam fidei radice
plantatur, & reprimitur humilitatis propa-
gine, de qua pulchrè ait Propheta. Vineam
Psal. 79. ex Aegypto transtulisti, & plantasti radices
eius, & repleuit terram. Euidenter igitur
exemplum vitis ad nostræ vitæ insti-
tutionem accersendum esse signauit, quæ
primum veris tepefacta temperie gemma-
re perhibetur, deinde ex ipsis sarmento-
rum articulis fructum emittere, de qui-
bus oriens vua formatur, paulatimque
augescens, immaturi partus retinet acer-
bitatem,

bitatem, nec poteſt niſi matura iam & co-
cta dulceſcere. Veſtitur interea viridan-
tibus pampinis vinea, quibus & ad-
uerſum frigus omnemque iniuriam non
exiguo munitur ſubſidio, & à ſolis ardo-
re defenditur. Quid autem eo vel ſpe-
ctaculo gratius, vel fructu eius dulcius, vi-
dere ſerta pendentia, velut quædam ſpe-
cioſi ruris monilia, carpere vuas vel aureo
colore, vel purpureo renitentes? Hyacin-
thos cæteraſq; gemmas fulgere exiſtimes,
coruſcare Indicos, albarum emicare gra-
tiam gemmarum. Nec aduertis ex his ad-
moneri te homo, ne immaturos fructus
tuos dies ſupremus inueniat, aut plenæ
tempus ætatis opera imparata dedeceant?
Acerbus enim fructus amarior eſſe conſue-
uit, nec poteſt dulce eſſe, niſi quod ad ma-
turitatis perfectionem adoleuerit. Huic viro
perfecto nec frigus horridæ mortis, nec ſol
iniquitatis nocere conſueuit, quia obum-
brat eũ gratia ſpiritualis, & omnia humanæ
cupiditatis & corporeę libidinis reſtĩguit in-
cẽdia, defendit ardores. Laudent te quicunq;
cõſpiciũt, & agmina Eccleſiæ velut quædam
palmitum ſerta mirentur, ſpectẽt ſinguli fi-
delium pulchra animaliũ monilia, delectẽtur
maturitate prudẽtiæ, ſplẽdore fidei, confeſ-
ſionis

ſionis decore, iuſtitię pulchritudine, vbertate
Pſal.127. miſericordiæ, vt dicatur tibi: Vxor tua ſi-
cut vitis abundans in lateribus domus tuæ,
eò quod redundantiam vitis fructiferæ, co-
pioſæ munere liberalitatis imiteris. Per-
pulchrè ergo Eccleſia vel anima cuiuſque
fidelis vineæ comparatur, quod exculta ſit
probitate morum, & cõſcientię trãquillitate
læta. Quæ quũ virtutum diuerſarum pul-
chritudine adornatur, tanquam floribus
quibuſdam veſtitur, & ſuauiſſimam bonæ
opinionis fragrantiam longè latéq; ex ſe dif-
fundit. Sed nunc ad ſequentia properemus.
Poſtquam igitur Sponſus varijs modis
Sponſam ſuam vt ad ſe veniret inuitaſſet,
nunc oſtendit ei locum ad quem venire de-
beat.

ἐν σκέπῃ τῆς πέτρας ἐχόμενα τοῦ προτειχίσματος.

VEni inquit columba mea, in tegumento pe-
træ, iuxta præmunitionem.]

Ex tractatu in pſal. 118.

Surge, ait, ſecura in tegumento petræ, id eſt,
tuta præſidio paſsionis meæ, & fidei muni-
mento. Suxerũt enim mel de petra, & oleum
de firmiſsima petra. Hoc integumento ani-
mæ piorum indutæ, iam nudæ non ſunt, &
hæc eſt illis præmunitio. Veni ergo, inquit,
in tegumento petræ, iuxta præmunitio-
nem: hoc eſt, veni iuxta Euangelium. Pro-
pugnacula fidei tuæ geſta ſunt Chriſti:

muri tui subsidia, verba sunt Domini: passio dominici corporis tua est virtus.

OStende mihi faciem tuam, & insinua mihi vocem tuam: quia vox tua dulcis, & facies tua pulchra.] Suauis est vox, quia ore confessio fit ad salutem: & decora facies, quæ non erubescit authorem, non confundit redemptorem. Ostendit ergo faciem suam, signaculum crucis præferens: & insinuat vocem suam, authoritatem prædicationis assumens. In tegumento enim corporis Christi, quo redempta est à peccato, munimentum gratię spiritalis inuenit, vt salutaria sibi & sentiat & loquatur. Suauis ergo Sponsæ vox, quia in diuinis testimonijs loquebatur: decora facies, quia in conspectu regum non confundebatur. Hortatur enim Sponsam ad confidentiam, vt non erubescat crucem Christi, nec signaculũ eius: hortatur ad confessionem, vult omnes insidias dimoueri, vt bonus fidei odor aspiret, vt dies fulgeat, vt aduersæ noctis vmbra non noceat, quoniam qui iuxta Christum est, dicit: Nox pręcessit, dies autẽ appropinquauit. Rom. 13.
Est enim vmbra secularium, quæ præterit, & dies cælestium Christus, qui Sanctis suis lucet. In sequẽtibus verbis est mutata loquẽtis persona: non enim iã ad Sponsam, sed ad

ſodales loquitur Sponſus: Dicit ergo.

ἀφανίζοντας ἀμπελῶνας.

PRendite nobis vulpes puſillas, exterminātes vineas, & vineæ noſtræ florebunt.]

Vulpes fallax eſt animal, & inſidijs ſemper intentum, rapinam fraudis exercet. Nihil tutum, nihil ocioſum, nihil patitur eſſe ſecurum, quod inter hoſpitia hominum prædam requirat. Hæreticis autem vulpes comparat. Denique quum gentes vocet, hæreticos excludit. Vulpes enim plenum fraudis eſt animal, foueam parans, & in fouea ſemper latere deſiderans. Ita ſunt hæretici, qui domum ſibi parare non norunt, ſed circumſcriptionibus ſuis alios decipere conantur. Iacob domum habitat, hæreticus in fouea eſt, vt fraudulenta vulpes gallinæ illi euangelicæ dolum ſemper intendens. Meritò ergo foueas habent, quia domum quam habuerant perdiderunt. Hoc animal neque manſueſcit vnquam: vnde Apoſtolus ait: Hæreticum hominem poſt vnam correptionem deuitā, neque vlli vſui eſt, aut cibo vtile. Non enim de hoc dixit Chriſtus, Meus cibus eſt, vt faciam voluntatem patris mei qui in cælis eſt. Quinetiam à fructibus ſuis eas relegat dicens: Capite nobis vulpes puſillas, exterminantes vineas, hoc

In Lucam, tomo 7.

Mat 23.

Tit. 3.

Ioan. 4.

hoc est, quæ minorem vineam non ma-
iorem exterminant. Et ideo Samson
ad caudas earum faces ligauit, & in se- Iud.15.
getes alienigenarum dimisit, eò quod hæ-
retici fructus incendere conantur alie-
nos: latratibus magis sonori, quàm voci-
bus expoliti: Qui enim Verbum negant,
nec vocem habent. Ad præsens ore li-
beri, sed in futurum finem iam vincti,
caudæ facibus significantes sui finis in-
cendium.

PRendite nobis vulpes pusillas.]

Scriptura enim hominem dicit, qui Tractatu in psal.118.
est ad imaginem & similitudinem Dei:
peccantem autem, non hominem, sed aut
serpentem, aut equum adhinnientem fœ-
minis, aut vulpeculam, aut iumentum vo-
care consueuit. De quorum vno ait Do-
minus Iesus: Ite, dicite vulpi illi, hoc est, Luc.13.
de Herode. Et alibi quum se fraudu-
lenter interrogari aduerteret, dixit: Vul- Ibidem 9.
pes foueas habent, & volucres cæli ni-
dos, vbi requiescant, eò quod fraudulenter
in terrestrium passionum quibusdam lati-
bulis demorentur. Inde etiam Sampson bi- Iud.15.
nas vulpes sibi nexuit, ad quarum caudas al-
ligauit faces, & dimisit eas per messes Allo-
philorum, per hanc figuram significãs, quod

improbi aut frauduleti homines,& maxime hæretici liberam linguam ad latrandum habeant,sed exitus impeditos: aut litigiosa principia,finem verò fraudis suæ incendio deputatum.Ideoque & trecentas vulpes dimisit,eò quod perfidi crucis quidem prædicatione se cōmendare desiderāt,sed mysterium eius tenere nō possunt,qui hac prædicatione composita & falsa atque simulata , vrere magis fructus conantur alienos, quum vtique vera crux Domini non exurat aliena merita,sed fœcundet. Meritóque scriptum est: Prēdite nobis vulpes pusillas,exterminātes vineas , vt vineæ nostræ floreant . Quo ostenditur , quod vel Dominus Iesus vel Ecclesia fraudulentorum dolos à vineis suis exterminandos esse præcipiant,ne pusillulis vineis noceant,quia adultis iam vitibus nocere non possunt.Hæreticus enim imperfectum tentare potest,non potest supplantare perfectū. Aut verò pusillas vulpeculas capi præcipit,vt cogitatus malos in ipso principio ne adolescāt,statim perimas, queadmodum scriptū est:Beatus qui allidit paruulos suos ad petram. Psal.135.

Sponsa igitur vbi tantum Sponsi sui amorem erga se videt, multa cum fiducia loquitur.

Fratru-

FRatruelis meus mihi, & ego illi.]

Vox ista est Sponsæ: vox ista est virginis. Nam immaculatum corpus à virili permixtione seruare, & palmam castimoniæ limoso in corpore, vsque ad Angelorum conuersationem Custodire, vtilitas priuata, laus est publica. Quàm rarus in terris, qui hoc potest dicere, quàm alienus à vitijs, quàm segregatus ab omni labe peccati, qui nihil habeat commune cum seculo, dicens: Fratruelis meus mihi, & ego illi: scilicet qui nihil mundi huius sibi vindicet, in quo non sit corporalium possessio cupiditatũ: quem non inflammet libido, non stimulet auaritia, non lasciuia effœminet, non luxuria decoloret, non sternat ambitio, non maceret inuidia, non aliqua negociorum secularium cura sollicitet: Verus enim minister altaris Deo est natus, non sibi. Leui enim vt habet interpretatio, significat, ipse mihi assumptus, significat, & ipse meus, significat, & tantum assumptus, significat, & assumptus mihi. Ipse idem & mihi Leui, & Deo est: quomodo idem & mihi sacerdos & Deo est: & mihi aduocatus, & Domini deprecator: pro me offerens sacrificium, & idem se offerens Domino. Denique & alibi Leui interpetatione dicitur, pro me. Etenim si à

Tractatu in psal. 118.

me nominetur Leui, pro me est: si pro me offerat, pro me est: si pro me interueniat, pro me est: sin autem vocetur à Domino, ipse mihi dicitur: hoc est, non alij tributarius, decimarius, non de possessione munificus. Ipse, inquit, mihi, tanquam abundans pro his omnibus. Non ab hoc decimas, non fructus, non dona quæro, non munera, ipse mihi pro munere est, ipse pro tributo. Non in possessione sua munificus mihi, sed ipse mihi possessio, ipse meus fructus, ipse meus census, assumptus mihi, vel assumptus à me. Non potest hoc sine diuina esse gratia. Sicut enim possessio non potest esse mea, nisi emero eam, sic non potest esse Leui, nisi fuerit assumptus à Domino. Quum enim assumptus fuerit, rectè dicetur, ipse meus. Denique cũ Moysi dictum esset, vt populo Iudæorũ per tribus singulas diuideret incolatus, & distribueret singulis tribubus portionẽ, tribum Leuiticam excepit dicens: Filijs Leui non erit portio in medio fratrum suorũ, quia Dominus Deus pars eorũ est. Et alibi: Ego Dominus portio eorum. Negatur his terrena diuisio, vt ipsi dum secularem sibi non vindicant portionem, fiant cælestis possessio, & hoc solum nouerint possidere, hoc est, fidei, &

deuotio-

deuotionis obſequium : multò ditiores, quàm qui poſſeſſionum ſuarum ſpatia ampla diffundunt. Quantumlibet enim fines extendant ſuos, & terra deficit, & mare includit inſanas cupiditates, & pendunt tributa maiora, quàm fructus ſunt. At verò iſte nihil ſibi poſſidens, nulli niſi Deo militat. Supra terram eius eſt portio, non cum terra deficit, non mari clauditur. Cui portio Deus eſt, totius eſt poſſeſſor naturæ. Pro agris igitur ſatis eſt habens fructum bonum, qui nunquam poſſit perire. Pro domibus ſatis eſt ſibi, vt ſit habitatio Domini, & Dei templum, quo nihil poteſt eſſe pretioſius. Quid enim pretioſius Deo? Aut quid deeſt ei viro, qui poteſt dicere, non cõtingat mihi gloriari, niſi in cruce Domini noſtri Ieſu Chriſti, per quẽ mihi mũdus crucifixus eſt, & ego mundo? Non poteſt in hoc princeps ſibi huius mundi conſortiũ vindi- Gal.6.
care, in quo nihil ſuum inuenit. Ideoque Dominus qui venit docere, vt fieret nobis Deus portio, ait: Venit huius mundi princeps, & in me inuenit nihil. Meritoq; imitatores ſui nos eſſe volens, ait: Nolite poſſidere aurum, neque argentum, neque pecuniam. Vnde Petrus oſtendens in Deo ſibi portionem eſſe non in ſeculo, ait: Ioan.14. Matth.10.

Argentum & aurum non est mecum, quod autem habeo, do tibi: In nomine Iesu Nazareni, surge & ambula: hoc est, portio mea hæc est, portio mea Christus est. In nomine igitur Iesu Christi surge & ambula. Hoc est, in portione mea diues sum, in portione mea potens sum. Merito tales præsumo fructus istius portionis, vt salus & vita donetur, quia hoc est istius patrimonium portionis, quam elegi mihi.

DIlectus ergo meus mihi, & ego illi: qui pascitur inter lilia.]

Lilium castitatem significat. Scit itaque bonus pastor vbi pascat gregem suum, quæ
Ex tractatu In psal. 118.
pabula ouibus suis expediant. Quæ sunt pascua nostra, hoc est fidelium, nisi Christus? In cuius pascuis se locatum Propheta lætatus est, dicens: In loco pascuæ ibi me collocauit.
Psal. 22.
Ibi enim nos pascit & reficit. Bona pascua, sacramenta diuina sunt. Carpis illic nouum florem, qui bonum odorem dedit resurrectionis: carpis lilium, in quo sit splendor æternitatis: carpis rosam, hoc est, dominici corporis sanguinem. Bona etiam pascua, libri sunt scripturarum cælestium, in quibus quotidiana lectione pascimur, in quibus recreamur ac reficimur, quũ ea quæ scripta sunt degustamus, vel sũmo ore libata

frequentius ruminamus. His pascuis grex Domini saginatur. Bona etiam Christi pascua, qui pascit in lilijs, in splendore sanctorum.

DOnec aspiret dies, & inclinentur vmbræ.] Omnia sunt hic vmbrosa & caliginosa: nusquam veri cognitio, nusquam recta experientia rerum. Videmus, ait ille, nunc per speculum, & in ænigmate: Verùm quum adspirauerit dies, quum apparuerit Christus vita nostra, vel quum extremi iudicij dies aduenerit, quando audient iusti: Venite benedicti patris mei, percipite regnum, quod vobis paratum est ab origine mundi, tunc discussis vmbris, lætus lætis iustorum mentibus adspirabit dies. Vmbra est ergo vita hæc: festina ad Solem, vt te defendat ab vmbræ huius frigore, & calorem tibi profundat æstiuum. Et ideo suadet orandum, ne fuga nostra hyeme fiat aut sabbato: non tempus diemque significans, sed frigere nos mentibus prohibens & bonorum operum esse ieiunos.

1. Cor. 13.

Matt. 24.

FVge fraternus meus, similis esto ceruo aut hinnulo ceruorum, super montes aromatum. Fugit fraternus plateas, fugit conuentus & strepitus fori: serpentinis enim inuisus colubris & effugitans canum, atque humi

Lib. 3. de virginibus.

humi reptantibus infestus serpentibus, nescit habitare nisi in sublimitate virtutum, nescit commorari nisi in talibus Ecclesiæ
2.Cor.3. filiabus, quæ possunt dicere: Christi bonus odor sumus Deo: sed quibusdam odor mortis in mortem, in ijs qui pereunt: quibusdam odor vitæ in vitam, in ijs vtique qui odorem resurrectionis dominicæ viuida fide spirant. Isti sunt aromatum montes, qui Domini Iesu corpus acceperunt, & in linteis cum aromatibus ligauerunt.
Ioan.19. Quicunque enim crediderunt quia Iesus mortuus est, & sepultus, & resurrexit, hi excelsum veræ cacumen fidei virtutum fastigijs extulerunt. Ibi igitur Christum quæramus, vbi quærit Ecclesia, in montibus boni odoris, qui excelsorum sublimitate factorum, suauem vitæ odorem pro meritorum verticibus exhalant.

Caput tertium.

IN cubili meo, in noctibus, quæsiui quem dilexit anima mea.

Ex lib. de Isaac patriarcha. Acceperat iam hæc anima bona pignora charitatis. Sed quia semper solliciti esse debemus, semper intenti, & quia verbum Dei sicut capreola exilit, aut sicut hinnulus ceruorum, semper vigilet anima, & prætendat, quæ requirit eum, & quæ tenere desi-

desiderat. Ideoque quasi sublapsum sibi, In cubiculo meo, inquit, in noctibus quæsiui, quem dilexit anima mea. Qui bene quærit, in cubiculo quærat, in noctibus quærat, nec dies sit feriatus, neque noctes: nullum tempus vacet à pietatis officio: & si non inuenerit primò perseueret in requirendo, Nullum tempus vacuum sinat sancta deuotio præterire. Si studentes doctrinis secularibus perparum somno indulgent, quanto magis qui Deum cupiunt cognoscere, non debent somno corporis impediri, nisi quantum naturæ satis est? Dauid per singulas noctes lectum suum lachrymis diluebat, surgebat etiam noctis medio, vt Domino confiteretur, & tu sopori noctem existimas deputandam? Tunc magis orandus tibi est Dominus, tunc præsidia postulanda, culpa cauenda, quando videtur habere secretum. Tunc maximè, quando tenebræ in circuitu meo, & parietes me operiunt, considerandum, quia Deus omnia abscondita intuetur. Ne dixeris, ego circũfusus tenebris, quis me videt? & quem vereor, septus parietibus & inclusus? Quia vultus Domini super facientes mala. Denique si arbitrũ non vides, teipsum non vides? Tuæ cõsciẽtiæ testimoniũ nõ vereris?

Ex tractatu in psal. 118.

Eccl. 23.

Psal. 33.

Nescis

Nescis illam caliginem noctis, non opertorium, sed incentiuum esse peccati? Quum sumno & cibo feruent corpora, tunc etiam mentis vigor sopore laxatur, somno resoluitur, tūc inrepit impuri libido concubitus, tunc perturbatur cor squalore immunditiæ, non videtur castitas, puritas non consideratur, pudicitiæ gloria non recensetur. Nox erat, quando Iudas Christum prodidit, Petrus negauit. Illo igitur præcipue tempore iustificationes Dei animo retexendæ sunt, relegenda mandata hortatoria. Illa de castitate præcepta non absint, vt his occupata mens flagrantiam libidinis, carnis restinguat ardorem. Tene illud animo, Lauabo per singulas noctes lectum meum. Quis enim stupris deditus, flagitijs inuolutus, lauat per singulas noctes lectum suum? Nescit flere qui flenda committit, & quum sit ipse lachrymabilis, non habet pœnæ lachrymas suæ. At ille qui castigat corpus suum, & sui sollicitus gubernator est, atque ingemiscens & dolens lapsus superioris offensam, quærit quomodo abluat fletibus pœnitentiæ, hic lauat per singulas noctes lectum suum. Non dormiamus ergo totis noctibus, sed maximam earum partem lectioni & orationibus deputemus. Audi Ecclesiæ

Psal. 6.

vocem,

vocem,quærentis etiam in noctibus Chri-
stum. In cubili, inquit, meo, in noctibus
quæsiui quem diligit anima mea. Accipe
secundum literam. Quæsiuit in noctibus,
orando, deprecando, etiam lachrymis deplo-
rando. Quæsiuit in noctibus, quia posuit
tenebras latibulum suum, vt quærere
eum sollicitius disceremus. Quæsiuit igitur
prophetis Ecclesia ex gentibus congregata,
& ideo credidit. Deniq; aduentus Dominici
testimonia de prophetis Euangelistæ Pau-
lusque posuerunt. Vnde scriptum est: Nox Psal.18.
nocti indicat scientiam. Quæsiuit in no-
ctibus, in persecutionibus, in aduersis, in tri-
bulationibus, & doloribus duris. Nox est
omnibus, quibus non est perfecta securitas.
Vnde ait Dominus: Venit nox, quando
nemo potest operari: quum in hoc mun-
do sum, lux sum mundi. Non ergo opere- Io.9.
mur in tenebris. Si enim lucent opera nostra
non operamur in tenebris, sed in lumine.
Dies est, quibus adest Christus: nox est,
quibus se denegat. Non magnum igitur, si
tunc Domino gratias agas, quando in pro-
speris & secundis es, sed si tunc adhæreas
Christo, quando te persecutor exagitat,
quando aliqua procella perturbat. Amisisti
filium, in illo dolore, in illa nocte, in illa
destitu-

destitutione memento Domini Dei tui: ne quasi non exauditus, ingratus sis, & in tua præuariceris ærumna. Pulsus es in exilium, memento Domini Dei tui, ne patriæ interdictæ tibi charitatẽ Deo præferas. Alicuius diuitis oppressus potentia, amisisti proprias facultates, indiges sumptu, memento Dei tui, ne nox te egestatis abducat à deuotionis affectu. Hoc est enim mandatum legis, vt in nocte magis quæras, quando magis exaudiaris à Domino, et dicere possis In tribulatione inuocaui Dominum, & exaudiuit me in latitudine. Sequitur.

EXurgam itaq;, & circumibo in ciuitate, in foris, in plateis, quæram quem diligit anima mea.] Fortassis ideo non inuenit, quia in foro quæsiuit, vbi sunt lites: in plateis, vbi nundinæ rerum venalium. Non enim vlla Christus pecunia comparatur. Nequaquam igitur ibi Christum quæramus, vbi inuenire non possumus. Non est Christus circumforanus. Christus enim est pax, in foro lites: Christus iustitia est, in foro iniquitas: Christus operator est, in foro inane otium: Christus charitas est, in foro obtrectatio: Christus fides est, in foro fraus atq; perfidia: Christus in Ecclesia est, in foro Idola. Fugiamus ergo forum, fugiamus plateas.

Lib. de virginibus tertio.

Pru-

Prudentiam autem notam assume tibi, & custodias te à muliere aliena. Per fenestram enim de domo sua in plateas prospicit. Fugiamus plateas. Non enim iniuria tantummodo est non inuenisse, quem quæras, sed plerunque vbi non oportet quæsisse, vulnus est: quæsisse in domibus virorum, qui sibi falsò doctorum nomen adsumunt: quæsisse procacius, quàm verecundius. Habeto & alium sensum. Quæsiuit Sponsa Christum in foro, vbi oleum venditur, quod expectantes Sponsum emere consueuerunt, vt semper faces suæ luceant, nec eas fumus iniquitatis extinguat: vbi ius, vbi leges. Si enim lex spiritalis est, & forum est vtique spirituale: vbi disputant periti legis æternæ: quod forum in litibus tumultuosum est, sed Christi tribunalibus gloriosum, Vbi quæsiuit, inquam? In foro quæsiuit, in plateis, de quibus ij qui ad patrisfamilias euangelici prandium conuenirent, colligebantur: qui vocati, excusandum ab huiusmodi epulis non putarunt. Quæram inquit, in plateis, in quibus superfluunt aquæ, de illis fontibus prorumpentes, de quibus Salomon dicit esse potandum. Exurgam ergo dicit, id est, erigam & attollam intentionem meam

Prouer. 7.

Ex tractatu in psal. 118.

Matt. 22.

meam,& quæram impigrè,quæram sollicitè,introibo in ciuitatem. Est & anima mea quæ dicit: Ego ciuitas munita, ego ciuitas obsessa: Est ciuitas munita per Christum: est ciuitas illa Hierusalem in cælo, in qua abundant diuinæ legis interpretes, & disciplinarum periti, per eos verbum Dei quæritur.

Esa.27.iuxta 70.

INuenerunt me vigiles qui circumeunt ciuitatem.]

Dum quærit igitur Christum, inuenit custodes, qui in ministerio sunt: ab his requirit, Num quem diligit anima mea vidistis? Sed anima quæ Deum quærit, etiam custodes transit. Sunt enim mysteria, quæ etiam angeli concupiscunt videre. Vnde Petrus ait: Nunciata sunt nobis, per eos qui euangelizauerunt, Spiritu sancto misso de cœlo, in quem concupiscunt angeli prospicere.

1.Pet.1.

QVam modicum cum transiui ab eis, inueni, quem dilexit anima mea, tenui eum, nec dimisi illum.

Ergo qui transierit custodes, Verbum inuenit. Transiuit Ioannes, qui verbum apud patrē inuenit. Omnis enim qui quærit inuenit, & qui inuenerit, adhærere debet, ne possit amittere. Et quoniam per euangelium in terris videmus cælestia mysteria figurata,

veniamus ad illam Mariam, veniamus ad Magdalenam, cõſideremus quomodo Chriſtum in cubili corporis ſui, in quo defunctus iacebat, in noctibus quæſierunt, quando dixit illis angelus: Ieſum qui crucifixus eſt quæritis, non eſt hic, ſurrexit. Quid igitur quæritis viuentem cum mortuis? Quid quæritis in ſepulchro eum, qui iam in cælo ſit? Quid quæritis in vinculis ſepulturæ, vniuerſorum vincula diſſoluentem? Non ſepulchrum huic ſedes, ſed cælum eſt. Ideo dicit vna ex his: Quæſiui eum, & non inueni. Tamen dum vadunt Apoſtolis nunciare, miſeratus quærentes, occurrit eis, dicens, Auete. Illę autem acceſſerunt, & tenuerunt pedes eius, & adorauerũt eum. Tenetur ergo Ieſus, & ſic eum teneri delectat, quia fide tenetur. Denicp delectauit eum illa mulier, quæ tetigit eum, & curata eſt à ſanguinis fluxu, de qua dixit: Tetigit me aliquis, Nam ſentio virtutem de me exiſſe. Tange ergo & fide tene, & conſtringe fideliter pedes eius, vt virtus de eo exeat, & ſanet animam tuam. Tenui, ait, eum, & non dimittam eum. Sed quibus rebus tenetur Chriſtus? Non iniuriæ nexibus, non reſtium nodis, ſed vinculis charitatis, mentis habenis ſtringitur, & animæ tenetur affectu. Si vis & tu tenere

Matth. 28.

Luc. 8.

Christum, quære iugiter, nec pœnã metuas, Inter supplicia enĩ corporis, inter ipsas persecutorũ manus Christus melius inuenitur.

INducam illum in domum matris meæ, & in secretum eius quæ concepit me.

Li.3. de virginibus

Quæ est domus matris tuæ, & cubiculum eius, nisi internum tuæ secretumque naturæ? Hanc domum serua, huius domus penetralia mũda, vt cum immaculata fuerit domus, nec vllius adulterinæ conscientiæ sordibus inquinata, spiritalis domus in sacerdotium sanctum, lapide angulari coagmentata consurgat, & spiritus sanctus habitet in ea. Quę sic Christum requirit, quæ sic Christum obsecrat, non relinquetur ab eo, imò etiam frequenter reuisitur. Vel domus matris fortasse domus est, in qua præfulget moralium disciplina, secretum autem illud, in quo sunt altiora mysteria, in quibus diuinæ gratiæ mella redolent. An non omni melle dulcior peccatorum remissio? Nonne omni flore gratior resurrectio mortuorum? Videntes itaque Sponsam filiæ Hierusalem Christo inhærentem, & adhuc ascendentem cum eo, (dignatur enim quærentibus frequenter occurrere, & condescendere vt eos eleuet) dicunt:

Lib. de Isaac patriarcha.

QVæ est hæc quæ ascendit à deserto, sicut vitis propago, fumo incensi odorificata myrrha et thure, ab omnibus pulueribus vnguentarij?]

Mirantur ascendentē virtutes cælorum, quòd sine offensione ascēdat, & ex hoc mū-do ascendat cum lætitia & iocunditate, sicut vitis propago, & sicut fumus se ad superna subrigat, fragrās piç resurrectionis odorem, & suauitatem fidei. Pulchrè verò subtilitatem eius expressit, pulueris comparatione, & vnguenti cōmemoratione: quia in Exodo legimus, subtile & ex multis compositum thymiama illud esse propheticum incēsum, quod est Sāctorum oratio, quemadmodum Dauid dicit: Dirigatur Domine oratio mea sicut incensum in conspectu tuo. Porrò desertum ex quo Sponsa ad superiora volauit, mundū hūc intelligimus, qui veluti desertus terræ locus & incultus videtur, sentibusque ac spinis nostrorum obsitus delictorum. Quapropter filiæ Hierusalem mirantur, quomodo anima quæ antea in inferioribus relinquebatur, nunc inhæreat Dei Verbo, & ascenderit ex hoc arido & inculto loco ad illas florulentas delectationes, vbi vitæ æternæ voluptate fruatur, ascenderit autem sicut vitis propago, in superiora se subrigens, veluti

Tractatu in psal. 118.

Psal. 140.

fumus natus ex igne alta petens, tum etiam quod odoribus fragret. Odor autem ille orationis piæ redolet suauitatem, quæ dirigitur sicut incensum in conspectu Domini.

Apoc.8. Et in Apocalypsi legimus, quod ascendit fumus incensorum de orationibus Sanctorum: quæ incensa deferuntur per angelum super altare illud aureum, quod est ante sedem Dei, & tanquam suaue piæ prædicationis fragrat vnguentum: quia de æternorum & inuisibilium, non de corporalium petitione compositum est. Præcipue tamen myrrham redolet Sponsa & thus, eò quod peccato mortua sit, & Deo viuat. Vnde & in posterioribus: Ibo, inquit, mihi ad montem myrrhæ & ad collem thuris. Audiamus sequentia.

EN lectulum Salomonis: sexaginta potentes in circuitu eius, ex potentibus Israel: omnes tenentes gladium, docti bellum.

Li. de Isaac patriarcha. Lectulus Sanctorum Christus est, in quo vniuersorum fessa secularibus prælijs corda requiescunt. In hoc lectulo requieuit

Gen.25. Isaac, & benedixit filio iuniori dicens, Maior

Ibidem 49. seruiet minori. In hoc lectulo recubans

Matt.9. Iacob benedixit duodecim patriarchis. In

Luc.7. hoc lectulo recubans Archisynagogi filia surrexit à morte. In hoc lecto iacens viduæ defunctus

defunctus filius, mortis vincula Christi voce vocatus dissoluit. Hunc lectulum sexaginta potentes ambiunt, strictis armati ensibus, & eruditi præliaribus disciplinis. Qualis nimirum fuit Dauid rex & propheta, qui ducum omnium fortissimus confidenter canebat: Benedictus Dominus Deus meus, qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum. Qualis & ille, qui omnibus fortunis exutus animi constantiam seruans, Nudus, inquit, sum natus, nudus exibo: quia Dominus dedit, Dominus abstulit: sit nomē Domini benedictum. Hæc est inuicta animi fortitudo, quę bellum cum vitijs gerit, quæ sola defendit virtutum omniũ ornamenta, & quæ inexpiabili pręlio aduersus vitia omnia decernit, inuicta ad labores, fortis ad pericula, rigida aduersus corporis voluptates, dura aduersus illecebras, quibus aurem deferre nesciat, nec (vt dicitur) aue dicat: pecuniam negligit, auaritiam fugit tanquam labem quandam, quæ virtutem effœminet: Nihil enim tam contrarium fortitudini, quàm lucro vinci. Frequenter pulsis hostibus, & inclinata in fugam aduersariorum acie, dum exuuijs cæsorum capitur præliator, inter ipsos quos strauit miserandus occubuit: & tri-

Psal.7.

Iob.2.

umphis suis delectatæ legiones, dum spo-
liis occupantur, hostem in se reuocarunt,
qui fugerat. Fortitudo igitur tam immanem
hostem repellat & proterat, nec tentetur cu-
piditatibus, nec metu frangatur: quia vir-
tus sibi constat, vt fortiter omnia perse-
quatur vitia, tanquam virtutis venena.
Hæc itaque sunt arma, quibus isti poten-
tes qui lectulum Salomonis nostri am-
biunt, sunt armati. Horum fortium castra
Gen.32. videns Iacob in spiritu, Castra, inquit, Dei
Lib. de benedictionibus patriarcharum. sunt hæc. Tenent autem fortes isti gla-
dios in manibus, quos pro Christi nomine
non refutent: vel quibus corporalia à spi-
ritualibus, vmbram à veritate distinguant.
Heb. 4. Viuus est enim Dei sermo & efficax, & pe-
netrabilior omni gladio ancipiti, & pertin-
gens vsque ad diuisionem animæ ac spiritus,
compagum quoque ac medullarum, & dis-
cretor cogitationum & intentionum cor-
dis: & non est vlla creatura inuisibilis in
conspectu eius. Omnia autem nuda & aper-
Tractatu In psal. 118. tua sunt oculis eius. Sunt & alij gladij in
Ecclesia, de quibus dicitur: Domine, ecce
Luc. 22. gladij duo hic: ecclesiasticæ videlicet pote-
statis & mundanæ. Est & gladius spirita-
lis, quem Dominus vendita tunica emi im-
perat: vt vendas patrimonium, emas ver-

bum, quo nuda mentis penetralia vestiuntur. Est etiam gladius passionis, vt exuas corpus, & immolatæ carnis exuuijs ematur tibi sacri corona martyrij. Habēt ergo fortissimi isti lectuli Salomonis custodes huiusmodi gladios in manibus, habent paratos & exertos, vt spiritales nequitias nostri regis quietem interturbare volentes sua virtute oppugnent.

LEctum fecit sibi rex Salomon, ex lignis Libani: columnas eius fecit argenteas, adclinatorium aureum, adscensum eius purpureum, dorsum eius gemmatum stratum.]

Quis est est iste lectus, nisi corporis nostri species? Namque in gemmis aer specie fulgoris ostenditur, in auro ignis, aqua in argento, terra per lignum, ex quibus corpus humanum quatuor constat elementis, in quo nostra recubat anima, si non aspero montium, humi arido expers quietis existat, sed sublimis à vitijs ligno fulta requiescat. Vnde & Dauid dicit. Dominus opem ferat illi super lectum doloris eius. Nam lectus doloris esse quis potest, cum dolere non posit, qui non habet sensum? Corpus autem est doloris, sicut corpus est mortis. Infelix ego homo, quis

ἐντὸς αὐτ λιθόστρωτον

Psal. 40.

Rom.7. me liberabit de corpore mortis huius? Et quoniã versiculum induximus, in quo Dominici corporis fecimus mentionem, ne quẽ fortè perturbet legentem, quòd Dominus corpus suscepit doloris, recordetur quomodo Lazari mortem doluit, & fleuit, & in passione est vulneratus, atque ex vulnere aqua & sanguis exiuit, spiritumque exhalauit. Aqua ad lauachrum, sanguis ad potum, spiritus ad resurrectionẽ. Vnus enim Christus est nobis spes, fides, charitas. Spes in resurrectione, fides in lauacro, charitas in sacramento. Tamen vt corpus suscepit doloris, ita etiam stratum in infirmitate versauit, quia conuertit in commodum carnis humanæ.

MEdia charitate constrauit propter filias Hierusalem.

Quæ sunt istæ filiæ? Non debet esse occultum, quod superiores videantur, qui ante generati sunt, inferiores, qui postea. Comparantur enim vtero partus huius seculi, quoniam fortiores sunt, qui in iuuentute virtutis nati sunt, infirmiores, qui tempore senectutis. Defecit enim multitudine generationis hoc seculum, tanquam vulua generantis, & tanquam senescens creatura robur iuuentutis suæ velut marcenti iam virium suarum vigore deponit. Istæ

ergo

ergo ſunt filiæ Hieruſalem, id eſt, teneriores & inferiores animæ. Iſtis ſe exhibet, vt luceat imago eius in confeſſione earum, luceat in dilectione, luceat in operibus, vt ſi fieri poteſt, tota ſpecies eius exprimatur in ipſis.

EGredimini filiæ Sion, & videte in rege Salomone, in corona, qua coronauit eum mater eius, in die ſponſalium eius, & in die iocunditatis cordis illius.

Canunt epythalamium, & vocant cæteras poteſtates cælorum, vel animas, vt videant charitatem, quam circa filias Hieruſalem habet Chriſtus. Vnde & meruit coronari à matre quaſi filius charitatis, ſicut Colloſ.1. Paulus oſtendit dicens: Quia Deus eripuit nos de poteſtate tenebrarum, & tranſtulit in regnum filij charitatis ſuæ. Charitatis itaque filius, & ipſe charitas eſt: non ex accidentibus habens charitatem, ſed habens ſemper ex ſubſtantia ſua, ſicut regnum de quo dicit: Ego in hoc natus ſum. Ideoque dicunt, Egredimini, id eſt, exite de ſollicitudinibus & cogitationibus huius ſeculi, exite de vanitatibus mundi, & videte quam rex pacificus in die ſponſalium ſuorum habeat charitatem, quàm ſit glorioſus, quia corporibus reſurrectionem dedit, animas ſibi

iunxit. Hæc magni eſt corona certaminis, hoc præclarum munus ſponſalium Chriſti, ſanguis eius & paſsio.

Quis enim plus potuit dare, qui ſibi etiam non pepercit, ſed pro nobis mortem ſuam obtulit? Quæ eſt autem corona gloriæ niſi Eccleſia, quæ caput ſuũ Chriſtum coronat? Quæ iocunditas vniuerſæ terræ, niſi domus populi Chriſtiani, aula Sanctorum, de quibus ſcriptum eſt: In omnem terram exiuit ſonus eorum, & in fines orbis terræ verba eorum? Ergo quia corona gloriæ eſt Eccleſia, ideo dicitur: Egredimini & videte in rege Salomone, in corona qua coronauit eum mater eius, in die ſponſalium eius, & in die iocunditatis cordis eius. Ad animas dicitur, vt è gurguſtijs & clauſtris exeãt corporalibus, extra corporis cogitationes exeant, egrediantur à cupiditatibus, & à curis, & à cæteris carnis iſtius illecebris, & affectus lubrici paſsionibus, ſupra mundum aſcendant, Chriſto occurrant, paratæ adſint facibus ardentibus relucentes. Quaſi angeli Chriſti hæc loquuntur. Non poteſtis videre claritatem eius, gloriam eius, niſi egrediamini humanæ fragilitatis curas filiæ Hieruſalem. Quaſi dicant: Quid viuentem inter mortuos

Tractatu in pſal. 118. ſer. 15.

Pſal. 18.

tuos

tuos quęritis? Nõ intra hũc mũdũ quæritur Christus, q supra mũdũ discipulos suos esse voluit. Et quæ est corona qua coronatur Christus, nisi corona gloriæ? Ioseph coronã habuit castitatis, Paulus iustitiæ, Petrus fidei: singulatũ virtutũ coronę sũt: solus Christus coronã habet gloriæ, qua eũ coronat Ecclesia. In hac corona omnes coronæ sunt: quia gloria, non portio vnius coronæ, sed præmium omnium coronarum. Iam verò conuersus sponsus in laudem sponsæ, dicit:

Caput quartum.

ECce pulchra es proxima mea, ecce pulchra es: oculi tui colũbæ, extra taciturnitatẽ tuã.] ἐκτὸς τῆς σιωπήσεως σου.

Pulchra es, inquit, in prædicatione, pulchra in conuersatione. Oculi tui columbæ. Oculi sunt viri spiritalibus ordinati sensibus, qui ad videnda mysteria sunt acuti, & parati ad penetranda scripturæ secreta diuinæ, in quibus non sit aliqua doli maculosa confusio, sed simplicis affectus pura & immaculata synceritas. Ideo in aquarum abundantia lotas has columbas in lacte postea memorauit. Iam cætera, dentes & genas, & sicut resticulum sponsæ labia, intelligimus animæ esse virtutes, doctorũq; diuersitates, qui vel spiritalẽ menti alimoniam dispensatione sedulą subministrẽt,

vel prædicatione dominicæ crucis ſicut verbi quadam linea alligent audiētē, vel modeſti ac verecundi & iuuentutis flore gratiſſimi, & ſi à tractatu pudore reuocentur, redoleat tamen in his odor Chriſti; & ſicut in genas quaſi à capite ſacerdotali deſcendat vnguentum, eluceat pulchritudo doctrinæ. Oculi tui columbæ extra taciturnitatem tuam, quod & ſpiritualiter videat, & nouerit tempus eſſe tacendi, & tempus loquendi: vt in tempore ſermonem ſuum proferat, ne importunitate loquendi peccatum poſſit incurrere. Oculi tui ſicut columbæ. Hic columbæ, id eſt, Eccleſiæ ſimplicitas deſignatur & gratia. Vide itaq; ſimplicitatem oculi. Qui enim iuſtū videt & gaudet, etiam ipſe vult eſſe iuſtus. Pulchrum eſt enim vt in alijs delectet, quod vult ipſe in ſe ſeruare ſi poſsit. Eſt enim inſitum bonis, vt caſtum pudicus, prudentem ſapiens affectu pio diligat, miſericors liberalem, & virtutes ſuas in alijs amet. Pleriſq; etiam iuſtis aſpectus, admonitio correctionis eſt: perfectioribus verò lætitia. Nam ſi tanta vis in naturalibus eſt, vt animal viſum proſit ictericis, ita vt mortui quoque cornu eius animātis prodeſſe dicatur, ſi fuerit demonſtratum his, qui eiuſmodi paſſionem inciderint, dubitare poſſumus,

Tractatu in pſal. 118.

Ita Plinius de Galbula aue ſcribit.

possumus, quòd iusti sanet aspectus, cuius sunt oculi sicut columbæ, simplices & pudici? Ergo animal vile, irrationabile tantam virtutem habet, vt sanare hominem possit momento exiguo, quo videtur, homo iustus si tamen cum fide aspiciatur ab eo, qui vtilitatem ab eo percipere desiderat, nihil confert? Nonne vel ipsi oculorum radij virtutem quandam videntur infundere his, qui fideliter eum videre desiderant? Sed quemadmodum iustus lætificat cor innocentium cum videtur, ita improbi iustorum cognitione torquentur, quia vel tacitis sanctorum moribus arguũtur. Torquet castitas incontinentem, auaritiam liberalitas, impietatem fides. Oculi, inquit, tui columbæ, extra taciturnitatem tuam, eò quod tota spiritalis & simplex sponsa Christi, sicut columba (in cuius specie visus est à Ioanne descendere spiritus sanctus) spiritalia videat, & nouerit ea quæ viderit tacere mysteria. Non enim mediocris virtus tacere. Est enim & tempus tacendi, sicut tempus loquendi, sicut & scriptum est, Dominus dat mihi linguam eruditionis, quando oporteat dicere sermonem. Virginitatis itaque dos quædam est verecundia, quæ commendatur silentio. Ideo Ecclesiæ gloria intus est, non vtique in

Lib. de institutione virginis.

Eccl. 3.
Esa. 50.

in multiloquio, sed in sensibus vel in penetralibus sacramentorum. Pergit verò commendare dignitatem sponsi.

CApillamentum tuum, vt grex caprarum, quæ reuelatæ sunt à monte Galaad.

Ideo capillamētum, quia virtus omnium sensuum in capite est. Oculi enim sapiētis in capite eius. Capillamentum verbi, est altitudo & eminentia quędam iustarū animarum. In altitudine enim cogitationis humanę certum est esse sapientiā. Profunda igitur doctorum prudentia, quæ potest ea quę obscura sunt reserare & alta aperire sensuum.

DEntes tui sicut grex caprarum tonsarum, quæ ascenderunt à lauacro, quæ omnes geminos creant, & infœcunda non est in eis.]

Tractatu in psal. 118. Quod specie de capris dicitur, mysticè de Ecclesiæ grege sentiendum. Nec vilia ista tibi animalia videantur. Vides quod in altis iste grex pascitur, audax in monte. Itaque vbi alijs præcipitia, ibi carpis nullum periculum: vbi alijs periculum, ibi gregis huius alimentum, ibi cibus dulcior, ibi fructus electior. Spectantur à pastoribus suis dumosa de rupe pendentes, vbi luporum incursus esse non possint, vbi fœcundæ arbores fructum integrum subministrant. Cernere licet vberi lacte distentas, super teneram

neram sobolem materna pietate sollicitas. Ideo elegit eas spiritus sanctus, quibus cœtum venerabilis Ecclesiæ compararet. Et quemadmodum tondentur capræ vt superflua deponant, ita etiam tonsarum animarum gregem, hoc est, multarum animarum virtutes habet sancta Ecclesia: in quo grege nihil possis insensibile reperire, nihil superfluum: quoniam fides Sapientes facit, spiritalis autem gratia ab omni superfluorum labe mundauit. Merito ergo reuelatæ sunt animæ iustorum, & reuelatæ sunt à monte Galaad, hoc est, à transmigratione testimonij, eò quod à Synagoga ad Ecclesiam testimonium cæleste migrauit. In hoc monte itaque nascitur thymiama, resina, & cæteri odores, quos negotiatores illi Ismaelitæ, vt habes in primo libro testamenti veteris, deferebant. Hos odores habet Ecclesia, quos mercatores ex Gentibus congregati fide & deuotione vexerunt. Itaque sicut capræ bonis refectæ cibis, & solis calore vernantes, lauantur in flumine, & exultantes mundæ surgunt de flumine: ita animæ iustorum ascendunt ab spiritali lauacro. Istæ sunt verò quæ geminos creant, in quibus non est infœcunditas aliqua virtutum, vlla

ſterilitas meritorum. Bene geminos creant, quia congeminant ſenſus ſuos. Vnde habes
Prouer. 22. in prouerbijs ſcriptum, Et tu ſcribe hoc tibi tripliciter in conſilio & cognitione. Triplicem præmiſit ſcriptionem, & duo ſubdidit, conſilium & cognitionem. Sed cognitio gemina eſt, vna incorporalium, altera corporalium. Vnde etiam in poſterioribus habes, Duo hubera tua, ſicut duo hinnuli capræ gemelli, quæ paſcuntur in lilijs, donec aſpiret dies, & inclinentur vmbræ. Diximus de fœcunditate, dicamus de dentibus, Nam & nauigantes plerique & properantes itinere terreno, vbi viderint ſpecioſum aliquem locum, delectationis gratia demorantur, paſcunt oculos, animum alleuant, nec mora commeandi putatur, ſed gratia. Ita & nobis pulcherrimos dentes iuſtarum animarum
Gen. 49. conſiderare, cordi eſt. Docuit enim ſcriptura pulcherrimos dentes eſſe iuſtorum, dicēs ſecundum literam quidem de patriarcha Iuda, ſpiritaliter autem de Chriſto. Hilares oculi eius à vino, & dentes eius ſicut lac. In quo non vtique carnis humanæ officia, ſed diuinæ gratiæ munera prædicauit. Docet igitur exemplum, dentes non eſſe prætereundos, vbi de oculis diſſeruimus. Qui ſunt igitur iuſtarum dentes animarum, niſi qui

durum

durum & informem accipientes cibum, vel frigidum plerunque, vel ſupra modum calentem, nunc comminuunt, nunc fouent, nunc temperant, prout fuerit qualitas alimentorum? Dura comminuunt, ne aſperitas literæ in veteri teſtamento, & ſecularis intellectus rigor, niſi fuerit ſpiritali dente reſolutus, vitalia ipſa intercluſis ciborum ſalutarium meatibus, & gulam quandam animæ incurioſa edacitate ſuffocet. Par eſt igitur, vt diuidas primum, ſi ſolida tibi videtur eſca quæ ſumitur, & diſtinguas eam, atque emollitam ſine noxa aliqua animæ, in omnia eius membra naturali diuiſione transfundas, vt vitalem ſuccum omne eius corpus epuletur. Nihil cadaueroſum, nihil mortuum ore tuo ſumas, ne dicatur: Sepulchrum patens eſt guttur eorum, ſed viuum haurias verbum, vt in tuæ mentis viſceribus poſsit operari. Hi dentes ſuper lac candidiores, quia dentes iuſtorum. Denique cum omnes in Moyſe baptizati, in nube & in mari patres noſtri fuerint, non ocioſè tamen ſcriptum eſt, quia omnes eandem eſcam ſpiritalem biberunt: vt iſtis ſanctorum dentibus maior quidam fulgor accederet, quos poſt tranſitum maris rubri, Marrhæ fontis amaritudine per ligni gratiam temperata,

Pſal. 5.

perata, cognoſcimus eſſe mundatos: deinde duodecim fontium potu, poſtremò petræ ſpiritalem vndam vomentis irriguo. Petra enim erat Chriſtus. Ideo manna manducauerunt, vt totiens abluti manducarent panem, vt ſcriptum eſt, angelorum. Nunc quoq; in euãgelij myſterijs recognoſcis, quia baptizatos, licet tincto corpore, poſtea tamen eſca ſpiritali potuq; mundari. Ille enim eſt verus dentium fulgor, vbi bene ſibi conſciæ mentis reſonat corona confeſſio. Ille mundus oculus, quẽ peccatorũ grauiũ trabes nulla depreſſerit, quẽ purgamẽtorũ leuium feſtuca nulla turbauerit, Dicit ergo: Dentes tui ſicut greges tonſarũ, quæ aſcenderũt de lauacro, Nõ mediocris iſta laudatio. Primũ quidem dulci comparatione tonſarum, Capras enim & in altis paſci ſine periculo nouimus, & in præruptis cibũ ſumere: deinde quũ tondentur deonerari ſuperfluis. Harum gregi cõparatur Eccleſia, multas in ſe habẽs animarũ virtutes, quæ per lauacrũ ſuperflua peccata deponãt, quæ myſticã fidem & moralem gratiã deferant Chriſto, quæ crucem domini Ieſu loquãtur. In his formoſa eſt eccleſia. Vnde ad eam Deus verbũ dicit: Tota formoſa es proxima mea, & reprehẽſio non eſt in te, quia eſt culpa demerſa, Ades huc

Lib. de Sacramentis.

Sponſa

Sponsa à Libano, ades huc à Libano sponsa, & pertransibis à principio fidei : eò quod renuncians mundo transierit seculum, pertransierit ad Christum. Sequitur.

SIcut resticula coccinea labia tua.] In cocco enim species ignis, & crucis dominicę sãguis irrutilat. Coccinea labia domini, quę pasionē propriã loquebãtur. Deniq; in Exodo coccũ pro igne prolatũ est. Nõ enim ex cocco mũdus, sed ex quatuor elemẽtis cõstat. Sed in cocco figura ignis expressa est, cuius vapor nisi cęlũ atq; aerẽ, maria terrasq; penetraret, omnia tanq̃ effœtis viribus soluerentur. Per resticulũ ergo vinculum persuasionis agnoscimus: per coccũ, vel cupiditatis ardorẽ, qui scintillat in animis audientium, vel indicium pasionis. Bona sunt huiusmodi Sponsi vincula, quæ nocere nõ soleãt, vincula gratię, vincula charitatis, vt vnusquisq; suis vĩculis glorietur, sicut gloriabatur & Paulus dicẽs: Paulus vinctus Iesu Christi. His ligatus vinculis dicebat: Quis nos separabit à charitate Christi? An afflictio? an angustia? an psecutio? an fames? an nuditas? an periculũ? an gladius? Certus sũ quod neq; mors, neq; vita, neq; angeli, neq; instãtia, neq; futura, neq; altitudo, neq; profũdũ, neq; creatura vlla poterit nos separare à charitate

Tractatu in psal. 118.

Ad Philemonem.

Rom. 8.

Dei, quæ est in Christo Iesu Domino nostro.

VT cortex mali punici genæ tuæ, absque eo quod intrinsecus latet.]

Hexęmeron li. 3.

Plerunque cito florent mala granata, & fructum adferre non possunt, nisi congruis peritorum remedijs excolantur: plerunque succus vanescit interior, & foris species eius pulchra prætenditur. Quæ non immeritò comparatur ecclesiæ. Ecclesia enim bonum fidei fulgorem confessionisque prætendit, tot martyrum sanguine speciosa: & (quod est amplius) Christi cruore dotata, simul plurimos intra se fructus vsu istius pomi sub vna munitione conseruans, & virtutum negotia multa complectens. Sapiens enim spiritu celat negotia. Neque enim Ecclesia in se theatrale habet negotium, vt opes suas superba vanitate quibusuis ostentet: sed omnis gloria eius Psalmista teste, abintus: quum interim pomposæ Synagogæ vani sacerdotes ament in angulis platearum stantes orare, vt videantur ab hominibus.

SIcut turris Dauid ceruix tua, quæ ædificata est in Thalpioth: mille ostia pendent in ea, omnia iacula potentium.

Tractatu in psal. 118. ser. 4.

Erecta enim ad Deum ceruix, & iugo Christi habilis, quæ nulla in terrarum illecebras

cebras inflexione curuetur, ſicut Chriſti regalis eſt turris, cui iugum ſuum Nabuchodonoſor non poſsit imponere. Condidit enim turrim illam Dauid ille manufortis, & ſuper murorum ædificauit excelſa, vt ſubſidio pariter ſit & decori. Subſidio, quia hoſtem prȩuidet & expellit: decori, quia non ſolum inter humilia, ſed etiam inter excelſa ſupereminet. Ita tamen ſubſidio vel decori, ſi habet in ſe verbi dogmata, velut quædam phalerarum monilia, habeat etiam iacula prophetarum potentium, quȩ aduerſus omnem extollentẽ ſe altitudinem lacertis quibuſdam fidei diriguntur. Noli igitur in puluere mortis deducere animam tuam, cui Dominus etiam naturalem altitudinem tribuit, & vigorem, quo ſe excitet & aſſurgat. Vnde etiam de hac coniunctione animæ & corporis dictum opportunè accipitur: eò quod in naturali vitæ noſtræ myſterio connexa anima corpori, veluti humi reptet & pauimento adhæreat: partim propter hoc terrenum habitaculum, partim quia corpus iſtud è terra eſt. Et regionis igitur diuerſorium & materia ipſa corporis noſtri huic concurrit ſententiæ. Ideoq; Apoſtolus de mortis huius corpore liberari cupit: quia carcere quodam claudimur,

& in quodã luxuriæ gurgustio siti, tenebris inuoluimur delictorum. Simus igitur tanq̃ turris Dauid, mente nimirũ erecta in cælũ, qui enim secundum carnis appetẽtiam viuit caro est: qui secundum præcepta Dei, spiritus. Ita quippe Dominus dicit: Non permanebit spiritus meus cum hominibus istis in æternum, propter quòd caro sunt. Meritò verò expertes libidinis Angelis comparantur, caro enim nõ sunt, quia non sunt in carne, sed in spiritu: quales erant illi qui doctorem Apostolũ sequebãtur, quibus ait: Vos autem nõ estis in carne, sed in spiritu. Qui autẽ corporea fœminarũ capiuntur libidine, caro sunt, atq; vtinam caro tantũ, & nõ etiam equi adhinnientes, quia in vxorem proximi sui, inquit, adhinniebant.

Gen. 6.

Hier. 5.

TOta es formosa proxima mea, & reprehensio non est in te.]

Pulchritudinem quis potest maiorem æstimare decore eius, quę amatur à rege, probatur à Iudice, dicatur Domino, consecratur Deo? Semper Sponsa, semper innupta: vt nec amor finem habeat, nec damnũ pudor. Pulchritudo ista interior est, non exterior: quæ non marcescit, non defluit: qualem in se habuit sanctissimus Ioseph, qui quum esset pulcher valde & decorus aspectu,

καὶ μῶμος οὐκ ἔστιν ἐν σοί.

Lib. de virginitate.

venustatem vultus sui non ad alienam deriuauit iniuriam, sed ad suam gratiam conseruauit: hoc se pulchriorem ratus, si non dispẽdio castitatis, sed cultu pudoris speciosior probaretur. Illum esse verum decorem, qui non alienos oculos caperet, nec fragiles mẽtes vulneraret, sed iudicia acqreret vniuersorũ: fraudi nulli futurus, laudi sibi. Est enim hæc pulchritudo, nõ quæ lasciuã iuuenũ luxuriã excitet, & petulãtẽ cupiditatẽ accẽdat, sed quę honestatem inducat, incutiat pudorẽ, venerationẽ cõciliet, adferat sanctitatẽ. Sequitur.

VEni huc à Libano Sponsa, veni huc à Libano: transibis & pertransibis à principio fidei, à capite Sanir & Armon, à latibulis leonũ, à montibus pardorum.

His indicijs ostenditur perfecta & inreprehensibilis virginalis animi pulchritudo, altaribus cõsecrata diuinis. Nõ enim solum transit virgo, sed etiam pertransit, quæ festinat ad Christũ. Vel quia ea quæ Christo se dicauerit, transeundo ad cælestia terrena pertranseat. Nã & sponsus sic venit ad spõsam suam, vt saliat super montes, transiliat colles. Ades, inquit, ades. Bene repetiuit, quia siue præsens, siue absens, adesse & placere Domino Deo tuo debes. Adesto præsens, adesto absens, & si adhuc in corpore es: Lib. de virginibus.

mihi enim omnes præſentes ſunt,quorum fides mecum eſt. Adeſt mihi,qui exijt de ſeculo,adeſt mihi, qui me cogitat, me intuetur,de me ſperat,cui ego ſum portio. Adeſt mihi,qui abſuerit ſibi: adeſt mihi, qui ſe negauerit ſibi. Ille mecum eſt, qui intra ſe non eſt:quoniam qui in carne eſt,non eſt in ſpiritu. Ille mecum eſt, qui ex ſeipſo egreditur:ille iuxta me eſt, qui extra ſe fuerit. Ille mihi integer eſt,qui perdiderit propter me animam ſuam. Et ideo ades,ades ſponſa: tranſibis & pertranſibis à principio fidei. Tranſit & pertranſit, qui ad Chriſtum peruenit. Tranſit fidei merito, & operum claritate,quæ lucet ſicut Sanyr & Armon, hoc eſt, via lucernæ. Tranſit deuictis tentationibus ſeculi, & ſuperatis nequitijs ſpiritalibus, legitimi petens coronam certaminis. Tranſibis,inquit,& pertranſibis à principio fidei,à cubilibus leonum & montibus pardorum:quòd gentiles populi, qui velut beſtialium paſsionum graues patiebantur incurſus,nunc altitudine fidei & ſublimitate deuotionis meant. Per hos igitur montes Chriſtus aduenit, comprimens euangelicis diſputationibus feroces corporis motus, atque illam altitudinem cordis,& ſe extollentem ſuperbiam obedientia & humilitate

sui destruens: meritoq; fructus mansuetudi-
nis ferre cæperunt, quos ante grauiũ diluuia
pasSionum subruebant.

VVlnerasti cor meum soror mea Sponsa, vul-
nerasti cor meum in vno oculorum tuorum,
& in vno crine colli tui.

Oculi mentis isti sunt oculi, interioris
scilicet hominis, non hi oculi, qui ministe-
rio funguntur obtutus. Est enim oculus
& mentis & carnis. Sed ille cæcus est In psal.118. ser.11.
oculis, qui non videt quæ diuina sunt, qui
frustra mente est inflatus. Est & alius ocu-
lus, sensus Christi, quo Ecclesia videt Chri-
stum, sicut ipse dicit ad sponsam suam.
Corde nos cœpisti vno ab oculis tuis. Est
enim iste oculus gratiæ, qui Christi plenio-
rem sibi acquisiuerit charitatem. Pleriq; ta-
men hoc loco accipiunt duos oculos Eccle-
siæ: vnum qui mystica videt, alterum qui
moralia: eò quod sancta Ecclesia non solum
moralium teneat disciplinam, sed etiam cæ-
lestis doceat secreta mysterij: Porrò hoc
vno oculo vulneratum se esse sponsus scri-
bit, dum intellectum suum spiritualem in
ipsius amorem deflectit, dum illius in se be-
neficia perpendit, quum denique castissimo
illo suo oculo nullam mundi carnisq; las-
ciuiam expetit, sed ei soli adhærere cupit,
cuius

cuius se esse amicam, columbam, formosam cognoscit. Sed quia oculus mẽtis & oculus carnis, vnus oculus fiunt, & tunc homo con- solatione fulcitur, cum caro & mens diuersa non cupiunt, sed vnum desiderant, vnũ re- quirunt, Ideo intenti ad eum qui ait: Ego & pater vnum sumus, isti quoq; vnum se esse confitentur, quia vno atq; eodem desiderio officioq; funguntur.

QVàm pulchra sunt hubera tua à vino, & odor vnguentorum tuorum super om- nia aromata.] Duo vbera, sunt testamen- ti veteris & Euãgelij sacramẽta, è quibus fi- deles omnes doctrinæ spiritualis lacte nutri- untur. Odor, inquit vnguentorum tuorum, super omnia aratomata. Et infra: Odor ve- stimẽtorum tuorũ sicut Libani. Vide quem nobis tribuas virgo processũ. Primus enim odor tuus super omnia aromata, quæ in Sal- uatoris missa sunt sepulturam, emortuos corporis motus mẽbrorumq; redolet obijsse delicias. Secundus odor tuus, sicut odor Li- bani, dominici corporis integritatem, vir- gineæ florem castitatis exhalat. Odor vesti- mentorum, est odor actuum nostrorum. Admoue igitur manus naribus tuis, & odo- rem actuum indefessa ac peruigili alacrita- te mẽtis explora, Mulcebit te odor dexteræ

Li.1.de virginibus.

tuæ,& fragrantiam resurrectionis tua membra redolebunt, myrrham digiti tui sudabunt,hoc est, veræ fidei gratiam spiritalia gesta fragrabunt. Capis ergo Virgo ex interiore tuo corpore voluptatem, & ipsa tibi dulcis,ipsa tibi suauis es,ipsa tibi quod peccantibus non sæpe contingit,non incipis displicere.

FAuus distillans labia tua Sponsa.] Digna Virginitas quæ apibus comparetur,sic laboriosa, sic pudica, sic continens. Rore pascitur apis, nescit concubitus,mella componit.Ros quoq; Virgini est sermo diuinus, quia sicut ros verba Dei descendunt. Pudor virginis est intemerata natura: partus virginis, fœtus laborum, expers amaritudinis,fertilis suauitatis. In commune labor, communis est fructus. Quàm te velim filia imitatricem esse huius apiculæ,cui cibus flos est, ore soboles legitur,ore componitur.Hanc imitare tu filia. Verba tua nullum doli velamen obtẽdant. nullum habeant fraudis inuolucrum: vt & puritatem habeant,& plena sint grauitatis. Meritorum quoq; tuorum tibi æterna posteritas tuo ore pariatur, nec soli tibi, sed etiam pluribus congreges. Quid scis enim, quando à te anima tua reposcatur?

ne receptacula horreorum frumentis coa-
ceruata dimittēs, nec vitæ tuæ vsui futura,
nec meritis rapiaris eò, quò thesaurũ tuum
ferre non poſſis. Diues igitur eſto, ſed pau-
peri: vt naturæ tuæ participes, participes
ſint etiam facultatum. Fauus, inquit, di-
ſtillans, labia tua Sponſa. Quid ſit fauus, do-
Prouer. 16. ce nos Salomon. Tu enim dixiſti, Faui mel-
lis, ſermones boni. Et verè bonus fauus,
quem manducat Eccleſia, multorum pro-
phetarum velut apũ ſpiritali vbertate con-
Cant. 5. geſta mella redolentem. Hoc eſt mel de quo
ait: Manducaui panem meum cum melle
meo. Stillant mel labia prædicantis, quando
colliſa duris caſibus vel ruinis lapſæ animæ
membra refouētur. Fauũ diſtillat labia tua
Sponſa, mel & lac ſub lingua tua: os enim
iuſti diſtillat Sapientiam, de ore iuſti
ſuauitatis & miſericordiæ mella proce-
dunt. In ore iuſti nullus dolus, nulla falla-
cia, nulla amaritudo peccati. Audit Ec-
cleſia verba iuſti, audit plebs Dei verba Sa-
pientis, delectatur alloquij ſuauitate, mora-
lis diſputationis iocunditate mulcetur, di-
Pſal. 118. cens: Quàm dulcia faucibus meis eloquia
tua, ſuper mel & fauum ori meo: quia mel
apum ad horam delectat, ſed cito ſapor eius
vaneſcit, & plerunque viſcera vitioſa læ-
duntur

duntur : verborum autem moralium & si pugnant mella, non lædunt. Cognosce tamen cui illa credantur. Scriptum est enim: In aurem insipientis nihil dicas, ne quando irrideat prudentes sermones tuos. Euomet enim & eijciet sermonem tuum stultus, qui eius sentire non potest suauitatem. Quomodo possunt verba Dei dulcia esse in faucibus tuis, in quibus est amaritudo nequitię? Quomodo mel & lac sub lingua tua, cum dolum lingua tua componat, vt aliud pectore concipias, aliud forensi sermone prætendas, vt decipias incautum, cum tibi Petrus apostolus dicat, vt deponas omnem malitiam, & fucum simulationis abijcias, dicens: Sicut dudum geniti infantes, rationabile & sine dolo lac concupiscite? Ostendit enim nobis, quid sit lac & mel habere sub lingua, vt non maledicere maledicentibus, sed referre benedictionem norimus : nesciamus odisse nisi viam iniquitatis, vt facere quod execramur, reluctanti caueamus affectu.

Prouer. 23.

1. Pet. 2.

HOrtus conclusus, soror mea Sponsa, hortus conclusus, fons signatus.]

Lib. 1. de virginibus.

Hortus, inquit, conclusus, fons signatus, eò quod in hortis huiusmodi impressa signaculis imago Dei, synceri fontis vnda resplendeat, nec volutabris spiritalium bestiarum

rum sparsa cæno fluenta turbentur. Hinc ille murali septus spiritu pudor clauditur, ne pateat ad rapinam. Itaque sicut hortus furibus inaccessus vitem redolet, fragrat oleam, rosam renidet: vt in vite religio, in olea pax, in rosa pudor sacratæ virginitatis inolescat. Hic est odor, quem patriarcha Iacob fragra-

Gen. 27. uit, quando meruit audire: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, Nam licet plenus omnibus ferè fructibus patriarchæ sancti fuerit ager, ille tamen fruges maiore virtutis labore generauit, hic flores. Accingere itaque virgo, & si vis huiuscemodi tibi vt hortus aspiret, propheticis eũ claude præ-

Psal. 140. ceptis. Pone custodiam ori tuo, & ostium circumitus labijs tuis.

Lib. de bono mortis. Hortus cõclusus, soror mea Sponsa, fons signatus. Hortus cõclusus, ne incursetur à bestijs: fons signatus, quæ integritate signaculi perseuerãte, quę fide propria peccata diluerit. Nã quę de ecclesia accepit, habet quod ad virginitatis gratiã referat: eò quod in paradiso delectationis posita, sine labore capiat

Epist. 42. ad Sabinum. fructus spiritales. Quæ meritò fons signatus dicitur, eò quod imago in illa Dei inuisibilis exprimatur. Hortus conclusus, soror mea sponsa. Salomõ in spiritu paradisum in homine esse euidenter declarauit. Et quia

mysteria

mysteria exprimit, vel animæ & verbi: vel Christi & ecclesiæ: ideo ait de virgine anima vel ecclesia, quam volebat virginem castam exhibere Christo, Paradisus clausus, soror mea spõsa etc. Paradisus Græcè, Latinè hortus dicitur. Deniq; Susanna in paradiso erat, & sic legitur Latinè, & Adã in paradiso erat, & sic legimus. Ergo non te moueat, quod alij codices Latini hortum habent, alij paradisum. Ibi est ergo & casta coniunx, vbi & virgo: licet virgo excepta habeat claustra & signacula sua: sed tamen vtraque in paradiso: vt aduersus æstus corporis & carnis flagrantiam refrigeretur virtutum obumbraculis. Hortus conclusus, soror mea. Homo quantò plures sensus oculorum auriumque habet, tantò maiora pericula. Itaq; caue, ne vigor mentis tuæ coitu quodã corporeæ voluptatis inflexus emolliatur, atque in eius amplexus omnis resoluatur, & fontem eius aperiat, qui debet esse clausus, & septus intentionis studio, & consideratione rationis. Namque resoluto mentis vigore, sensim se corporales delectationes effundunt, perniciosæ nimis, & in appetentiam plenam grauis periculi proruentes, quas si mentis viuidæ considerata mansisset custodia, refrenasset. Hortus cõclusus, soror

Lib. de Isaac.

Lib. de Sacramentis. ſoror mea ſponſa. Hac re ſignificat, ſignatum apud te debere manere myſterium: ne violetur operibus malæ vitæ atque adulterio caſtitatis: ne diuulgetur, quibus non conuenit, ne garrula loquacitate diſpergantur in perfides. Bona ergo debet fidei tuæ eſſe cuſtodia, vt intemerata vitæ ac ſilentij integritas perſeueret: & ne ſecuris & otioſis affectibus blanda concilia tricula voluptatis irrepat illecebra. Hortus concluſus, ſoror mea Sponſa.

Li. de Virginibus. Clauſus nimirum, ne facile aperiat os ſuum, ne vulgari deſignet alloquio, neque enim de ipſis diuinis decet, niſi verbo Dei interpellata reſpõdeas. Quid tibi cum cæteris? Soli Chriſto loquere, ſoli Chriſto fabulare. Si enim mulieres in Eccleſia taceant, quanto magis non decet patere Virginis ianuam? non decet patere viduæ fores? Cito inſidiator pudoris obrepit, cito verbum excidit quod reuocare deſideres. Si Euæ clauſa ianua fuiſſet, nec Adam deceptus fuiſſet, nec reſpondiſſet interrogata Serpenti. Introiuit mors per feneſtram, hoc eſt, per Euæ oſtium. Ingreditur mors per oſtium tuum, ſi falſum loquaris, ſi turpiter, ſi procaciter: poſtremò, ſi vbi non oportet, loquaris. Clauſæ ſint igitur fores labiorum tuorum, & obſeratum ma-

neat

neat vocis vestibulum: tunc fortasse reseruandum, cum audieris Dei vocem, cum audieris Dei verbum. Hortus conclusus, soror mea Sponsa, fons signatus, propterea quòd meliores adferat fructus, claustro pudoris septa Virginitas, in qua permaneant intemerata signacula castitatis. Hunc hortum sanctæ virgines, hunc fontem seruate puri liquoris, vt eum in vobis nemo perturbet, nemo resignet, quem genitalis in vobis origo signauit.

Hortus clausus, soror mea Sponsa, hortus clausus, fons signatus. Christus hoc dicit ad Ecclesiam, quam vult esse virginem sine macula, sine ruga. Bonus hortus, virginitas, quæ plurimos boni ferat fructus odoris. Hortus clausus, quia vndique vallata est muro castitatis. Fons signatus, eò quod virginitas sit fons & origo pudicitiæ, quæ inuiolata custodiat integritatis signacula: in quo fonte imago Dei luceat: quia cum munditia corporis congruit etiam puritas simplicitatis. Habet ergo murum suum Virginitas, aduersus mundi huius turbines, & ideo septo diuinæ munita protectionis, nullis seculi flabris inquietatur. Sequitur. Epistola 82.

EMißiones tuæ, paradiſus malorum punicorum cum fructu pomorum. Cyprus cum nardo, nardus & crocus, fiſtula & cynamomum, cum vniuerſis lignis Libani: myrrha & aloe, cum omnibus primis vnguentis.]

Laudãtur munera animę, quæ miſſa ſunt illi à ſpõſo, quibus dotata veniebat. Dos autẽ pię animę, boni odores ſunt, myrra et aloe, quibus ſpirat hortorũ gratia, & peccatorum fœtor aboletur. Itaq; tãto ſecura præconio cõqeſcere Aquilonẽ grauẽ vẽtũ petit, ne flores decutiat: ſpirare Auſtrũ, hoc eſt, vult hyemẽ pręterire, & mollioris flatus vernare tempore. Inuitat ſpõſum in hortũ ſuũ. Deſcendit ſponſus, & fructuũ eius diuerſitate delectatus, lætatur quod inuenerit fortiorẽ cibũ, inuenerit etiã dulciorẽ. Eſt enim velut panis quidã verbi & mel: alius vehementior, alius ſuauior ſermo. Eſt et fides, alia feruentior, vt vinũ, alia lucidior, vt ſuccus eſt lactis, Hunc cibum Chriſtus epulatur in nobis, hoc poculum bibit, & eius potus ebrietate nos prouocat, vt ad meliora & optima ab inferioribus faciamus exceſſum. Pulcherrimæ ergo & ditiſsimæ ſunt ſponſæ dotes, quas à Sponſo accepit: tales nimirum, quæ & ſuauiſſimam de ipſa bonæ famæ odorem diſpergerent, & illam ab omni fœdæ

Lib. de Iſaac.

collu-

colluuionis corruptione integram conseruarent. Fistula enim & cynamomum ad suauitatem odoris, myrrha & aloe ad integritatem corporis pertinent.

FOns hortorum, puteus aquarum viuentium, quæ fluunt impetu de Libano.]

Tres puteos fodit Iacob, quos Salomon ita interpretatus est, vt ad moralẽ doctrinam & naturalem referret, & mysticam. Nam & in Prouerbijs cum declinandam speciem doceret secularis illecebræ, ait: Bibe aquã de tuis vasis, & de puteorum tuorũ fontibus, & superfluant tibi aquæ de tuo fonte. Et infra: Fons aquæ tuæ sit tibi proprius, & iocundare cum vxore: eò quod aduersum tentamenta mundi remedium nobis vera sit sapientia. Moralis quoque doctrina, quæ imaginem mundanæ voluptatis, meretricijs quibusdam illitam fucis, irriguo suo diluat, & fluento sui fontis abstergat. De naturalibus quoque habes in Ecclesiasticæ dictum: Feci mihi piscinas aquarũ, ad irrigandum ex his saltum germinantem. Neque te moueat, quòd pro puteo piscinas posuit, quia & Moyses puteum latitudinis dixit, eò quod sollicitudine omni & angustijs absoluitur, qui mũdũ hunc pia mente transcẽderit. Non immeritò ergo piscinas habet

Lib. de bono mortis.

Prouer. 5.

Eccle. 2.

Ecclesiastes, qui nullam vidit abundantiam esse sub sole: sed si quis abũdare velit, abundet in Christo. De mysticis puteus superest nobis: quem etiam ipsum reperimus in canticis canticorum, dicente scriptura: Fons hortorum, puteus aquæ viuæ, & impetu descendens à Libano. Etenim si mysteriorum altitudinem persequaris, puteus tibi videtur tanquam in profundo sita mystica esse Sapientia. Si verò haurire velis affluentiam charitatis, quæ maior & vberior est quàm fides & spes, tunc tibi fons est. Exuberat enim charitas, vt & haurire eam cominus, & rigare hortum tuum posſis, spiritalibus fructibus redundantem. Et quia ipse puteus latitudinis est, qui charitatem habet, ideo dixit, quia vbi charitas est, ibi impetus magnus descendit à Libano. Ne quid autem

Ioan. 4. moueat, quod & puteum eundem & fontem dixit, etiam Euangelium te instruat, in quo scriptum est, quia Iesus venit in ciuitatem Samariæ, quæ dicitur Sichar, iuxta prædium quod dedit Iacob filio suo Ioseph. Erat autem ibi fons Iacob. Et fatigatus, inquit, sedebat sic super puteum. Vnde ad mysticam doctrinam hunc referri puteum cognoscimus etiam ibi, quia ibi Samaritana, id est, custos, custos autẽ cælestium præceptorum

ceptorum, hausit de puteo illo diuina my-
steria, cognoscens quia Deus spiritus est, &
non in loco adoratur, sed in spiritu, & quia
Messyas venit, qui Christus est. Fons
hortorum, puteus aquæ viuæ, & impetu de-
scendens à Libano.

Hos impetus Ecclesia deduxit à Libano, In psal. 118. ser. 17.
hoc impetu diluuntur peccata, hoc impetu
puri fontis spiritus sancti affluit à Libano
Sponsa, & à principio fidei transiuit secu-
lum, & pertransiuit ad regnum. Alijs fons
est, alijs puteus, pro captu nostro, gratia spi-
ritualis, alijs hortus clausus, fons signatus,
alijs hortorum fons, qui in Ecclesiæ dote
numeratur, alijs impetus descendens à Li-
bano, & magnus impetus, qui nunquam de-
ficit. Non enim deficiũt de petra vbera, neq; Hier. 18.
nix à Libano, neque aqua quæ fertur vali-
do vento. Virgini Hierusalem descendit
impetus à Libano, quãdo collectis in vnum
Apostolis & plurimis credentibus, factus
est subito sonus de cælo, tanquam vi magna
spiritus ferretur, & repleti sunt omnes spi-
ritu sancto, diuersitates donante linguarum.
Bonus impetus, qui lædere nesciat, norit
implere. Si quis igitur hunc impetum su-
peruenientis è cælo gratiæ vult mereri,
descendat etiam ipse oculis in decursus

Libro de Natuthe. aquarum. Puteus, inquit, aquarum viuentium. Puteus si nihil haurias inerti otio & degeneri situ facile corrumpitur, exercitus autem nitescit ad speciem, dulcescit ad potum, Ita & aceruus diuitiarum, cumulo arenosus, speciosus est vsu, otio autem inutilis habetur. Deriuato igitur aliquid de hoc puteo, ignem ardentem restingue, quia eleemosyna resistit peccatis. Aqua statiua cito vermes facit. Non stet thesaurus tuus, ne ignis tuus stet. Stabit autem in te, nisi eum operibus tuæ miserationis auerteris.

Li. de Isaac. Puteus aquæ viuæ. Quid est puteus aquæ viuæ, nisi profundæ altitudo doctrinæ? Vnde & Agar ad puteum angelum vidit, & Iacob ad puteum. Rachel sibi inuenit vxorem. Moyses quoque secus puteum futuri locauit merita prima coniugij.

SVrge Aquilo, & veni Auster, perfla hortum meum, & defluant vnguenta mea.]

Audisti Christi sponsa, quia placet ei tuarum pulchritudo virtutũ: audisti, quia vestimentorum tuorum aromata, hoc est, bonum odorẽ integritatis omnibus odoribus prætulit: audisti, quia hortus es clausus suauium pomiferarũ refertus frugibus, pete

igitur

igitur, vt adſpiret tibi ſpiritus ſanctus, adſpiret ſuper cubile tuũ, atq; odorẽ piæ mẽtis & gratiæ ſpiritalis accumulet. Excita Spiritum ſanctum, dicens: Exurge Aquilo, & veni Auſter, perfla hortum meum, & perfluant aromata mea. Spiritus enim ſanctus terræ fertili atq; fœcundæ animæ ſalutaris, ſicut ventus Auſter aſpirare cõſueuit. Huic vento dicitur in Canticis: Veni Auſter, vt clementia aeris mollioris cordis noſtri arua laxentur, quæ brumali gelu ſtricta recipiendis gremium ſeminibus denegabant. Bonum eſt, nobis vt hic ventus aſpiret, qui naues Tharſis ferentes vero Salomoni quæ ad templum eius neceſſaria videntur, tutos deducat in portus. Sed tunc iſte ventus adſpirat, ſi Boreas ille grauis ventus flare deſierit. Ideo vel Eccleſia vel anima pia dicit: Exurge Borea, & veni Auſter: hoc eſt, tu Borea recede, & veni Auſter, adſpira hortum meum, vt flores non diſcutias, ſed reſerues. Anima igitur plena pietatis hortum habet, vel ipſa hortus eſt, qui fructus ferat. Anima quæ impietati patet puluerem habet, qui eſt infœcundus ad fructum.

In pſal. 1.

Tractatu in pſal. 118.

Surge Aquilo, & veni Auſter. Plerique hæc ita accipiunt, quaſi proijciatur Aquilo & inuitetur Auſter.

Quod si ita accipiunt, exturbatur ab Ecclesia perfidiæ glacialis asperitas, ne fiat fuga nostra hyeme, vel sabbato, & inuitatur australis verna temperies.
Eph.5. Aut certe, exurge Aquilo, hoc est, exurge qui dormis, exurge à mortuis populis nationum, qui diu ante dormisti, euigila aliquãdo, & illucescet tibi Christus. Postremo omnes inuitantur ad Ecclesiam, & Synagogæ populus & Gentilium: sed prius Synagogæ, quia priores ex Iudæis apostoli crediderunt, & per ipsos postea nationum populi congregati sunt. Vide ergo venientem solem nostrum ad Austrum, postea gyran-
Matt.23. tem ad Aquilonem. Hierusalem, Hierusalem. Venit vtique ad eam, quam etiam vocare dignatus est. Sed hæc Hierusalem terrena est, quæ occidit prophetas, hoc est, Synagoga Iudæorum. Quotiens, inquit, volui congregare filios tuos, sicut gallina pullos suos, & noluisti. Ecce relinquetur vobis domus vestra deserta. Gyrauit igitur ad Gentes: gyrando autem gyrauit spiritus Dei, & in gyrum suum conuersus est, vt fieret Deus omnia in omnibus.

Caput quintum.

VEniat dilectus meus in hortum meum, & comedat fructum pomorum suorum.

Hortus Verbi, animæ vernantis affectus est. Hinc hortum illum sibi Plato composuit, quem hortum Iouis alibi, alibi hortum mentis appellat. Iouem enim & mentem, & Deum totius mundi dixit, in hunc introisse animam, quam Venerem nuncupat, vt se abundantia & diuitijs horti repleret, in quo repletus potu iaceret Porus, purum qui nectar effunderet. Hoc igitur ex libro Canticorum composuit: eò quod anima Deo adhærens, in hortum mentis ingressa sit, in quo esse abundantia diuersarum virtutum, floresque sermonum. Quis autem ignorat, quod ex paradiso illo, quem legimus in Genesi, habente Gen. 2. lignum vitæ, & lignum scientiæ boni & mali, & ligna cætera, abundantiam virtutum putauerit transferendam, & in horto mentis esse plantandam? Quantò hoc pulchrius, quod anima ornata virtutum floribus hortus sit, vel in se habeat paradisum germinãtem? In quem hortum inuitat verbum Dei descendere: vt anima illa verbi imbre cælestis, & eius copijs irrigata fructificet. Verbum autem Dei pascitur animæ virtutibus, quotiens animã

obe-

obedientem sibi & opimam inuenerit, & carpit fructus eius, & his delectatur. Quum autem descenderit in eam Verbum Dei, defluũt ex ea salubriũ vnguenta verborum, & diuersarum fragrant longè lateque redolentia gratiarum spiramina. Descendat, ait, frater meus in hortum suum, vt edat fructum pomiferarum suarum.

Lib. de Sacramentis.

Bonas arbores & fructiferas habet, quæ radices suas tinxerint in sacri fontis irriguo, & in bonos fructus nouæ fœcunditatis germine pullulauerint: vt non iam prophetica excidantur securi, sed euangelica vbertate fœcundentur. Sed quæ sunt istæ pomiferæ? Lignum aridum factus eras in Adam, sed nunc per gratiam Christi pomifera arbor pullulas. Inuitatur vero Dei verbum in hortum pomiferarum, vel in hortum nucis, in quo fructus propheticæ lectionis, & sacerdotalis est gratia: quæ amara in tentationibus, dura in laboribus, in virtutibus interioribus est fructuosa. Vnde etiam virga Aaron nucea floruit, non iam virtute sua, sed virtute secreta. Descendat ergo in hortum suum, vt vindemiet fidem, capiat odores, pabulũ cæleste reperiat, suauitatem nostri mellis epuletur, dicens: Vindemiaui myrrham meam cum aromatibus meis,

Li. 3. de virginibus

Nume. 17.

man-

manducaui panem meum cum melle meo. Quod diuersarum virtutum concretum floribus, illarum apum, quæ Sapientiam prædicant, consono ore congregatum, sancta Ecclesia in fauis condit, vt cibus sit Christi. Omnia enim habemus in Christo. Omnis ergo anima accedat ad Christum, siue corporalibus ægra peccatis, siue clauis quibusdam secularis cupiditatis infixa, siue imperfecta adhuc quidem, sed intenta tamen meditatione proficiens, siue multis aliqua sit iam perfecta virtutibus, omnis in Domini potestate est, & omnia Christus in nobis. Si vulnus curare desideras, medicus est: si febribus æstuas, fons est: si grauaris iniquitate, iustitia est: si auxilio indiges, virtus est: si mortem times, vita est: si cælum desideras, via est: si tenebras fugis, lux est: si cibum quæris, alimentum est. Bene ergo dicit, Descendat frater meus in hortum suum, & comedat fructũ pomiferarum suarũ. Sequitur:

VEni in hortum soror mea Sponsa: vindemiaui myrrham cum vnguentis meis.

Quæ est ista vindemia? Cognoscite vineã, & agnoscite vindemiam. Vineam, inquit, ex Aegypto transtulisti, hoc est, populum Dei. Vos estis vindemia: quasi vinea plantati, quasi

Lib.9.in Lucam.

quaſi vindemia fructum dediſtis. Vinea typus noſter eſt: quod populus de vitis æternæ radice fundatus, ſupereminet terris, ac ſolum viride prætexens, nunc gemmante flore pubeſcit, nunc circumfuſa viriditate veſtitur, nunc mite iugum ſuſcipit, cum maturioribus brachijs quaſi ſarmentis fœcundæ vitis adoleuerit. Agricola quippe omnipotens Pater, vitis Chriſtus eſt, at verò nos palmites: qui niſi fructum feramus in Chriſto, cultoris æterni falce ſuccidimur. Rectè igitur vinea Chriſti populus nominatur: vel quòd crucis in fronte prætexat indicium, vel quòd fructus eius poſtrema anni legatur ætate, vel quòd omnibus vt ordinibus vinearum, ita pauperibus atque diuitibus, humilibus atque potentibus, ſeruis ac dominis, in Eccleſia Dei æqua dimenſio, nulla diſcretio ſit. Sed animaduertendum, quod dicit vindemiaſſe ſe myrrham, nimirum amaram Chriſti paſsionem, & ſepulturam ipſius, vt conſepultus cum illo per baptiſmum in mortem, quemadmodum ſurrexit ille à mortuis, ita & tu quoque in vitæ nouitatem reſurgas.

MAnducaui panem meum cum melle meo, bibi vinum meum cum lacte meo.

Ne

Ne verearis, ne in conuiuio Ecclesiæ aut grati odores, aut dulces cibi, aut diuersi potus, aut conuiuæ nobiles desint, aut decentes ministri. Quid Christo nobilius? qui in conuiuio Ecclesiæ & ministrat, & ministratur ei. Istius conuiuæ recumbentis adnecte te lateri, ac te Deo coniunge, Ne fastidias mensam, quam Christus elegit, dicens: Introiui in hortum meum soror mea Sponsa, vindemiaui myrrham cum aromatibus meis: manducaui panem meum cum lacte meo, bibi vinum cum lacte meo. In horto, hoc est, in paradiso est conuiuium Ecclesiæ, vbi prius erat Adam, quàm peccatum committeret: ibi recumbebat Eua, priusquam culpam crearet ac pareret. Ibi manducabis panem, qui confirmat cor hominis: mel gustabis, quo tuarum faucium dulcescat meatus. Vinum bibes cum lacte, hoc est, cum decore & synceritate: siue quod meri pura simplicitas sit, siue quod immaculata gratia, quæ in remissionem sumitur peccatorum, siue quod paruulos consolationis suæ lactet vberibus, vt ablactati in delicijs, in plenitudinem perfectæ adolescant ætatis.

Lib. 1. de Cain & Abel.

Edite

EDite proximi mei, & bibite, & inebriamini.
Vis manducare? vis bibere? Veni ad conuiuium Sapientiæ, quæ inuitat omnes cum magna prædicatione, dicens: Venite & edite panes meos, & bibite vinum quod miscui vobis. Delectant cantica, quæ epulantem demulceant? Audi hortantem, audi canentem Ecclesiam: Manducate proximi mei & bibite, & inebriamini patres mei. Sed hæc ebrietas sobrios facit, hæc ebrietas gratiæ, non temulẽtiæ est: lætitiam generat, non titubantiam. Hæc ebrietas pudicitiæ custos est: illa vini ebrietas fomes est libidinis, quo per carnes vaporantur interna viscera, animus ignescit, exuritur anima.
Eph. 5. Vnde & Apostolus ait: Nolite inebriari à vino, sed adimpleamini Spiritu sancto. Vino enim qui inebriatur, vacillat & titubat: Spiritu qui inebriatur, radicatus in Christo
In psal. 118. ser. 12. est. Et ideo præclara est ebrietas, quæ sobrietatem mentis operatur, bonaque ebrietas, quæ ad meliora atque iocunda facit quendam mentis excessum: vt immemor sollicitudinum animus noster vino iocunditatis
Psal. 22. hilaretur. Denique poculum inebrians quàm
Ibid. 64. præclarum. Sed & alibi habes: Riuos eius inebria, multiplica generationes eius, eò quod ebrietas terræ cum infusa fuerit im-

bre

bre cælesti, suscitare semina, fructus multiplicare consueuit. Itaque Verbum Dei quod sicut pluuia descendit de cælo, vbi venas terræ nostræ, vel animæ, vel mentis inebriauit, prædicatione diuina excitauit virtutum studia diuersarum, fructusque fidei, & castæ deuotionis adoleuit. Meritoque dicitur ei. Visitasti terram, & inebriasti eam. Susceptione etenim corporis visitauit, vt sanaret infirmos, inebriauit gratia spiritali, vt anxios iocunditate mulceret.

EGo dormio, & cor meum vigilat.

Postquam hausit ebrietatem mysteriorum cælestium, veluti soporata à vino, & quasi in excessu & stupore posita dicit. Ego dormio, & cor meum vigilat. Est enim Sanctorum somnus etiam operarius, secundum quod Iacob sanctus diuina dormiens videbat mysteria, quæ vigilans non viderat, de cælo ad terras aerem peruium Sanctis, respicientem Dominum, & pollicentem terræ eius possessionem. Itaque breui somno dormiens impetrauit, quod magno postea labore adquisiuit. Hæreditas enim eius est somnus Sanctorum, feriatus ab omnibus corporis voluptatibus, ab omni animi perturbatione, tranquillitatem menti inuehens, placiditatem animæ adducens, vt tanquam

Epistola ad Anysium.
Gen. 28.

quam soluta nexu corporis se abluet, & Christo adhæreat. Hic est somnus vitæ Sanctorum. Dormiat ergo caro tua, vigilet fides: dormiant illecebræ corporis, vigilet prudentia cordis. Perfectus enim non dormitat, qui diuinis animum intendit mysterijs. Idcirco Dauid: Si dedero somnum oculis meis, & palpebris meis dormitationẽ.

Psal. 131.

VOx dilecti pulsantis. Aperi mihi Soror mea. Quòd si dormias, si modò deuotionem animæ tuæ nouerit Christus, venit & pulsat ianuam, & dicit: Aperi mihi soror mea. Bene soror: quia nuptiæ spiritales sunt Verbi & Animæ. Neque enim animæ norunt coniugiorum fœdera & vsus copulæ corporalis, sed sunt sicut Angeli in cælo. Aperi, inquit, mihi, sed non extraneis, claude seculo, claude mundo. Neque ipsa foras ad illa materialia prodeas, neque relinquens lumen tuum, alienum requiras: quia materiale lumen tenebrosam infundit caliginem, vt non videatur lumen veræ gloriæ. Aperi ergo mihi, noli aperire aduersario, neque des locum diabolo. Aperi ipsam te mihi, noli coartari, sed dilatare, & adimplebo. Et quia decurso orbem terrarum plus molestiarum & offensionis reperi, nec facile habui, vbi re-

Lib. de Isaac patriarcha.

quies-

quiescerem, ideo tu aperi, vt in te filius hominis reclinet caput, cui non est requies, nisi super humilem & mansuetum. Luc. 9.

Disce item hic o sponsa Christi ianuam tuam temporibus obserare nocturnis, non facile quisquam patentem reperiat: Sponsus ipse vult clausam esse dum pulsat. Ianua nostra, os nostrum est. Christo propemodum soli debet aperiri: nec aperiatur nisi ante pulsauerit Dei verbum. Est ianua quam vult patere, vt aperiatur: vt resonet os tuum laudem Domini, gratiam Sponsi, crucis confessionem, cum symbolum recenses, psalmos in cubiculo tuo concinis. Ipsa est anima, quæ se Christo aperit, quam nulli vapores carnis exagitant, quam nullæ illecebræ mundi corrumpunt. Vult enim te omnibus inuigilare momentis, vult ianuam mentis tuæ semper inuenire patentem. Lib. de virginitate tertio.

APeri mihi soror mea Sponsa, columba mea, perfecta mea: quia caput meum repletum est rore, & crines mei guttis noctis.

Considera quando maximè pulset ianuam tuam Dei verbum. Cum repletum est caput eius rore nocturno. In tribulatione enim & tentatione positos visitare dignatur, ne quis forte succumbat,

victus erumnis. Repletur ergo caput eius rore, vel guttis, quando corpus eius laborat. Tunc ergo vigilandum, ne cum venerit Sponsus, recedat exclusus. Si enim dormias, & cor tuum non vigilet, discedit antequam pulset: si verò cor tuum vigilet, pulsat, & aperiri sibi ianuam poscit. Habemus ergo animæ nostræ ianuam, habemus & portas,
Psal. 25. de quibus dictum est: Tollite portas principes vestras, & eleuamini portæ æternales, & introibit rex gloriæ. Est ergo & cælum in his, in quibus portæ sunt æternales. Si has fidei tuæ portas velis attollere intrabit ad te rex gloriæ, triumphum portans propriæ passionis. Habet etiam Iustitia portas. Nam etiam de his legimus scriptum, dicente Domino Iesu per prophetam suum:
Psal. 117. Aperite mihi portas iustitiæ. Et infra ait
Psal. 147. propheta Dauid: Lauda Hierusalem Dominum, lauda Deum tuum Sion: quoniam confortauit seras portarum tuarum. Est ergo anima, quæ habet ianuam, est quæ habet portas. Ad hanc ianuam venit Christus, & pulsat: pulsat & portas. Aperi ergo illi, Vult introire, vult sponsam inuenire vigilantem. Noli bono amatori facere moras. Cito recedit, & tu somno torporis tu videris exclusisse pulsantem. Excludis eum

cum

cum desidiosus es, cum piger, cum somnolentus. His repagulis Christus excluditur. Et si castus, & si sobrius sis, caue ne sis negligẽs. Maiorem Christo facit iniuriam, qui aduenientem repellit.

QVia caput, inquit, meum plenum est rore. Lib. de virginibus.
Sicut ros cæli nocturnas amouet siccitates, ita ros Domini nostri Iesu Christi nocturnis & secularibus tenebris æternæ vitæ stillauit humorem. Hoc est caput, quod æstu mũdi nesciuit arescere. Vnde ait: Quia Luc.23
si in humido hæc faciunt, in arido quid fiet? Hoc igitur caput rorat alijs, sibi abundat. Et bene abundat caput Christi, quia caput tuum Christus est, qui plenus est semper, nec liberalitatibus suis exhauritur, aut diuturna deficit largitate, in hoc caput ferrum non ascendit, quod est instrumentum belli, insigne discordiæ. Nunc vide & specta, ros ille qualis sit, scilicet nõ vulgaris humoris.

Cincinni autem sunt in eo guttarum noctis. Noli proxima mea accipere cincinnos corporalium capillorum. Non illa ornamẽta, sed crimina sunt, lenocinia formæ, non præcepta virtutis. Alios cincĩnos Nazareus Iud.16.
habet, in quibus ferrũ nõ ascẽdit, quos nemo pręcidit: qui nõ calamistris compositi, & arte digesti, sed multiplici crispantes virtutum

nitentium gratia refulserunt. Disce in histo-
ria quales Nazareus cincinnos habeat: quos
quàm diu Samson habuit intactos, nunquã
vinci potuit: cincinnos perdidit, & meritum
virtutis amisit. Pulchrè autem hic ca-
Lib. Hexæmeron 6. pillorum meminit. Quàm est enim speciosa
cæsaries! Quàm reuerenda in senibus! quàm
veneranda in Sacerdotibus! quàm terribilis
in bellatoribus! quàm decora in adolescen-
tibus! quàm compta in mulieribus! quàm
dulcis in pueris! Alium sexum crinita non
decet, alium tonsa non decet. Ex arboribus
licet æstimare, quæ sit humani gratia capi-
tis. In capite arboris omnis est fructus, ibi
omnis est pulchritudo: illius coma nos aut à
pluuijs tegit, aut defendit à Sole. Tolle
arbori comam, tota ingrata est arbor. Quãto
igitur maior humani capitis ornatus, qui
cerebrum nostrum, hoc est, sedem originéq;
nostrorum sensuum capillis capitis munit
& vestit, ne aut frigore vexetur, aut æstu! Il-
lic enim fons vniuersorũ est: & ideo vbi iniu-
ria nocet, ibi gratia pręminet. Dicit ergo spõ-
sus crines suos nocturno rore esse perfusos,
quando ij qui fide & amore capiti suo Chri-
sto adhærent, peccati tenebras patiuntur, &
persequentibus exagitati, tãquam nocturno
rore madescunt. Sequitur.

EXui tunicam meam, quomodo induam illam? Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos?

Quam tunicam exuerit, & non inuenerit quemadmodum induat eam, de scripturis, si possumus reuelemus. Est enim quædam tunica corporalis, sunt quædam cupiditatum intexta velamina: & ideo interdum melius est nudum esse corpore, quàm corde velatum. Vnde etiam Paulus nos admonet, expoliari multo esse melius, quàm superuestiri, dicens alibi: Expoliantes vos veterem hominem cum actibus suis, induite nouum, qui renouatur in agnitione, secundum imaginem eius qui creauit eum. Ergo quæ expoliata est, & pedes lotos habet, nescit quomodo inquinari possit, Obliuiscitur enim per gratiam, quod hauserat per naturam. Nocte, ait, exui me tunicam meam. Etenim in hac seculi nocte prius tibi corporalis vitæ amictus est exuendus. Exuit enim se carnem Dominus, vt pro te de dominationibus & potestatibus mundi istius triumpharet. Quomodo induam illam? Vide anima Deo deuota, quid dicat. Sic se actus corporis & terrenos exuit mores, vt nesciat, quomodo etiam si velit, rursus possit induere. Quomodo induã illam?

In apologia Dauid.

Col.3.

Li de virginibus.3.

Hoc est, qua verecundia? quo pudore? qua postremò memoria? Consuetudo enim boni, vsum veteris prauitatis amisit.

Li. de Isaac. EXui tunicam meam, quomodo induã illam? Veretur ne iterum in tentationes recidat, ne iterum in culpam redeat, atq; peccatum, & egressus suos virtutumq; processus terrenis incipiat vestigijs inquinare. Exui tunicam meam, quomodo induam illam? Exui tunicam pelliceam, quam acceperunt Adam & Eua post culpam, tunicam corruptelæ, tunicam passionum: quomodo induam illam? Non requirit vt induat, sed significat abiectam, vt iam sibi indumento esse non possit. Laui pedes meos, quomodo inquinabo illos? Hoc est, vestigia mea laui, dum egrederer, ac me eleuarem de corporis contubernio, de illa connexione & familiaritate carnalis cõplexus, quomodo inquinabo ea, vt in corporis claustrũ, & illũ tenebrosũ passionũ eius carcerẽ reuertãtur. Iã enĩ nõ sentit carnis exuuias, iã quasi spiritus exuẽs se corporis cõiũctione, etiã si velit, illius meminisse nõ potest. Bene ergo dicit ecclesia: Laui pedes meos, Nõ dicit, quomodo iterũ lauabo eos, sed quomodo iterũ inquinabo illos? Quasi oblita maculæ veteris, oblita cõtagij. Admonet igitur in ministerio

Lib. de Sacramentis.

corpo-

corporali, quemadmodũ spiritale debeamus actuũ nostrorũ diluere vestigiũ. Itaq; pedes cũ semel laueris ęterni fõtis irriguo, & mysterij mũdaueris sacramẽto, caue iterũ corporeæ cupiditatis illuuiẽ, ne lutulẽti actus sordibus inquinẽtur. Isti sunt pedes, quos Dauid lauit in spiritu, qui docet te, queadmodũ eos inquinare nõ possis, dicẽs: Stãtes erãt pedes nostri in atrijs Hierusalẽ. Vtiq; hic nõ corporis, sed animę intellige pedes. Dicit ergo: Exui tunicã meã, quomodo induã illã? Veteris enim hominis indumẽtũ vitijs erroris intextũ, in lauacri regeneratione depositũ, nescit quomodo possit induere. Studio enĩ correctionis inoleuerat peccatorũ obliuio. Tãta vis cõsummatę emẽdationis est, vt in quãdã redeat pueritię spiritalis ętatem, quæ vias erroris ignoret, crimen etiam si velit non possit admittere, quia deserit vsum nosse peccandi. Psal. 121. Ætas pueritię spiritalis

Frater meus misit manum suam per prospectum et venter meus conturbatus est super eũ. Manus meæ distillauerunt myrrham, digiti mei myrrha pleni.]

Primum tanquam de prospectu mittit manum suam: nimirum quando Deus esse operibus æstimatur. Vnde ait: Si mihi non creditis, vel operibus credite. Deinde Tractatu In psal. 118. Ioan. 10.

augetur amor, & intimis visceribus conceptus inolescit: inde intelligibili vtero in quo est receptaculum verbi, seminibus eius infusis, plenitudinem eius corporaliter inhabitantem haurire anima nostra desiderat. Non enim turbatur vterus fœminarum, nisi quæ fuerint aluo graues. Surgit ergo anima vt aperiat Dei verbo: sed dum se expandit atq; aperit, vt opera mundi huius verbi receptione mortificet, sicut ille qui ait: Mortificationem Domini nostri Iesu Christi in corpore nostro circũferimus, ergo dum aperit, dico, transit Sponsus. Vult ergo semper quæri, frequentius inueniri. Venter inquit meus turbatus est super illum.

2.Cor.4.

Lib. de virginibus.

Bonum est vt ad aduentum Domini interiora turbentur. Si ad aduentum angeli Maria turbata est, quanto magis nos ad Christi turbamur aduentum? Influentibus quippe diuinis corporeus peregrinatur affectus, & vsus ille exterioris hominis exolescit. Et tu turbare, & tu festina. Festinantes agnum manducare præcipiuntur. Surge aperi, ad ianuam Christus est, vestibula domus tuæ pulsat: si aperueris, introibit, & introibit cum patre. Nec solum cum ingressus fuerit, mercedem relinquit, sed etiam priusquam ingrediatur, mercedem præmittit.

Adhuc anima turbatur, adhuc parietes domus suæ palpat, adhuc ostium quærit, vbi Christus est, adhuc soluit vinculum carnis & corporis claustrum, adhuc Christus foris pulsat. Quæ est fenestra nostra vel prospectus, nisi per quem opera Christi videmus, oculus scilicet animi & mentis obtutus? Et ideo virgo per fenestram tuã introeat Christus, Christus mittat manum suam per fenestram: tibi verbi veniat, non corporis amor. Si igitur per fenestram tuam manum mittit Dei verbum, vide quemadmodum fenestras tuas præpares, vide quemadmodum ab omni puluere delictorum detergere debeas. Nihil tetrum habeat, nihil adulterinum fenestra Virginis: procul stibium, & cæteras affectati nugas decoris, procul adulterini amoris illecebras. Similis aurium causa est: quibus non suspendenda onera, non figenda vulnera: sed vnus ornatus est, audire quod prosit. Li.3. de virginibus.

Audi iam quid Sponsa dicat:

SVrrexi aperire fratri meo. Manus meæ stillauerunt myrrham, digiti mei pleni myrrha super manus clausuræ. ἐπὶ χεῖρας τοῦ κλείθρου.

Surrexit, vt propius illud Dei verbum videret. Et in hoc ipso processus eius significatur: nimirum quod surrexit per vigorem Li. de Isaac.

rem

rem atq; virtutem. Præsentia enim Verbi
Luc.3. hausit animæ virtutē, sicut præsentia Mariæ cum vtero grauis esset, erudiuit Ioannem in vtero constitutum, adeo vt exiliret in vtero & exultaret, Domini præsentiam agnoscens. Surrexit ergo aperire, & manus eius distillant myrrham, quia opera eius & facta mortificata sunt mundo. Talis enim debet esse anima, quæ verbum est receptura: vt moriatur mūdo, & cōsepeliatur Christo. Sic enim Christus inuenitur, & tale sibi quærit hospitium.

ψυχὴ μου ἐξῆλθεν ἐν λόγῳ αὐτοῦ

Anima mea exiuit in sermone eius.]

Meritò, inquit, illum præsentem habere exposco: neque enim illius ad me confabulatio est otiosa ac futilis: sermo enim
Heb.4. ipsius est viuus & efficax, & penetrantior omni gladio ancipiti, pertingens vsq; ad diuisionem animæ ac spiritus, compagum quoq; ac medullarum, & discretor cogitationum & intentionum cordis: & non est vlla creatura inuisibilis in conspectu eius. Rapit me totum, & in sui amorem ac desiderium transfert. Ita quippe anima illorum
Luc.24. exierat, qui dicebāt: Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, dum loqueretur nobis, & aperiret nobis scripturas? Bonus exitus, quando anima relicta corporeæ volupta-

tis

tis fallaci illecebra, Christo coniũgitur, bo-
nus exitus, quum ad Dei verbum anima
de vitijs ad virtutes se transfert, quum de-
nique contemptis rebus terrenis cælestium
amore liquescit. Vide exeũtẽ & Christi desi-
derio liquescẽtem Prophetã. Quàm dilecta, Psal.83.
inquit, tabernacula tua Domine virtutũ, cõ-
cupiscit et deficit anima mea in atria domini. Philip.1.
Et apostolũ Paulũ: Cupio dissolui, & esse cũ
Christo, Exiuit anima mea, ait, in verbo Lib. de bo-
eius: Hoc est, Verbũ sequuta exiuit de cor- no mortis.
pore, eleuãs se de eius habitaculo, & peregri-
nam se faciens ei, vt adesset Deo, & esset ci-
uis sanctorũ. Simul enim & carnis domestici
& Dei esse non possumus. Ergo & hoc loco
exire significatur anima, quando se abducit
à voluptatibus corporis. Denique scri-
ptum est: Exi de Babylone, fugiens à Chal- Esa.48.
dæis. Non vtiq; vt regiones Babylonis He-
bræus fugiat, sed vt mores, prophetico ad-
monentur alloquio. Sed dum exit anima,
dum Sponsum sedula requirit, audi quid
dicat:

INuenerunt me custodes, qui circumeunt ci-
uitatem: percusserunt, & vulnerauerunt me.
Tulerunt pallium meum custodes muro-
rum.] Lib. de

Bene quidem quasi Sponsa veniebat cum Isaac.
pallio,

pallio, quo obnuberet caput, cum Sponſus occurreret: ſicut Rebecca quę cognito quod
Gen. 24. Iſaac veniret obuius, deſcendit de camelo, & pallio ſe operuit. Ita & hæc anima nuptialis veſtis præmittebat inſignia, ne fortè reijceretur, quaſi veſtem non habens nuptialem: vel vt caput velaret propter Angelos. Sed illi percuſſerunt eam, vt amplius probaretur. Exercentur enim animæ tentationibus. Tulerunt ei palliū, quærentes ſi verum decorem nudæ virtutis adferret: vel quia ſine integumento quis illam cæleſtem ciuitatem debeat introire, nulla deferens ſecum operimenta fucorum: Sunt etiam qui requirant, ne qua anima exuuias ſecum vehat carnalis illecebræ & concupiſcentiam corporalem. Nudatur pallio, cum eius conſcientia manifeſtatur. Sed eſt & quæ bene nudatur, cui li-
Ioan. 14. cet imitari dicentem: Venit huius mundi princeps, & in me inuenit nihil: certe quia nihil in illo ſolo inuenit, qui peccatum non fecit. Beata & illa eſt, in qua non grauia aut multa inuenit: ſed inuenit in ea amictum fidei & ſapientiæ diſciplinam, vtique ſine ſui diſpendio: quia & ſi volet quis, non poteſt auferre veram ſapientiam, etſi aduerſarius obſtrepat, vbi tam vera innoxiæ conuerſationis elucet integritas. Tulerunt palliū meū.

Meritò

Meritò nuda, quia pallium perdidit: aut fortaſsis ideo nuda, quia nonnunquam virtutis eſt, opertum non habere pectus, cor non habere velatum. Denique velatam illam, hoc eſt, Synagogam, quæ habebat velamen in lectione Veteris teſtamenti, quod modo reuelatur, quoniam in Chriſto euacuatur, velatam, inquam, Synagogam Chriſtus deſpexit & ſpreuit: vnde hodieque velamen ſuper cor Iudæorum eſt poſitum. At verò ea quæ tota ad Dominum mente conuertitur nuda eſt atque perſpicua. Cũ enim quis conuerſus fuerit ad Dominum, auferetur velamen, vt gloriã Domini ſpeculantes videre poſſimus. Tulerunt pallium meum. Caueamus ne quis à nobis pallium auferat: hoc eſt, amictum prudẽtiæ, inſigne patientiæ, quo mollioris veſtis ambitio exuitur, Qui enim mollibus veſtiuntur, in domibus regum ſunt. Nobis autem pallium dedit Chriſtus, quo Apoſtolos ſuos & corpus ſuum ipſe veſtiuit. Quod denique iubet te dare, ſi quis à te tunicam petat, vt dimittas ei & pallium, id eſt, inſigne philoſophiæ tuæ tradas, & quaſi amictu prudentiæ tuæ eum qui ante nudus fuerit, circum veſtias.

In apologia Dauid.

2. Cor. 3.

Li. de virginibus. 3.

Mar. 11.

Matt. 5.

Inuene-

INuenerunt me custodes, qui circumeunt ciuitatem. Quæ est hæc ciuitas? Est ciuitas, quæ portas murorum clausas non habet, de qua dictum est: Et portæ eius non claudentur per diem: nox enim nõ erit amplius in ea. Illa est ergo ciuitas Hierusalem, quæ in cælo est, intra quam iam quasi perfecta & immaculata seruaris. Non enim intrat in eam omne commune. Communis castitas non est, communis pudicitia non est, quæ in libro scribitur vitæ. Quomodo ergo isti custodes sunt angeli, qui castæ animæ palliũ tollunt? Aliud palliũ virginum est, aliud puellæ circumforaneæ. Illa quæ in foro Christum quęrit, pallium etiam quod habebat amisit. Prudentia enim non in foro, non in plateis, sed in Ecclesia possidetur. Pallium quoq; istud, amictus est corporis. Tulerũt ergo ei palliũ, hoc est, actus corporalis inuolucrũ sustulerũt, vt nuda mẽtis simplicitas quęreret Christũ, quia nemo potest vestitus amictu Philosophiæ, in habitu scilicet sapiẽtiæ secularis Christũ videre. Et bene tollitur ei amict⁹ philosophię, ne quis eã per philosophiã deprędetur. Bene tollitur ei palliũ, quæ ad Christũ propĩquat, vt Deũ visura mũdo corde gradiatur. Beati enĩ mũdo corde, quoniã ipsi Deũ videbũt. Palliũ ergo

Apocal. 21.

Amictus philosophiæ.

Matt. 5.

ergo suũ sublatũ dicit, vt aperta meritis & nuda fulgeret. Quãtũuis enim esset spoliata veste, nõ tamẽ erat nuda, nõ enim est nudus, nisi quẽ culpa nudauerat. Ioseph à domina sollicitatus ad stuprũ, vestẽ exuit, crimẽ excussit, & relictis quibus tenebatur exuuijs, spoliatus quidẽ, sed nõ nudus aufugit, qui erat tectior indumẽto pudoris. Verũ Adã postquam Dei mãdatũ præuaricatione deseruit, & peccati grauis æra contraxit, nudus erat, Vnde & ipse ait. Vocẽ tuã audiui in paradiso, & timui, quia nudus sum, & abscõdi me. Intellexit enim se esse nudũ, quia infulas diuinæ protectionis amiserat. Et ideo latebat, quia fidei vestem non habebat, quam vtique præuaricando deposuit.

Li. de Ioseph patriarcha.

Gen. 4.

ADiuro vos filię Hierusalẽ, in virtutibus et fortitudinibus agri, si inueneritis dilectũ meũ, vt adnũcietis ei, quia vulnerata dilectionis ego sum.

τετρωμένη ἀγάπης.

Quicquid est, quod vehemẽter expetimus, nisi eius maturiorem habeamus effectũ, id nos videtur longa quadã intentione lassare. Amor impatiẽs die noctuque meretricias fores pulsans, si diutius potiendi desideria differantur, ipsa deficit expectatione, dum sperat. In quo vtique non finis, sed incrementum est amoris. Et quicquid est desiderabile, si non contingat desideranti, deficit

Tractatu in psal. 118. ser. 11.

Amor impatiens.

deficit in aliud, & quasi ipsam deponit animam, qui desiderat. Si tamen spes propior assurgat, dat vires spes proxima: si autem absentia sit dilecti, eo ipso quod absentem desiderat, qui concupiuit, animæ suæ defectionem patitur. Itaque quantò longius est quod desideratur, tantò magis deficit qui desiderat. Id est ergo deficere, id est amore languere, in id vnumquemque totis studijs migrare, quod diligit. Illud cogitat, illi adhæret, illud personat, quod receperit diligendum, in id quadam animæ defectione transfunditur: vt si mater filij expectet præsentiam, quemadmodum expectabat Tobiæ vxor filium peregrinantem, deficiens à desiderio, & in angustijs constituta, & tãquam viribus resoluta. Quid enim aliud nisi defectum eius verba significant? Sed quò magis lassatur affectus, eò amplius amor crescit: & quo diutius abest qui desideratur, eò expectantis desideria maiore quadam vi ignescũt amoris. Cor deficit, sed cupiditas alitur & augetur. Itaque sancta anima nescit aliud desiderare, quàm Sponsum, qui est Christus Iesus. Illum concupiscit, illum desiderat, in illum viribus totis intendit: illum gremio mentis fouet, illi se aperit & effundit, & hoc solum veretur, ne illum possit amittere.

Itaque

Itaque quanto maiore desiderio exercitata fuerit anima, cupiēs adhærere amatori suo, tantò magis deficit. Ergo ista defectio imminutionem quidem fragilitatis, sed assumptionem virtutis operatur. Concupiscebat ergo Sponsa, desiderabat, deficiebat, & toto dissoluebatur affectu, vt tota illius fieret quem desiderabat, sicut etiam Dauid ipse dicit. Effundo in conspectu eius orationem meam, & tribulationem meam ante ipsum pronuncio, in deficiendo ex me spiritum meum. Deficit spiritus eius, qui seipsum negat, vt adhæreat Christo. Sponsa igitur quasi amoris impatiens, circumcursabat & quærebat vbique Dei verbum: nimirũ, quia vulnerata, quia nuda, & quærebat adminiculũ alicuius, à quo Christus rogaretur vt veniret. Vide ęstuātē, vide desiderantē. Adiuro vos, inqt, filię Hierusalē, si īueneritis dilectũ meũ, vt adnũcietis ei, quia vulnerata charitatis ego sum. Vulnerat enī Dei verbũ, sed nō vlcerat. Est vulnus boni amoris, sunt vulnera charitatis. Quæ perfecta est, vulnerata est charitatis. Bona sunt igitur verbi vulnera, bona sunt vulnera amantis: vtiliora enim vulnera amici, quàm voluntaria oscula inimici. Vulnerata charitatis Rebecca fuit, quę relictis parentibus migrauit ad Sponsum.

Psal. 141.

Vulnerat Christus, nō vlcerat.

Prouer. 27.

Vulnerata charitatis Rachel, quæ zelauit sororem, amauit maritũ. Sorori enim quod abundaret filijs ipsa adhuc sterilis inuidebat, quia typum gerebat Ecclesiæ, cui dicitur: Lætare sterilis, quæ non paris, erumpe & clama, quæ nõ parturis. Habet ergo amor vulnera sua, habet gladium quo vulneratur. Fœlix qui hoc gladio meruit vulnerari. Sũt enim hæc vulnera, quæ osculis præferuntur. His nos vulneribus offeramus, quibus quicunque mortuus fuerit, mortem gustare non poterit. Talis erat eorum mors, qui dominũ sequebãtur, de quibus dictũ est: Sũt aliqui de istis adstantibus, qui non gustabũt mortẽ, donec videant filiũ hominis veniẽtẽ in regno suo. Sequitur.

Gal. 4. — Matth. 16.

QVid dilectus tuus ex dilecto, quia sic adiurasti nos? Dilectus meus candidus, & rubicundus.] Decet virgo vt plenè agnoscas quẽ diligis, atq; in eo omne & ingenitæ diuinitatis, & assumptæ mysteriũ incorporationis agnoscas. Cãdidus ergo est merito, quia Patris splendor rubicundus, quia partus est virginis. Color in eo fulget & rutilat vtriusq; naturæ. Memẽto tamen antiquiora in eo diuinitatis insignia, quàm corporis sacramenta: quia nõ cępit à virgine, sed quia erat, venit in virginẽ. Frater meus cãdidus & rubicũdus.

Li. ad Sororẽ de virgi. — Tractatu in psal. 118. ser. 5.

Candi-

Cādidus claritate diuina, rubicundus specie coloris humani, quē sacramēto īcarnationis assumpsit. Meritoq; & ipsum quod est rubeū benè olet, quia caro Christi sine peccato est, quā perfidi cōtrectātes, manus suas inqnauerūt, Sācti venerātes pietatis odore fragrarūt.

CAput eius aurum cephas: quod significat stabilem eminentēq; sapiētiam. Christū verò esse caput Ecclesię, docet Apostolus, ad Ephesios scribēs. Veritatē, inquit facientes in charitate, augeamus in ipsum omnia, qui est caput Christus: ex quo totū corpus cōpactū & cōnexū per omnē iuncturā subministrationis, in mēsurā vniuscuiusq; partis incremētū corporis facit, ad ędificationē sui in charitate. Sic quoq; ad Coloss. Nemo vos deuincat volēs in humilitate animi, & superstitione angelorū ea quæ videt, extollens se frustra, inflatus mente carnis suæ, & non tenens caput illud, ex quo omne corpus per compagines & coniunctiones subministratum & compaginatū crescit in augmentum Dei. Caput ergo Ecclesiæ Christus. Caput enī fouet mēbra omnia, & dirigit atq; sēsibus implet. Sēsus enim Sapientis in capite eius. Inde ductus venarū, meatusq; spiritus, sāguinis vires in totius partes corporis deriuātur. Lustrat oīa, ornat oīa: sublato capite, corpus

Eph. 4.

Coloss. 2.

Caput Ecclesiæ Christus.

Eccl. 2.

ſine nomine eſt. Non agnoſcitur, nec vlla ſu-
pereſt vſura viuẽdi. In capite enim vigor vi-
tæ, in capite eſt gratia venuſtatis. Fertur co-
luber, cũ vrgetur periculo, caput ſemper ab-
ſcõdere, & in orbẽ ſe colligẽs obiecta reliqua
parte corporis hoc ſolũ tueri, quod læſa fe-
rantur membra cætera ſaluo capitis vigore
reparari. Hoc & tu moraliter caput ſerua,
hoc ſeruato & myſticè. Myſticũ caput Chri-
ſtus eſt, quia in ipſo omnia conſtant, & ipſe
eſt caput corporis Eccleſiæ. Hoc caput qui
amiſerit, viuendi vſum habere poterit.
Hoc caput humani ſeruate ſerpentes, etiam
ſi omnia membra cædantur, totum vratur
corpus incendijs, mergatur profundo, euiſ-
ceretur à beſtijs, hoc tamen capite cuſtodi-
to, vita integra, ſalus eſt tuta. Nemo enim
poteſt perire, cui non ſublatus eſt Chriſtus.
Caput verò hoc aurum eſſe deſcribit, nimi-
rum ob ſplendorem & claritatem diuini-
tatis in eius facie relucentem: ipſe eſt enim
Heb. 1. ſecundum Apoſtoli ſententiam, ſplen-
dor gloriæ patris, & figura ſubſtantiæ
eius.

CRines eius abietes, nigræ ſicut coruus.

De hoc ſuperius dixit. Capillamen-
tum tuum vt greges tonſarum. Ideo capil-
lamentum, quia virtus omnium ſanctorum

in

in capite est. Oculi enim Sapientis in capite Eccle.2.
eius. Profunda igitur doctorum ſapientia, quæ poteſt ea quæ obſcura ſunt reuelare, & alta aperire ſenſuum: & huiuſmodi diſputatores crines ſunt Eccleſiæ, crines ſunt capitis Chriſti: quemadmodum enim capilli capitis ſunt ornamenta, & pulchra venuſtate illud conueſtiunt: ita quoque & ſancta iuſtorum hominum vita, qui ſuo exemplo tanquam luminaria mundi errores, & peccatorum tenebras caliginemque depellunt.

OCuli eius ſicut columbæ, ſuper abũdantiam aquarum, lotæ in lacte, ſedentes ſuper plenitudinem aquarum.]

Oculi Chriſti ſunt viri ſpiritalibus ſẽſibus ornati, qui ad videnda myſteria ſunt acuti, & parati ad penetranda ſcripturę diuinæ ſecreta, rationabili lacte fulgentes: in quibus non ſit aliqua doli maculoſa confuſio, ſed ſimplicis affectus immaculata ſynceritas. Ideoq; in aquarum abundantia lotas has colũbas in lacte memorauit. Baptizat in lacte Dominus, id eſt, in ſynceritate. Et iſti ſunt qui verè baptizantur in lacte, qui ſine dolo credunt, & puram deferunt fidem, vt immaculatam induant gratiam. Ideo candida Sponſa aſcendit ad Chriſtum, quia in lacte eſt baptizata. Ideo mirantur eam

virtutes, dicẽtes: Quæ eſt hæc quæ aſcẽdit dealbata? Ante paululũ dicebat, nigra ſũ, nũc dealbata cernitur. Nec immeritò illic aquarũ abũdãtia, vbi Chriſtus, vnde mẽs humana repleri cupiat. Has ſitit aquas ceru9, quas cũ biberit ſitire nõ poſſit. Has ſitit aquas Propheta cum dicit: Sitiuit in te anima mea. Sedet ergo Chriſtus ſuper abundãtiã aquarũ, & ſuper plenitudinẽ. Et ideo qui baptizatur in aqua dicit: Et nos omnes de plenitudine eius accepimus. Vnde & oculus ſuppliciorũ non alienus eſt ab Eccleſia: quia etſi Ioãnes baptizabat in Ennon, quod ſignificat oculũ ſuppliciorum, baptizabat iuxta Salim, vbi erat aquarum abundantia, duodecim fontes, & ſeptuaginta palmarum arbores. Hos fontes habet Eccleſia, hoc eſt, in veteri teſtamẽto duodecim patriarchas, in nouo duodecim Apoſtolos. Ideoq; dictum eſt, In eccleſijs benedicamus Domino de fontibus Iſrael. His fontibus ante perfunditur, quicũq; myſteria ſacroſancta cõſeqtur. Iſti enim fõtes ex æterno fonte manantes toto orbe fluxerũt.

Psal. 52. — Ioan. 1. — Psal. 67.

LAbia eius diſtillantia myrrham plenam.

Tractatu in psal. 118. ser. 18.

Per myrrham paſsionis vnguentum & reſurrectionis gratia declaratur, quæ re diuiuum vitæ odorem ſuſcitatis mortuorum viſceribus infundit, Hanc myrrham la-

bia

bia sanctorum prædicatorum distillant, qui Christi passionem loquuntur, ac suo ore concelebrant, ac mortificationem eius in suo circumferunt corpore: qualis erat ille qui dicebat: Mihi absit gloriari, nisi in cruce Domini mei Iesu Christi, per quē mihi mundus crucifixus est, & ego mundo. Et alio loco: Mortificationem Christi in corpore nostro circumferamus, vt & vita Iesu in corporibus nostris manifestetur. Denique labia Sanctorum myrrham distillare dicit: quod efficax & potēs sit eorum sermo: neque inanem tantummodo tinnitū habens, & aures demulcēs, sed penetrās vsque ad interiora mētis. Sermo meus, inquit ille, & prędicatio mea nō in persuasione sapientiæ verborū, sed Dei firmatur virtute. In sermone & in labijs Sanctorū virtus est, in sermone autē forensi isto ac philosophico, vanitas mūdi.

Lib. de institutione virginis.

Gal. 5.

2. Cor. 4.

1. Cor. 1.

MAnus illius tornatiles, aureæ, plenæ Tharsis. Tornatiles sunt manus spōsi, id est, perfectę: aureę, propter sapientiā, quæ Christus est, plenę hyacīthis, propter spiritū sāctū & plenitudinē charismatū eius. Tornatiles dico, quia oīa ipsius opera, quæ vel in creatione mūdi, vel post assumptā humanitatē p ipsum facta sunt, perfecta & absolutissima fuerunt. Sic enim scriptū habes, Vidit Deus

Gen. 5.

Mat.7. cuncta quæ fecit, & erant valde bona. Denique in Euangelio habes: Bene omnia fecit, & surdos fecit audire, & mutos loqui.

VEnter eius pixis eburnea, super lapidem sapphyrum.

Audi Apostolum: Et si, inquit, crucifixus 2.Cor.13. est Christus ex infirmitate nostra, ecce venter, id est, carnis infirmitas: viuit tamen ex virtute Dei, ecce distinctio sapphyri. Sapphyrus enim eò quod cæli sereni speciem gerat, quæ sunt diuinitatis eius opera significat: ebur autem, propter castitatem & nitorem ac perpetuitatem, carnem significat Saluatoris, de qua idem Apostolus dicit: 2.Cor.5. Quia etsi Christum secundum carnem nouimus, sed nunc non nouimus.

CRura illius columnæ marmoreæ, fundatæ super bases aureas.]

Tractatu in psal.118. ser.5. Per hæc significat columnas Ecclesiæ esse Apostolos, qui fundati sunt in timore sancto. Nam sicut Petrus, Iacobus, Ioannes & Barnabas columnæ esse videbantur Ecclesiæ, sic & quicunque vicerit hoc seculum, fit columna Dei: quam confirmat qui dicit: Psal.74. Ego confirmaui columnas eius: ita & basis aurea, timor plenus disciplinæ, quia initium sapientiæ timor Domini est. In timore sapientum Apostolica prædicatio tan-

quam super basem auream columna firmatur Christi. Igitur casto eloquio & Apostolico sermoni tribunal est timor iusti, & basis aurea plena prudentiæ: simulacrum autem bonum tanquam effigies veritatis, sermo sanctorum est. Et vide tanquam basim auream esse timorem Sanctorum. Lege Esaiam, vide quantis subiecerit timorem, vt faceret inreprehensibilem & bonũ timorem. Spiritus, inquit, sapientiæ & intellectus, spiritus consiliĳ atque virtutis, spiritus cognitionis ac pietatis, spiritus sancti timoris. Quantis timorem subiecit, vt haberet, quod sequi posset. Informatur per sapientiam, instruitur per intellectum, cõsilio dirigitur, virtute firmatur, cognitione regitur, pietate decoratur. Tolle timori Domini ista, & est irrationabilis & insipiens timor vnus ex illis: Foris pugnæ, intus timores. Quibus afflictus esset & Paulus, nisi habuisset Dominum consolantem. Bene ergo dicit columnas Ecclesiæ, hoc est, crura Sponsi, fundata esse super bases aureas: vt & pulchritudine spectantes oblectent, & fundamento sancti timoris subnixa, nullo spiritualium tempestatum turbine ab animi constantia valeant dimoueri. Denique addit Sponsa, Species eius vt Libani, electus vt cedri. In

Aurea basis timor Dei.

Esa. 11.

2. Cor. 7.

Li. 1. de virginitate.

altis habitat, & humilia respicit: quia species eius sicut cedrus Libani, quæ comam nubibus, radicem inserit terris. Principium eius è cælo, posteriora eius in terris fructus cælo proximos ediderunt.

καὶ ὅλος ἐπιθυμία. GVttur illius dulcedo & totus desiderium.

In psal. 118. ser. 5. Id est, quod propheta de eo scribit: Iudicia Domini vera, iustificata in semetipsa, desiderabilia super aurum, & lapidem pretiosum multum, & dulciora super mel & fauum. Quod seuerum in aliis, in Christo

Psal. 33. dulce est, in Christo suaue est, quia ipse suauis est. Denique, gustate, & videte, quoniam

Esa. 43. suauis est Dominus. Dulcia iudicia confitenti, quia ipse dixit: Ego sum, ego sum, qui deleo iniquitates tuas, & memor non ero. Dulcia iudicia agenti pœnitentiam,

Luc. 15. quia ipse dixit: Gaudium erit in cælo super vno peccatore pœnitentiam agente, quàm in nonaginta nouem iustis, qui non indigent pœnitentia. Porrò gutturis ipsius dul-

Psal. 18. cedinem Propheta describens, Diffusa est, ait, gratia in labiis tuis, propterea benedixit te Deus in æternum. Denique in Euangelio habes, quòd mirabantur homines de verbis gratiæ, quæ procedebant de ore eius. Huius dulcedinis bonum si illo concupiscibili suo & delectabili anima gusta-

uerit, & duabus his affectionibus hauserit, excludens dolorem & formidinem, incredibiliter exæstuat. Osculata enim Dei Verbum, modum non capit, nec expletur, dicens: Suauis es Domine, & in iucũditate tua doce me iustificationes tuas. Osculata Dei Verbum, concupiscit super omnẽ decorem, diligit super omnẽ lætitiã, delectatur super omnia aromata, cupit frequenter videre, sæpe intendere, cupit attrahi, vt sequi possit. Doceat te Propheta, qui gustauit, & ait: Quàm dulcia faucibus meis verba tua, super mel & fauũ ori meo. Quid enim desideret anima quę semel suauitatẽ verbi gustauerit, quæ semel charitatẽ eius viderit? Moyses in monte positus quadraginta diebus legem accipiens cibũ corporis non requirebat. Helias ad illã festinãs requiẽ, rogabat vt acciperetur anima sua à se: Petrus aspiciẽs & ipse in mõte dominicæ resurrectionis gloriã, nolebat descẽdere, dicens: Domine, bonum est nos hic esse. Quanta igitur illa diuinæ substantiæ gloria, quanta dulcedo, quanta verbi bona, in quę cõcupiscũt & angeli prospicere!

Epistola ad Irenæũ 11.

Psal. 118.

Ibidem.

Exod. 34.

3. Reg. 19.

Matt. 17.

Hoc igitur modo quum Sponsa spõsi sui diuinas & incõparabiles depīxisset dotes, regrẽtibus filiabus Hierusalẽ & dicẽtibus: Quò abijt fratruelis tuus o pulchra inter mu-

lieres, quò declinauit fratruelis tuus, & quæremus eum tecum?

Caput sextum.

FRatruelis, inquit, meus descendit in hortum suum, ad areoleas aromatis, vt pascatur in hortis, & lilia colligat.

Vbi verbum quærat agnoscit: nimirum quod inter orationes Sanctorum moretur, & ipsis inhæreat, nouit: & quod Ecclesiam suam vel animas iustorum suorum inter lilia pascat, intelligit. Hoc mysterium tibi dominus in Euangelio demonstrauit, cum in Sabbato duceret per seminata discipulos. Moyses per desertum duxit plebem Iudæorum, Christus per seminata. Christus per lilia ducit, quia per passionē eius desertum floret vt lilium. Diuersatur ergo Christus in hortis, in illis mentibus, quæ sunt virtutum ornamento excultæ: pascitur inter lilia apud eos qui boni odoris fragrantiam de se exhalant: qualis erat ille qui dicebat: Ecce odor filij mei, sicut odor agri pleni, cui benedixit Dominus. Et Apostolus: Christi bonus odor sumus in omni loco. Pascunt ergo animæ Christum, quæ sunt cādidæ castitatis nitore, & odoriferæ odore virtutum. Dicit ergo Sponsa:

Li. de Isaac, cap. 6.

Luc. 6.

Lilia, Iustorum mētes.

Gen. 27.

Ego

EGo fratrueli meo, & fratruelis meus mihi, qui pascitur inter lilia.

Facilis hæc vox & communis videtur, sed paucorum est. Satis rarus est enim, qui potest dicere Deo: Ego dilecto meo, & dilectus meus mihi. Ille enim dicit, qui adhæret Deo totis sensibus, & qui aliud cogitare non nouerit. Pauci quidem, inquam, possunt hoc dicere: quum multis etiam non sit satis Dei filius, in quo sunt omnia. Denique ille diues in Euangelio, cui dictum est, si vis perfectus esse, vēde omnia quæ habes, & da pauperibus, Deum sibi non sufficere indicauit. Denique & contristatus est: quasi quod pluris esset, relinquere iuberetur, quod minus esset, eligere. Ille ergo dicit, tuus sum, ille dicit, Dilectus meus mihi, & ego illi, qui dicere potest, Ecce reliquimus omnia, & sequuti sumus te. Non potest hoc dicere secularis, plures enim Dominos habet. Venit libido, & dicit meus es, quia ea quæ sunt corporis concupiscis. In illius adolescentulæ amore te mihi vendidisti, in illius concubitu meretricis pretium pro te adnumeraui. Venit auaritia, & dicit, Argentum & aurum quod habes, seruitutis tuæ pretium est, possessio quam tenes, iuris tui emptio, venditio tuæ est libertatis, Venit luxuria & di-

In psal. 118.

Multis non sufficit Deus.

Matt. 19.

Matt. 19.

& dicit: Argẽtum & aurũ quod habes serui-
tutis tuæ pretium est: possessio quam tenes
iuris tui emptio, venditio tuæ est libertatis.
Venit luxuria & dicit: Meus es. Vnius diei
conuiuiũ, pretiũ tuæ vitæ est: ille sumptus
epularũ tui capitis licitatio est, tui est sum-
ma contractus. Non est meus, quem libido
succẽdit, quia mea castitas est, non est meus,
quẽ cura spoliandi minores exagitat, quia
mea ĩtegritas est: nõ est meus, quẽ ira mobi
lis inquietat, quia mea trãquillitas est, nõ est
meus, vini crapula temulẽtus, illuuie ambi-
tionis impurus, gloriæ secularis cupidus,
ebrius in periculũ, qui nõ possit sobriȩ mo-
derationis seruare vestigiũ. Nõ est ergo cu-
iusuis dicere: Dilectus meus mihi, & ego il-
li: sed eorũ dũtaxat, q animũ à rebus terrenis
auulsũ habẽt, & Christo adiũctũ: qualis erat
Gal. 2. apostolus Paulus, qui dicebat. Viuo verò iã
Philipp. 1. nõ ego, viuit verò in me Christus. Et alio lo-
co. Cupio dissolui & esse cũ Christo. Seqtur.

PVulchra es amica mea, tanquam beneplaci-
ta, speciosa vt Hierusalem.

Li. de Isaac Non caduci ista est corporis pulchritudo
vel morbo peritura, vel senio, sed nullis ob-
noxia casibus, opinioni bonorũ nunquam
moritura meritorum: quoniam non huma-
nis iam sed cælestibus, quorum vita viuit

in terris digna est comparari. Beneplacita es ait, amica mea. Veritas amoris ex sui perpetuitate probatur. Laudatur itaque sponsa à Spōso, quod tã bene & cōstãter requisierit eũ. Ideoq; iã nō solũ soror dicit̃, sed etiã beneplacita nominat̃, quasi ei cōplacita qui cō placuit patri. Et ideo speciosa sicut Hierusalẽ, admiratio sicut ordinata: quod ciuitatis æternæ vniuersa haberet mysteria, & admirationi sit omnibus videntibus eã, quia plena vt æquitas atq; perfecta est, & fulgorẽ de verbi lumine mutuata, dum in id semper intendit. Sit etiam terribilis, ordine quodã ad summum prouecta virtutum. Itaq; sponsus iam quasi sponsæ perfectæ dicit: Amoris cōstantia.

Auerte oculos tuos à me, quia me auolare fecerunt.] Deuotione, inquit, nimia ac fide possibilitatem naturæ & conditionis propriæ supergressa es, quia lucem immarcessibilem è regione intueri est graue. Auerte, ait, oculos tuos à me: eò quod plenitudinem diuinitatis eius & splendorem veri luminis sustinere non possit. Possumus tamen & sic accipere: Auerte oculos tuos à me. Et si tu perfecta es, aliæ mihi adhuc redimendæ sunt animæ, aliæ fulciendæ: Eleuas enim me videndo: ego autem ideo descendi, vt omnes eleuem:

Et si surrexi, & habeo patris sedem, tamen orphanos vos nō relinquam, quasi paterno præsidio destitutos, sed præsentia mea vos confirmabo. Habes hoc in Euangelio scriptum: Ecce ego vobiscum sum vsq; ad consummationem mundi: Auerte ergo oculos à me, quia me eleuas. Quantò enim quis ad Dominum intendit, tantò amplius dominum eleuat, & ipse eleuatur. Vnde & ille ait. Exaltabo te Domine quoniã suscepisti me. Sanctus enim exaltat Dominum, peccator humiliat. Vult enim illam auertere oculos, ne eam considerans, quod iam ad superiora sequi possit, eleuetur, & cæteras animas derelinquat. In euangelio non omnibus discipulis, sed perfectioribus gloriam suam demonstrauit. Constitue nũc aliquem doctorem, qui rem obscuram velit aperire auditoribus, quemadmodum & si ipse potens sit in sermone & scientia, condescendat tamen ad eorum scientiam, qui nõ intelligunt & simplici & planiore atque vsitato sermone vtatur, vt possit intelligi. Qui igitur inter audientes viuacior sensu sit, qui facile sequi possit, eleuat eum atque excutit. Hunc videns Doctor reuocat, vt patiatur magis Doctorẽ humilioribus & planioribus immorari, quo & cæteri sequi possint.

Matt. 28.

Psal. 29.

Desunt

Desunt hic aliquot sententiæ sexti capitis, sed eas quarto capite enarratas habes.

VNa est columba mea.]

Laudatur Sponsa, quòd fidelis, quòd verbo potens, quòd fructibus fœcunda diuersis, quòd vna sit columba, habens vnitatem spiritus, in qua sit pax quæ fecit vtraque vnum, & quæ non sit composita ex diuersis elementis discretæ compugnantisque naturæ. Quid enim tam diuersum, quàm ignis & aqua, aer & terra, ex quibus corporis nostri creatura consistit? Anima autem benedicta, omnis simplex, quæ imitatur dicentem, Vt omnes vnum sint, sicut tu pater in me, & ego in te: vt & ipsi in nobis vnum sint. Hæc est enim consummatio atque perfectio. Vnde & addidit: vt sint vnum, sicut nos vnum sumus. Ego in his, & tu in me, vt sint consummati in vnum. Hæc ergo anima, columba atque perfecta, quæ simplex atque spiritalis est, neque huius turbatur corporis passionibus, in quo foris pugnæ, intus timores sunt. Denique hoc verbo vnitatis, concordiam & pacem significari scriptura nos docet, dicens. Multitudo autem credentium habebat animam vnam, & cor vnum, & non erat separatio in eis vlla. Sic ergo formosam, sic perfectam,

Prouer. 11. iuxta 70.

Ioan. 17.

Acto. 4.

& vno simplicique affectu Deo adhærentem admirantes filiæ Hierusalem exclamant.

QVæ est hęc prospiciens tanquam diluculum, speciosa sicut luna?

Li. de Isaac. Ecc. 23.

Prospicit enim tanquam de domo libera: nec dicit, Tenebræ cooperiũt me, & parietes circundant me, & quis scit si videt altissimus? Sed ipsa magis lucẽ expetit, tanq̃ in superioribus domus suæ, id est corporis sui, & supra mũdũ posita diuina intuetur, & ad ęterna se eleuat, vt adsit Deo: iã lumẽ suorũ operũ, sicut luna orbẽ suũ, toto orbe circũferẽs. Prospicit tãquã diluculũ, tanquã diceret. Nox pręcessit, dies autẽ appropinquauit. Prospicit enim Spõsa sancta de loco superiore, tãq̃ inferiora despiciẽs. Exuit de tenebris istius seculi, vt luna resplẽdẽs, vt sol refulgẽs. Igitur tãq̃ de corpore recedẽs, et repulsa noctis caligine surgẽs diluculo sicut sol, appropinquat Deo, & rapido volatu sicut aquila quæ sunt terrena relinquit.

Li. de obitu Valentiniani Cæsaris.

Meritò verò Ecclesia sicut luna speciosa dicitur, quę toto mũdo refulsit, & tenebras huius seculi illuminauit. Pulchrè verò ait, prospiciens, quasi suos de superiore prospectãs, sicut habes: Dominus de cœlo prospexit super filios hominũ. Prospiciẽs ergo Ecclesia, sicut luna defectus habet & ortus frequẽtes,

Hexamerõ lib. 4.

Psal. 13.

sed

sed defectibus suis creuit, & his meruit ampliari, dũ persequutionibus minuitur, et cõfessorum martyrijs coronatur. Hæc est vera Luna, quæ de fratris sui luce perpetua lumẽ sibi immortalitatis & gratiæ mutuatur. Fulget enim Ecclesia, non suo, sed Christi lumine, & splendorem sibi arcessit de sole Iustitiæ, vt dicat: Viuo autem iam non ego, viuit autem in me Christus. Igitur dum sponsa laudatur à Sponso, verecundè refugiens coram laudari, deinde Sponsi amore reuocata, ait: Philip.1. Li.de Isaac.

IN hortum nucis descendi videre, in natiuitate torrentis.] ἐν γεννήματι τοῦ χειμάῤῥου.

Vbi enim est Ecclesia, nisi vbi virga & gratia floret sacerdotalis? Ibi est frequenter, vt in amaritudinibus & temptationibus probetur. Per nucem quippe amaritudinem intelligimus, per torrentem tentationes, sed tamen tolerabiles: quia scriptum est: Torrentem pertransiuit anima nostra. Itaq; descendit in locum amaritudinis, vbi floret vitis, & malorum granatorum specie diuersus & multiplex fructus, qui velut vno tegmine totius corporis fide & charitate munitur. In illa ergo amaritudine non cognouit se anima. Corruptibile enim corpus grauat animam Psal.123. Sap.9.

& terrenum habitaculum cito inclinatur. Cognoſcere autem ſe debet. Sed tentatus eſt & Petrus, nō ſe cognouit & Petrus. Nam ſi cognouiſſet, non negaſſet authorem. Sed cognouit eum Chriſtus, qui etiam reſpexit.

2.Tim.2.

Cognoſcit Dominus qui ſunt ipſius, & tanquam ſuum miſericordiæ ſuæ frenis vt bonus rector reuocauit à lapſu. Rector enim noſter Chriſtus. Vnde & ſequitur.

Li.de virgin.3.

POſuit me currus Aminadab] eò quod anima noſtra coniungitur corpori, & veluti quidam equorum fremētium, currus rectorem ſibi quærit aurigam. Aminadab enim pater Naaſon fuit, ſicut in Numeris legimus, qui erat princeps populi Iudæ. Cuius figura refertur ad Chriſtum, qui verus populi princeps, animam iuſti velut curruum agitator aſcendens, verbi habenis gubernat, ne violentorum equorum furore in abrupta rapiatur. Sunt enim velut eius quatuor equi, quatuor affectiones, ira, cupiditas, voluptas, timor, quibus furentibus cum cæperit agi, nequaquam ſe ipſa cognoſcit. Corruptibile enim corpus animam grauat, & tanquam irrationabilium animalium curſus inuitam rapit, voluentibus curis velut quodam impetu proruentem, donec memoratæ corporis paſsiones Verbi virtute miteſcant. Hic

Christus animarum auriga.

Verbi

Verbi tanquam boni agitatoris est proui-dentia, ne illi animę quæ in se est morti ob-noxia, corpus mortale coniunctum agitati-onem faciat esse difficilem. Primò igitur hos veloces corporis motus dormitet, & nexu rationis infrenet. Deinde caueat ne dispari motu se velut equi implicent: vt bonum aut improbus decoloret, aut tardus impediat, aut turbidus inquietet. Fremit enim equus maliciæ, seseq; iactando currum lædit, gra-uat iugalem. Hunc bonus auriga demulcet, & in campum veritatis immittit, fraudis de-clinat anfractum. Huius currus rotæ sunt, de quibus dixit Propheta: Et spiritus vitæ erat in rotis: eò quod currus animæ teres atq; rotũdus sine vlla offensione voluatur. Si ergo currus est anima, habet equos vel bonos vel malos. Boni equi, virtutes sunt animæ, mali, corporis sunt passiones. Bo-nus ergo Rector malos equos restringit & reuocat, bonos incitat. Boni equi sunt qua-tuor, prudentia, temperantia, fortitudo, iu-stitia: mali equi, iracundia, concupiscentia, timor, iniquitas. Interdum ipsi equi inter se dissident, & aut iracundia protendit aut ti-mor, & se inuicem præpediunt, & cursum retardant: at vero boni equi euolant, & à terris ad superiora se subrigunt, animamq;

Ezech. 1.

eleuant, maximè si iugum habeant suaue &
Matt.11. onus leue, dicētis: Tollite iugum meū super
vos: iugum enim meum suaue est, & onus
meum leue. Ipse rector est, qui nouit equos
proprios gubernare, vt ęqualis oīm sit cur-
sus. Si velocior est prudētia, tardior iustitia
admonet flagello proprio segniorē. Si tēpe-
rātia māsuetior, fortitudo durior, nouit co-
pulare discordes, ne forte currū suū dissipēt.
Itaq; licet ītelligibili spectaculo videre vnā-
quāq; animā cū summo certamine ad cælū
rapi, festinātes equos, quò priores perueniāt
ad brauiū Christi, quorū prius imponatur
palma ceruicibus. Isti equi sunt subiecti fidei
iugo, adstricti vīculo charitatis, iustitiæ fre-
nis, retinaculis sobrietatis. Pulchrè ergo ait:
Posuit me currus Aminadab, hoc est, pater
populi. Ipse autē qui pater populi, idē pater
Naason, hoc est, serpētū. Iā tu recole, quis si-
cut serpēs in cruce pepēderit pro salute vni-
uersorū, & intelliges illā animā esse pacificā,
cui pater Deus prę̄sul sit & Christus agitator,
quia scriptū est, pater, pater, agitator Israel.
4. Reg. 2. Hic ergo agitator dicit: Cōuertere Sulamitis
cōuertere. Bene & quasi agitator, & quasi ad
currū dicit, cōuertere Sulamitis, id est, pacifi-
ca. Quę enī pacifica est anima cito se cōuertit
& corrigit, si ante etiā peccauit, & magis eā
Chris-

Christus ascēdit & regere dignatur, cui dicitur: Ascēde equos tuos, & equitatus tui sanitas. Et alibi: Misisti equos tuos Tharsis. Hi sunt equi Christi, Cōuertere, inquit, cōuertere. Ad animā piā dicit hoc Christus, iubet illā paulisper cōuerti, vt vobis gloria eius appareat, & requies futura cū sāctis, & postea pręcipit eā ad illud supernū sāctorū festinare cōsortiū. Semel in seculo cōuersa est, cōuersa est iterata cōmunione ad gratiā Christi. Et ideo pulchra conuersio eius in seculo, pulcherrimus incessus eius & volatus in cælū. Abac.1.

Caput Septimum.

QVid videbis in Sulamite, quæ incedit sicut chori castrorū?] Quid videbis, inquit, in ea, quæ multū & aduersus plurimos in corpore est pręliata? Etenim pugnauit aduersus extraneos hostes, pugnauit aduersus lubricas seculi mutationes, pugnauit aduersus corporis fragilitates, aduesus multiplices passiones. Interrita, inuicta, & tanquam in acie cōsistens est sponsa Christi: habet in manu gladium Spiritus, quod est verbum Dei: habet loricam fidei, habeat in capite galeam, spem salutis, quibus armis communita prælietur & colluctetur, non aduersus carnem & sanguinem tātum, sed aduersus mundi rectores tenebrarum harum,

De obitu Valentiniani imperatoris.

aduersus spiritales nequitias in cælestibus. Illud quippe est, quod superius dixit: Terribilis vt castrorum acies ordinata. Nihil enim in se habet effœminatum, nihil molle, nihil languidum: sed semper tanquã in acie & procinctu consistit, quemadmodum ille qui dicebat: Benedictus Dominus Deus meus qui docet manus meas ad prælium, & digitos meos ad bellum.

QVàm speciosi facti sunt gressus tui in calceamentis filia Nabad.

In psal. 118. ser. 17. Speciosa es in processu, habitasti in corporẽ tanquam calceamento eo vsa, non vt inuolucro, vt quasi superior & eminentior, quò velles, tuum circũferes sine vlla offensione Esa. 52. vestigiũ. Dubium verò nõ est hic ecclesiæ, vel animę profectus significari. Quàm speciosi sunt, ait ille, pedes euãgelizãtiũ pacẽ, euãgelizãtiũ bona. Vtiq; speciosos pedes dicit, euãgelicę prędicationis & disputationis pro- Ibidem 47. cessus, vt alibi dicitur. Trãsgredere flumina, hoc est, fluentia et lubrica huius mundi transcurre stabili mentis incessu. Quod de Psal. 123. animæ gressu dici Dauid euidenter ostẽdit, asserens quòd torrentem iniquitatum anima sua transisset. Sed quid sibi vult quod ait, in calceamentis speciosos esse gressus Ecclesię? Legimus itaquę dictum ad Moysen, Solue

calcea-

calceamentum pedum tuorum : quo vide- Exod.3.
tur admonitus, ne corporalibus vinculis
videretur adstrictus. Ergo speciosam hic si-
gnificat animæ pulchritudinem, quæ carne
tanquam calceamento vtitur, & in ipso cal-
ceamento impedimentum non patitur, sed
incessus decore præcellit. Calceat ergo se
anima ecclesiasticam gratiã, vt cursum hu-
ius vitæ & transitum cum decore prætereat.
Quod fit, si calceamentum suum non
inquinet luto corporali, non in vitiorum
merset voraginem, si castiget carnem suam,
ne moretur ad cursum, & aruinæ pinguis
pondere degrauetur. Bonum calceamentum
animæ, pudicitia est: bonus gressus est vesti-
giũ castitatis. Vtamur ergo corpore tanquã Corpore
calceamento ad inferioris opera virtutis, ad vtendum
ministerium non ad præcipitium: ad obse- tanquã cal-
quium, non ad delectationem, ad obedien- ceamento.
tiam, non ad dissensionem, & in via Sapiẽ-
tiæ vestigium collocemus, ne gressus no-
stros vis aliqua torrentis concludat. Ideo ad
Moysen dictum est: Solue calceamentum
tuũ, dictum est & ad Iesum Naue: ad Chri-
stum autem non est dictum, sed magis scri-
ptum, dicente Baptista, Post me venit vir, Matt.3.
cuius non sum dignus calceamenta portare,
quia illi bene admonentur vt soluant calcea-
mentum

mētū suū, qui sine peccato esse nō poterant: hic autē nō solū calceamentū, sed etiā calceamenta nō soluit: quia nō solū corpus suū à peccato immune seruauit, sed etiā omnium dedit indulgentiam peccatorū. Ergo ecclesia ad imitationem Christi speciosa est, & in calceamentis, omni abluta delicto.

MOduli femorum tuorum similes torquibus, opera manuum artificis.

Hoc est, consonans sibi in omnibus factis tuis gratia atq; moderatio, magnorū æquauit insignia triumphorum. Meritò hæc addit, vt posteritatis Ecclesiæ canerentur ornamenta. Per femur enim insigne generationis agnoscimus, iuxta illud: Accingere gla- Psal. 44.
dio circum femur tuum potentissime: quo significatur, quod filius quū semetipsū exinanisset, verbi accinctus diuinitatē, & generationē calceatus humanā prodiret ex virgine, omnibus daturus salutē. Monilia autē dicūtur ornamēta pretiosa quę suspēdi matronarū ceruicibus solēt. Tātus ergo Ecclesię processus significatur, vt ornamētis pretiosissimis cōparatus sit, & torquibus triūphātiū. Hęc enim ornamēta sunt bellatorū. Vnde & Symmachus ἐπιτραχήλια dixit, hoc est, quæ sunt circa collū. Siue ergo generatio Christi ex virgine, siue Ecclesiæ propagatio, specie quidem

quidē tāq̄ manu artificis torqbus adornatis, verè autē īsignijs spiritalibus ceruices fideliū coronauit. Sicut etiam victores secularium præliorum solēt strennuorū virorū donatis torquibus honorare ceruices, ita Christus iugum nostrum leuauit, vt fidelium colla virtutis insignibus coronaret.

VMbilicus tuus crater tornatilis nō deficiens mixto.] Eò quod in omni doctrina tornatus, plenitudine cognitionis, et potu nō deficiat spiritali. Habet enim ecclesia Christi aquas perpetuo scatētes, qbus abluitur, sanctificatur, purgatur, & quibus etiā carnaliū voluptatū ardores extīguāt: habet etiā vinū in cratere sapiētiæ. Sapiētię mixtū, quod lętificat cor hominis, quodq; omnē seculi tristitiā, quæ secūdū Apostoli sentētiā, mortē operatur, depellit. De hoc cratere dicebat Propheta: Calix tuus inebriās, q̄ pręclarus est:

VEnter tuus sicut aceruus tritici muniti inter lilia. Venter eius nō solū aceruo tritici, id est, fortioribus cælestis mysterij cibis saginatur, verū etiam tanq̄ lilijs quibusdam moralium suauitate repletur. Neque enim sponsæ venter solū fortē cibū sumit, quo corda firmantur, sed etiā suaue ac florulentū, quo delectantur. Meritò sane Sponsæ venter aceruo tritici comparatur, habet Li. de virg.

enim

enim in se granum tritici & lilium. Granum
Ioan. 12. tritici, sicut scriptum est. Nisi granum tri-
tici cadēs in terram mortuum fuerit, ipsum
solum manet. Sed quia de vno grano tri-
Psal. 46. tici aceruus est factus, completum est illud
propheticum: Et conualles abundabunt
frumento, quia granum illud mortuum
multum fructum attulit. Hoc itaque gra-
num omnes homines perpetua cælestium
munerum esca saturauit, & consummatum
est illud prophetici oris eloquium: Cibauit
Ibidem 80. eos ex adipe frumenti, & de petra melle sa-
turauit eos. Venter igitur Sponsæ non so-
lum iustitiæ, veluti frumentario, cibo reple-
batur, sed etiam gratiæ suauitate, quæ flo-
rebat sicut lilium.

OCuli tui sicut stagna in Esebon, in portis fi-
liæ multorum. Nasus tuus sicut turris Li-
In psal. 118. bani.]
ser. 5. Stagna in Esebon quid sunt, nisi in co-
gitationibus rationabilibus abūdantia? Quę
est in portis Ecclesiæ, cui merito defertur
multitudo doctrinæ. Filia enim multorum,
plurimarum doctrinarum posteritas est &
effectus. Cuius nares, odor est sacrificiorum,
floribus omnibus præstans. Nares tuæ, in-
quit, sicut turris Libani, præcelsa supra
mūdum. Et ideo prospicit faciem Damasci,

Gen-

Gentium scilicet populum, odorans fidem eius, cuius gratia delictorum suorum detergeret fœtorem. Facies ergo Damasci, fides est Gentium, nullo obumbrata amictu, nullo adoperta vestitu, nuda ac libera, cælo magis intenta quàm terris. Hanc speculantur & prospiciũt nares Ecclesiæ, quod suaue in ea & odorum aspirationis & gratiæ colligentes. Et bene nares eius sicut turris Libani, quia in sacrificijs odor suauis Ecclesiæ est, in quibus boni odoris hostia, remissio peccatorum. Sume igitur has nares o homo, vt à graueolentibus florulentula secernas, & viuificabit te Dominus. Nares tuæ sicut turris Libani, eò quod vnguentum veri Sacerdotis quod descendit de capite in barbam, hoc est, odor ille diuinus, odor gratiæ spiritalis, qui de patre in Christo erat, & sacramento incarnationis descendit in terras, vt omnia fuso replerentur vnguento, emineat præcelsi potestate iudicij, & nares repleat animæ, vt bene olenta discernat & fœtida: suauia Sanctorum, qui possunt dicere. Christi bonus odor sumus Deo, à fœtidis peccatorum. Nares enim hic interioris hominis sunt, quibus vitæ odorem capimus æternæ, & gratiam cęlestis vnguenti geminis quibusdam sensibus hausimus,

2.Cor.2.
Lib. de Spiritu S. 2.

rimus. Sunt enim quędã interioris hominis mẽbra, cuius manus in actu, aures in auditu, pedes in processu quodam boni operis æstimantur.

Cincinnus capitis tui sicut purpura.

Sanguis Christi, purpura est, qui inficit sãctorũ animas: nõ solũ colore resplẽdẽs, sed etiam potestate: quia reges facit, & meliores reges, vt quibus regnũ donat æternũ. Ornatus ergo capitis eius gloriosus, quod non regalia diademata, sed dominici sanguinis insignia coronarent.

Lib. 4. hexæmeron. Palmæ arboris natura.

Statura tua assimilata est palmæ.

Virorẽ et integritatẽ pectoris eius ostẽdit. Nulla est arbor quę ita perpetuò viret, vt palma. Seruat quidẽ indumẽtũ suũ olea vel pinus, sed folia sua sæpe cõmutant: nec ea quasi diuturna, sed tãq̃ succedanea prętẽdũt suæ arboris pulchritudini, perpetui integritate vestitus vice muneris obũbrãtes. Palma autẽ inter cana niuiũ, pruinas frigorũ, viriditatẽ suã semper cõseruat: conseruatione & diuturnitate, nõ immutatione foliorũ. Nã quæ primo germinauerit folia, ea sine vlla substitutionis successione cõseruat. Statura ergo spõsæ assimilata est palmæ, quod viriditatẽ pueritiæ suæ, & illius innocẽtiæ naturalis quã à primordio accepit, semp cõseruarit

uarit incolumẽ, tãq̃ videlicet arbor plãtata Psal. 1.
sec⁹ decursus aquarũ, cuius foliũ nõ defluat.

ASCendam in palmam, & apprehendam sublimitatem eius.] Ipsa charitas, palma est: ipsa enim est plenitudo victoriæ. Plenitudo enim legis est charitas. Palmę offerũtur Li. de Isaac.
vincẽtibus, & eorũ dexteræ triũphali arbore muniũtur. Præmiũ enim quoddã est palma martyrij, quæ cõfitenti linguæ dulcem tribuit fructũ, & victrici dexterę, vt dixi, gloriosum præstat ornatũ. Est enim martyribus suauis ad cibũ, vmbrosa ad requiẽ, honorabilis ad triũphũ, semper virẽs, semper vestita folijs, semper parata victoriæ. Atq; ideo non marcescit palma, quia martyrum victoria non marcescit. Curramus ergo vt cõprehẽdamus altitudinẽ palmæ, vt fructus eius carpamus: curramus vt vincamus. Qui vicerit, ascendit in palmam, & manducat fructus eius. Hinc philosophi currulia illa animarũ in suis libris expressere certamina, nec tamẽ ad palmam peruenire potuerunt: quoniam suauitatẽ verbi & altitudinẽ illam animæ nescierunt, quam cognouit hæc anima, in qua erat verbi conuersio.

VEni frater mi egrediamur in agrũ, requiescamus in castellis. Supra inuitabat ad hortũ, hic ad agrũ: habentem videlicet non solum αὐλισθῶμεν ἐν κώμαις.
florum

florum gratiã, sed etiã triticũ & hordeũ: hoc est, solidorũ firmamentũ virtutũ vt fructus eius aspiciat. Requiescamus inquit, in castellis, ad quæ Adã de paradiso eiectus fuerat relegatus. In his requiescebat, sed terrã operabatur. Qua autem ratione exire eum in agrum velit, intellectus manifestus est: vt quasi bonus pastor pascat gregem suũ, lassos alleuet, reuocet errantes. Nam et si anima ista noua ac vetera seruauit, tamen sunt adhuc velut agni, qui lactis succo sunt nutriendi. Ergo quasi perfecta non pro se, sed pro aliis interuenit, vt de sinu patris exeat, vt procedat foras tanquam sponsus de thalamo suo, egrediẽs currat viam, vt infirmos lucretur, nõ in illo secreto patris solio, & in illa luce commoretur, quo inualidi equi cõscendere non queunt: sed vt assumatur & inducatur in domum sponsæ atque secretum. Sit foris sibi, vt nobis sit intus.

Psal. 18.

Li. de virgini. 3.

VEni frater, exeamus in agrum.]

Aduertis quomodo Sponsa verbum inuitet? Multos ager fructus habet, sed ille melior est, qui & frugibus redundat & floribus. Est ergo Ecclesiæ ager diuersis fœcundus copiis. Hic cernas germina virginitatis flore vernantia, illic tanquam in campis syluæ viduitatem grauitate pollentem, alibi

tan-

tanquam vberi fruge coniugij, Ecclesiæ segetem replentem mũdi horrea, ac veluti maritatæ vineæ fœtibus torcularia Domini Iesu redundantia, in quibus fidelis coniugij fructus exuberat. Iuuitat ergo Spõsa Dei verbum vt veniat in terras, & tollat peccatum mũdi. Ager hic erat ante desertus, sentibus nostrorum squalidus, delictorũ horridus spinis. Castellum erat in quo relegatus Adam perpetuo suæ posteritatis hæredes restringebat exilio. Illo ergo ducit Christũ Ecclesia, vt Adã liberet. Deinde exulibus absolutis cæpit mundi istius ager idoneos habere cultores: & qui erat ante ieiunus, factus est æternæ vitis plantatione fœcundus. Nec sic tamen spiritalibus læta palmitibus euagatur, sed ad has vineas vocat Christum, vbi psallentes sint & orantes, vbi noctibus ac diebus fructus perseueret innoxius. In psal. 118. ser. 19.

MAndragoræ dederunt odorem suum. Mãdragora

Pleriq; discernunt quendam inter mandragoras sexum: vt & mares putẽt esse & fœminas: sed fœminas grauis odoris. Significat ergo Gentes, quæ ante fœtebant, cũ essent infirmiores, euiratæ quadam imbecillitate perfidiæ, boni odoris fructus ferre cœpisse, postquam in aduentum Domini crediderunt. Legimus etiam quod mandago-

ras acceperit sancta Rachel à sorore sua Lia, vt concederet ei illa nocte dormire cũ sancto Iacob. Mandragoras Ruben primogenitus attulerat matri suæ Liæ, quæ lippientibus oculis Synagogæ figuram accepit: quia Christi gratiam videre non potuit, hebetata debilis mẽtis obtutu. Quo declaratur, quòd fructus quos ante Synagoga à primogenito Dei filio susceperat, concessit Ecclesiæ. Sed quia illius noctis potita cõcubitu, concepit Lia suæ posteritatis hæredẽ, impletur mysterium, quoniam credentibus Apostolis reliquiæ Iudæorum per electionẽ gratię saluę factæ sunt. Vnde & ait Ecclesia:

In psal.118. ser.17. NOua & vetera frater mi seruaui tibi: Hoc est dicere, Teneo mãdata omnia noui & veteris instrumẽti. Sola hoc dicere potest Ecclesia. Nõ dicit alia cõgregatio, nõ dicit Synagoga, nec secundũ literã noua tenẽs, nec secundũ spiritũ vetera. Nõ dicit hęresis Manichea vetera seruaui tibi, quæ prophetas non suscipit.

Caput octauum.

QVis det te mi frater sugẽtem vbera matris meæ? Vbera Sponsæ duo sunt testamenta: Vetus & Nouũ. Ex his exprimitur lac, quo infantes in Christo aluntur: quẽadmodũ Paulus dicebat: Lac vobis 1.Cor.3. potũ dedi nõ escã: nõdũ enĩ poteratis, sed nec

adhuc

adhuc q̄dē potestis: adhuc enī estis carnales.

INueniens te foris, osculabor te, & quidem non spernent me. Habens ergo informatio-nē nouarū & veterum scripturarū, nec de-spicabilē se esse sētiēs, nō solū orationibus in secreto cordis verbū tenet, verum etiā psal-lentis chori vocibus veluti q̄busdā eū gratię osculis osculatur. Foris verò osculatur Ec-clesia Christū, & ab eo in cubiculū ītroduci-tur, sicut supra ait: Introduxit me rex in cu-biculū suū. Osculatus est eū foris, quādo tā quā spōsus ꝓcedēs de thalamo suo exultauit tanq̄ gigas ad currendā viā. Tāq̄ gigas foris est, quia nō rapinā arbitratus est esse se ęqua-lē Deo, formā serui accipiēs. Foris ergo fa-ctus est, qui erat intus. Vide illū intus, quādo legis, quod est in sinu patris: cognosce illū foris, quando nos quærit, vt redimat. Foris sibi factus est, vt mihi intus esset, et fieret medicus noster. Igitur Sponsa malorū gra-natorum, hoc est, diuersorum & innumera-biliū fructuū, & pręcipuè fidei odoribus, gra-tiæ, sapiētiæ, & gloriæ, vitæq; æternæ sub-nixa diuitijs, quæ sunt circa sinistrā & dex-terā spōsi, p animas sanctas laudātiū cōgrega tionū plausibus excitat Christū dicēs: Adiu-raui vos filię Hierusalē, q̄ suscitetis & resus-citetis dilectionē vsq; quo voluerit. Adhuc quærit suscitātē, & suscitari eā sibi poscit, à

Lib. de in-stitutione virginis.
Cant. 2.
Psal. 18.
Philip. 2.
Ioan. 1

filiabus Hierusalem: quarum gratia, hoc est, animarum fidelium, sponsum in amorem sibi vberiorem desiderat prouocari.

In psal. 118. ser. 19. QVæ est hæc, quæ ascendit dealbata, innitens super fratrem suum?] Mirantur virtutes cælestes Sponsam albentibus meritis ascẽdentem ex isto vitę huius, vt habent pleriq;, deserto, ad illum florentem semper locum iocunditatis æternæ. Istæ sunt virtutes quę in Esaiæ libro dicunt: Quis est iste, qui aduenit ex Edom, rubor vestimentorum ex Bosor, sic speciosus in stola? Istæ, inquam, sunt, quæ mirantur ex isto confragoso scopulosoq; deserto, ex loco, inquam, arido & inculto posse aliquem ascendere ad illas florulentas delectationes sine magnorũ labe vitiorum. Et ideo gratulantur repertã, quæ vestimenta innocẽtię naturalis nõ polluerit atramento sapientiæ secularis: sed magis sapiẽtiæ spiritalis & gratiæ cãdore mũdarit. Quæ est inquiunt hæc, quæ ascẽdit, innitẽs supra fratrem suum? Superius dixerãt. Quæ nam est hęc, prospiciens tanquam diluculũ, speciosa sicut Luna, electa vt Sol, hic plus quod diceretur, inuentum est, eò quod verbo Dei innixa ascenderet. Perfectiores enim supra Christum recumbunt, sicut & Ioãnes in Christi pectus recumbebat. Ita ergo & hæc

Esa. 63. (margin, beside "uenit ex Edom")

Li. de Isaac. (margin, beside "supra fratrem suum")

hæc vel incumbebat in Christum, vel super ipsum sese reclinabat, aut certe quoniam de nuptijs loquitur, iam quasi tradita in dexteram, in thalamum ducebatur à spōso. Et quia iam copula charitatis est, blanditur ei sponsus, & dicit:

SVb arbore mali eleuaui te: illic parturiuit te mater tua, illic parturiuit te, quæ peperit te:

Bona anima, quæ requiescit sub arbore fructuosa, & maximè boni odoris. Nam si Nathanael bonus, in quo dolus nullus erat, Ioan. 1. sub arbore fici visus est, vtique bona, quæ sub arbore mali eleuata est à Sponso suo. Plus est eleuari, quàm videri, plus etiam à sponso eleuari. Nam si Nathanael videbatur sub arbore, tamen anima eius Sponsa nō erat, qui occultè veniebat ad Christum, quia verebatur Iudæos. Non erat speciosa sicut luna, electa vt sol, quæ erat in vmbra, quia sponsa per diem nubit, publicè confitetur. Ideo ista sub arbore mali, illa sub ficu, quia hæc confessionis suæ odorem diffundebat longius, illa habebat puritatis & innocentiæ suauitatem, fragrantiam spiritus non habebat. Illic, inquit, parturiuit te mater tua, illic parturiuit te, quæ peperit te. Ibi enim nascimur, vbi renascimur. Parturiuntur autem in quibus imago Christi formatur. Vnde & Gal. 4. ille ait: Filioli quos ego parturio, donec for-

metur Christus in vobis. Parturit enī q in vtero accipit spiritū sanctū, & alijs infundit. Vnde qa iā formatꝰ in hac erat Christus, ait:

POne me vt signaculū cor tuū, vt sigillum in brachiū tuū. Signaculum Christus in frõte est, signaculum Christus in corde. In fronte vt semper cõfiteamur, in corde, vt semp diligamus: sigillum in brachio vt semp operemur. Luceat imago eius ĩ cõfessione nostra, luceat in dilectione, luceat in operatione, vt si fieri potest, tota eius species exprimat̃ in nobis. Ipse sit caput nostrũ, quia caput viri, Christus: ipse oculus noster, vt per illũ videamus patrẽ: ipse vox nostra, per quam loquamur ad patrẽ: ipse dextera, per quẽ Deo patri nostrũ sacrificiũ deferamus. Ipse quoq; signaculum nostrũ, quod est charitatis & perfectionis insigne, quia diligens pater signauit filium, sicut legimus: Quem pater signauit Deus. Pone me, inquit, vt signaculum in cor tuum, vt sigillum in brachium tuum. Quia vidit spõsus tantam deuotionem Ecclesiæ, idoneos putat esse iam populos, qui in corde nostro & in brachio signaculum eius portare possimus. Ipsum enim pater signauit Deus, & qui testimonium eius accepit, signauit, qa Deus verax est. Et ideo operãtes cibos permanentes in vitam æternã, signati sunt ad imaginem & similitudinem Christi

Ioan. 6.

qui est imago inuisibilis Dei. Sicut ergo Deus verax est, & tu signa in tuo sensu & opere veritatem, vt os tuũ nõ loquatur mendaciũ, manus tua nõ operetur opera hominum, quæ sunt fallacis istius mundi, sed illa quæ Dei sunt, vt pauperibus largiatur, debiles subleuet, mortuos honoret tumulis sepulturæ. His operibus charitas quæritur, vt nemo possit à Christo vel periculo mortis auelli. Vnde de ea dictum sequitur.

VAlida sicut mors dilectio, zelus eius, vt inferi: alæ eius, alæ ignis.]

Inde est, quod ille dicebat: Quis nos separabit à Christo? Tribulatio? an angustia? an persequutio? Et infra: Confido enim, quia neque mors, neq; vita, neq; angeli. Ea specie etiam zelus durus est charitatis, & alæ eius, alæ ignis. Habet alas sicut columba. Sunt enim alæ columbæ deargentatæ, quibus euolat qui dicit: Et ecce elongaui fugiens, & mansi in solitudine: sed alæ charitatis, alæ sunt ignis, quibus dilectionis inflammat ardorem. Hoc vapore feruentes fecit Dominus angelos suos spiritus, & ministros suos ignẽ vrẽtẽ, nõ exurẽtẽ. Valida sicut mors dilectio: quia sicut mors finis est peccatorũ, ita & charitas: quoniã qui diligit Dominũ, peccare desinit. Charitas enim nõ cogitat malũ,

Rom. 8.

Psal. 54.

1.Cor,13. neq; gaudet super iniquitate, sed omnia sustinet. Et est mors valida per lauacrum, per quam omne peccatum sepelitur, & culpa dimittitur. Talis erat charitas, quam deferebat Euangelica illa mulier, de qua Dominus
Luc.7. dicit: Remissa sunt ei peccata multa, quoniam dilexit multum. Est & alia mors sanctorum Martyrum valida, quæ culpã abolet superiorẽ, & ideo valida. Cuius nõ impar est charitas, quę martyrũ ęquatur passionibus vt auferat meritũ delictorũ. Zelus quoq; vt inferi, quoniam qui zelũ Dei habet, pro Christo nec suis parcit. Itaque & mortem habet charitas, & zelũ habet charitas, & alas
Exod.3. ignis habet charitas. Denique Christus diligens Moysen, in igne ei apparuit. Et Hiere-
Hier.20. mias donum in se habens diuinæ charitatis, dicebat: Et erat ignis inflammans in ossibus meis, & dissolutus sum, & ferre nõ possum. Bona igitur charitas habẽs alas ignis ardẽtis, quæ volitat per pectora & corda sanctorũ, & exurit quicqd est materiale & terrenũ: quicquid verò syncerũ est, probat, & quod cõtigerit, suo igne meliorat. Hũc ignẽ in terras misit dominus Iesus, & refulsit fides, accẽsa est deuotio, illuminata est charitas, resplenduit iustitia. Hoc igne inflammauit cor discipulorũ suorũ, sicut testatur Cleophas dicens:

Nonne cor nostrum ardens erat in nobis, Luc.24.
cum aperiret nobis scripturas? Alę igitur ignis, flammæ sunt scripturæ diuinæ. Denique aperiebat scripturas, & ignis exibat, & audientium corda penetrabat. Et verè alæ ignis, quia eloquia Domini, eloquia casta, argentũ igne examinatũ. Bonæ ergo alæ charitatis. Verè alę, quę volitãt per ora apostolorũ: et alę ignis, Acto.1.
quæ purgatum sermonem loquebãtur. His alis euolauit Enoch raptus ad cælũ: his alis euolauit Helias curru igneo, & equis igneis 4.Reg.2.
ad superiora translatus: his alis Dominus Iesus per columnam deducebat Patrum plebem: has alas habuit Seraphin, quãdo sum- Exod.13.
psit carbonẽ de altari, & tetigit os Prophetę & iniquitates eius abstulit, & peccata purgauit. Harum alarum igne purgati sunt filij Leui, & baptizabantur populi nationum, sicut testatur Ioannes de Domino Iesu: Ipse vos baptizabit in Spiritu & igne. Merito Matth.3.
vri renes suos & cor suũ volebat Dauid, qui alas igneas charitatis nõ metuẽdas esse sciebat, merito Hebræi pueri in fornace ardenti non sentiebant incendia, quia charitatis eos ignis refrigerabat.

AQua multa nõ poterit extinguere charitatẽ. Charitas adamante fortior, & vinculum indissolubile. Nulla diluuia passionum

num charitatem excludere possunt, nulla tam acerbitatum flumina inundare. Sicut enim arca in illo mundi diluuio totius orbis spacijs innocua ferebatur, ita & tu aduersus omniũ tentationum fluctus immobilis perstas. Sũt ergo fastigia pietatis, sunt culmina charitatis, quæ vaporẽ gratiæ pectoribus humanis adolere cõsueuerũt, vt multa aqua extinguere atq; excludere nõ queat charitatẽ, & flumina eã seculariũ tẽpestatũ nulla cõcludãt. Ideoq; charitate fundatus dicit: Torrentẽ pertransiuit aĩa nostra. Nũquid aqua maris excludere potuit Moysi charitatem? Nẽpe diligẽs Deũ tutũ credidit iter esse per maria, qui autẽ nõ dilexerũt Deũ, hi dimersi in fluctibus dignũ sacrilegij sui exitũ pertulerunt. Nulla ergo tẽpestas, nullũ profundũ, nullus terror mortis aut pœnę vĩ imminuit charitatis. Audierũt igitur hęc oĩa filię Hierusalẽ, nimirũ quod Dominus Iesus Ecclesiã sibi copulabat, & quia cõsiderantes magnitudinem verbi, imparem tantis nuptijs æstimabant, ne forte tantæ copulæ pondus sustinere non posset, excusant dicentes.

SOror nostra parua, & vbera non habet. Sic enim qui volũt differre nuptias, excusare cõsueuerunt vt prętendãt immaturę ætatis infirmitatẽ, adstruãt quòd vbera nõ habet, quæ

quę nubilis significāt tēpus ętatis. Hoc solet symbolū oībus virginibus esse nupturis, vt cū vbera cæperint eminere, tūc cōiunctioni habiles iudicētur. Turbatę igitur quod studio dilectionis vrgeat sponsus, dicunt:

QVid faciemus sorori nostræ, in die quādo loquetur in ea? Hoc est, sponsaliū celebritate solet fieri collocutio & cōfirmatio nuptiarū. Quid ergo faciemus, dicūt turbatæ, quia vrgetur cōiunctio spiritalis, & tātas nuptias excusare nō possunt? Nemo est enī qui copulā vel animæ & Spiritus, vel Christi & ecclesiæ nō beatā putet. Sed quia plenitudo verbi & spiritus sācti vibrat & fulget, & nihil est quod illis posſit ęquari, ideo differre desiderāt, vt illa dilatione vel anima, vel ecclesia posſit esse perfectior. Dicunt ergo.

Si murus est, ędificemus super eū receptacula argētea: si ostiū est, sculpamus super eum tabulas cedrinas. Quę dudū ludebat osculis, iā turres erigit: vt pręciosis sanctorū turrita fastigijs, nō solū hostiles frustretur incursus, verum etiā bonorum propugnacula struat tuta meritorum. Murus verò est animi iusti. Habet et Ecclesia muros, quæ iam perfectior dicit: Ego ciuitas munita. Hic est murus, qui habet duodecim portas Apostolicas, per quas populo nationum patet ingressus in ecclesiā. Sed murus quantumuis ambitum

totius

totius vrbis includat, tunc tamen est muni-tior cum receptacula habuerit præparata, in quibus propugnatores vrbis tutũ speculãdi & tuendi posſint habere ſubſidiũ. Sed quia hæc rationabilis ciuitas eſt, & omnis ſpes eius in Dei verbo, nõ ferrea, ſed argẽtea ei propugnacula requirũtur, eloquijs magis cęle-ſtibus, q̃ corporis voluptatibus hoſtiles im-petus repulſare cõſueta. Eo fulta præſidio, eo fulgẽs ſplẽdore, habilior Chriſti copulæ iudicatur. Muri denique Eccleſię ſunt fidei p-pugnacula, diſputationũ munimẽta, ac cul-mina virtutũ. Muri ſunt Eccleſiarũ cõuẽtus toto orbe fundati: quoniã quiſq; bona fide atque opere ingreditur Eccleſiã, fit supernę il-lius ciuis & incola ciuitatis, quę deſcẽdit de cęlo. Hos muros lapidũ ędificat ſtructura vi-uorũ. Et quia ianua eſt Chriſtus, qui ait, Per me ſi quis introierit, ſaluabitur, et Eccleſia ianua nũcupatur, quia per ipſã patet populis aditus ad ſalutẽ, ne hęreticorũ tineis aut ver-mibus corrũpatur, dicũt filiæ Hieruſalem, Aedificemus ſuper eã tabulas cedrinas, hoc eſt, fidei ſublimis bonũ odorẽ. Eſt enim ſua-uis huius materiæ odor, quã nõ vermis, nõ tinea corrũpat. Ideo huius materiæ vſus eli-gitur tectorũ faſtigijs eleuandis, formãdiſq; literarũ elementis, q̃bus ætas puerilis ad ſtu-dium

In apologia Dauid.

Ioan. 10.

diũ liberalis eruditionis imbuitur. Est ergo materia istis sublimis ad gratiã, leuis ad onus suauis ad odorẽ, vtilis ad instrumẽtũ sciẽtię, habilis ad ministeriũ cognitionis æternæ. Sed queadmodũ Spõsam suã diligẽs Christus vrgebat ad copulæ solẽnitatẽ, ita ecclesia verbi decore iã capta, festinabat ad nuptias. Ideoq́ morarũ & dilectionis impatiẽs, quas filiæ Hierusalem innectere gestiebant, dicit.

EGo murus, & vbera mea turris.

Hoc est, Nolite dubitare, vtrum murus sim. Illæ enim dixerãt: Si murus est, ego inquit, murus sum, & nõ parua vbera habeo, sed vbera mea turres sũt. Quomodo dicitis, quia vbera nõ habeo? Sẽsus vt turres habeo, sapiẽtię in quibus est abũdãtia, sicut scriptũ est, Et abundantia in turribus tuis. His vberibus, id est, sensibus, habilẽ se tãtis nuptijs æstimabat. Sed filiæ Hierusalẽ adhuc nõ poterãt æstimare, quia sensuũ eius abũdãtiã nõ videbãt. Addidit ergo: Ego erã in oculis eius tãquã inueniẽs pacẽ. Talis, ait, erã ĩ oculis Spõsi, qualis quæ habet & inuenerit pacẽ: illã vtiq́ pacẽ, quæ superat omnẽ mẽtẽ. Scriptum est enim: Qui recte quærunt pacem, habebunt eam testimonium. Psal. 121.

VItis mea in cõspectu meo, mille Salomoni, & ducenti seruantibus fructum eius.

Festi-

In psal. 118. ser. 11.

Festinãtibus dilecto atq; dilecta celebrata cõiũctio est spiritalis, mutuo expetita cõsensu. Ideoq; tãq̃ nuptiale canens carmẽ exultabat spiritus in ꝓpheta dicẽs, Vinea facta est Salomoni, in Beelamõ, dedit vineã suã his qui seruãt. Clamat ergo spiritus: Plãtata est cõgregatio populorũ vt vitis ęternę radice fundata, & spiritalia sub iugũ verbi corde mansueto colla subiecit: plãtata autẽ in multitudine nationum. Hoc enĩ intelligendum Belamon sonat. Repudiata est vetus copula, quæ fructum adferre non poterat, data est vinea nouis fidelibus cultoribus, qui nõ solum facere fructus possent, sed etiam custodire. Custodita igitur & vallata hæc vinea munimine spiritali, mille fructus dat Christo, ducẽtos autem fructus custodibus. Itaq; hæc anima spiritualibus iam donis exuberans, & cælesti sponso perpetuo fœdere copulata in hortos ingreditur, & inueniens illic spõsum sedẽtẽ & cũ amicis disputãtẽ, ait:

QVi sedes in hortis amici intendẽtes sunt voci tuæ: vocẽ tuã insinua mihi. Sed qa futurum erat, vt cũ ad plenitudinẽ ꝑuenisset Ecclesia, persequutionibus varijs tẽtaretur, ideo cum verbi gratia delectaretur, subito cernit persequutorum insidias. Et quæ plus Sponso q̃ sibi timeret, aut quia à persequutoribus Christus magis appetitur in nobis, ideo ait:

FVge frater mi,& similis esto tu capreolæ, aut hinnulo ceruorũ,super mõtes aromatũ. Propter infirmos fugit Christus,qui tentamẽta grauiora ferre nõ possent. Ideoq; scriptũ est, Matt.10. vt de ciuitatibus ad ciuitates fugiamus:etsi nos in hac ciuitate fuerint persecuti, fugiamus in aliam. Propter infirmos igitur, vt dixi,fugiat,aut fugiat ab infirmis,et trãseat ad mõtes aromatum,qui pro martyrio possint odorem beatæ resurrectionis adferre. Montes aromatum sancti sunt. Ad eos confugit Christus,quia fundamẽta eius in mõtibus sanctis. Ad eos igitur cõfugit,qui sunt eius stabilia fundamenta:in nobis fugit,in illis fida statione cõsistit. Mons ergo aromatum Paulus est,qui potest dicere:Bonus o- 2.Cor.2. dor Christi sumus Deo. Mons aromatum Dauid,cuius orationis odor ascendebat ad Dominum. Et ideo dicebat. Dirigatur ora- Psal.140. mea sicut incensum in conspectu tuo.

Hęc vobis sanctæ virgines munuscula ego paraui. Si q̃s hic flores cernitis, de vestræ vitæ collectos legite sinu. Nõ sunt hæc p̃cepta virginibus,sed de virginibus exẽpla. Vestræ virtutis effigiẽ nostra depinxit oratio, vestræ grauitatis imaginẽ quasi in speculo quodã

istius

istius sermonis cernitis refulgere. Vos si quã nostro gratiã inhalastis ingenio, vestrũ est, quicquid iste redolet liber. Et quoniam quot homines, tot sententię, si quid defecatum est in sermone nostro, omnes legant: si quid decoctum, maturiores probent: si quid modestum, pectoribus inhæreat, genas pingat: si quid florulentum, ætas florulenta nõ improbet. Debuimus Sponsæ nosse amorem, debuimus in nuptijs Sponsæ crines calamistris quibusdam saltem orationis ornare, debuimus perpetuos spargere thalamos rosis: totus enim iste deliciarũ locus ludũ sonat, plausum excitat, prouocat amorem.

FINIS.

